

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

DE NOTARIS EN DE INVORDERING VAN DIRECTE BELASTINGEN EN BTW

De verplichtingen van de notaris inzake invordering van directe belastingen en BTW behoren tot zijn wettelijke verplichtingen buiten het eigenlijke verlijden van akten. Deze fiscale verplichtingen zijn in de loop der jaren steeds belangrijker geworden, en het loont de moeite er een overzicht van te geven.

Enkele van deze verplichtingen zijn specifiek voor de directe belastingen, de praktisch meest belangrijke zijn gemeenschappelijk aan directe belastingen en BTW.

I. VERPLICHTINGEN EIGEN AAN DE DIRECTE BELASTINGEN

A. Meerwaarden op ongebouwde onroerende goederen in België gerealiseerd door niet-rijksinwoners¹

Wanneer een niet-rijksinwoner bij een overdracht onder bezwarende titel een meerwaarde op een ongebouwd onroerend goed realiseert, verkrijgt hij een belastbaar divers inkomen. De notaris moet de belasting der niet-verblijfhouders op dit inkomen innen en aan de ontvanger van de registratie betalen naar aanleiding van de registratie van de akte.

De notaris is niet de persoonlijke schuldenaar van de belasting², maar indien de belasting niet wordt betaald, zal met toepassing van artikel 5 van het Registratiewetboek de registratie van de akte geweigerd worden.

Hier wordt een aanslag in de inkomstenbelasting gevestigd door de administratie van de BTW, registratie en domeinen. Slechts indien de belasting ten onrechte niet is betaald aan de ontvanger der registratie, of indien te weinig is betaald, is het de administratie der directe belastingen die de aanslag vestigt en invordert.

Bij geschillen achteraf zijn de bepalingen van het Wetboek der Inkomstenbelastingen inzake bezwaar, ontheffing van ambtswege en verhaal bij de rechtbanken van toepassing.

1. Voorwaarden voor belastbaarheid

Niet-rijksinwoner is diegene die, ongeacht zijn nationaliteit, zijn wettelijke woonplaats en het zwaartepunt van zijn familiale en zakelijke belangen buiten België heeft³.

Ongebouwde onroerende goederen zijn gronden. De kadastrale percelen met opstallen waarvan de verkoopwaarde minder bedraagt dan 30% van de verkoopprijs van het geheel worden door de wet eveneens als ongebouwde onroerende goederen beschouwd. Omgekeerd worden gebouwde percelen met een ongebouwd gedeelte waarvan de verkoopwaarde minder bedraagt dan 30% van het geheel, integraal als gebouwd beschouwd. Wanneer de verkoopwaarde van het gebouwde én het ongebouwde gedeelte elk 30% en meer van de verkoopprijs omvat, moet deze verkoopprijs worden gesplitst in een gebouwd en een ongebouwd gedeelte om de belastbare meerwaarde te berekenen⁴.

Om een belastbare meerwaarde te realiseren moet een niet-rijksinwoner een ander zakelijk recht dan een recht van erfpacht of opstal betreffende een ongebouwd onroerend goed in België gelegen, onder bezwarende titel overdragen. De overdracht van rechten van erfpacht of opstal doen een onroerend inkomen ontstaan, dat een ander taxatieregime volgt dan het divers inkomen.

Deze overdracht moet daarenboven geschieden, hetzij binnen acht jaar nadat de vervreemder het goed zelf onder bezwarende titel heeft verworven, hetzij binnen de drie jaar na schenking onder levenden én binnen de acht jaar nadat de schenker het goed onder bezwarende titel heeft verkregen⁵.

2. Belastbare grondslag

Belastbaar is de nettomeerwaarde, de prijs van de overdracht verminderd met de aankoopprijs.

Zowel de prijs van de overdracht als de aankoopprijs zijn de prijs vermeld in de authentieke akte, ofwel de verkoop-

¹ Artt. 67, 7°, a en b; 67bis; 69bis; 93, § 1, 1°, b, en 2°, d; 140, §§1 en 2, 5°, g; 148 en 208bis WIB, en artt. 47bis en 170bis KBWIB.

² HARMEL, P., «Organisation et déontologie du notariat», in *Rép. Not.*, deel XI, boek V, p. 124, nr. 226-6.

³ Omtrent het begrip niet-rijksinwoner: z. Com. IB 139/1-19.

⁴ Com. IB 67/25-26.

⁵ Uitzonderingen op de belastbaarheid: art. 67bis, §3, WIB; Com. IB 67/31-32.

waarde, bepaald door de ontvanger van de registratie, indien deze hoger blijkt. In geval van belastbare overdracht na schenking wordt de aankoopprijs die de schenker heeft betaald, in acht genomen.

De prijs van de overdracht mag worden verminderd met de kosten die de verkoper heeft gedragen zoals commissies en publiciteitskosten. De aankoopprijs moet verhoogd worden met de bijkomende kosten, zoals notariskosten, registratierechten, verhogingen en boeten hierop, verhaalbelastingen, kosten van de leningsakte waarmee het goed werd gefinancierd, aanplantings-, of sluitings- en draineringskosten, en kosten aan de gebouwen op de grond, mits hun verkoopwaarde minder bedraagt dan 30% van de verkoopprijs. Desgewenst mogen de bijkomende kosten bij aankoop forfaitair geraamd worden op 25% van de aankoopprijs.

De aankoopprijs en bijhorende kosten moeten daarenboven worden verhoogd met 5% per volledig jaar dat de grond in bezit is geweest van de vervreemder.

3. Tarief

De meerwaarde is belastbaar tegen 33% indien de overdracht onder bezwarende titel geschiedt binnen vijf jaar na verkrijging onder bezwarende titel door verkoper of schenker, en tegen 16,5% indien de overdracht na vijf jaar geschiedt. Deze 33 of 16,5% zijn een eindbelasting. Anders dan inzake personenbelasting wordt het divers inkomen niet met de andere inkomsten geglobaliseerd indien dit in het voordeel is van de belastingplichtige.

B. Verplichtingen bij de openbare verkoop van roerende goederen⁶

De notaris die belast is met de openbare verkoping van roerende goederen, waarvan de waarde ten minste 10.000 fr. bedraagt, moet ten minste acht werkdagen voor de verkoping, de ontvanger der directe belastingen van de woonplaats of de hoofdinstelling van de eigenaar van de goederen met een aangetekend schrijven verwittigen.

De sanctie is de persoonlijke aansprakelijkheid van de notaris voor de belastingen en bijbehoren die de eigenaar op het ogenblik van de verkoping schuldig is.

Door middel van het drukwerk 247,6 stelt de ontvanger de notaris uiterlijk de dag voor de verkoping in kennis van de belastingen en bijbehoren die de eigenaar verschuldigd is. Na de verkoping geldt deze kennisgeving als beslag onder derden in handen van de notaris. De ontvanger zal bij de evenredige verdeling het voorrecht van de schatkist doen gelden.

De schatkist heeft immers een algemeen roerend voorrecht op de roerende goederen van de belastingschuldige⁷. Dit voorrecht neemt echter slechts rang in na de algemene en bijzondere roerende voorrechten, vermeld in de artikelen 19 en 20 van de Hypotheekwet, en na het voorrecht op zeeschepen. Door de zwakke hoedanigheid van dit voor-

recht is de budgettaire weerslag van de verplichting van de notaris in dit verband waarschijnlijk uiterst bescheiden.

De verplichtingen van de notaris bij de openbare verkoping van roerende goederen doen, wat hun mechanisme betreft, sterk denken aan de verplichtingen bij de vervreemding of hypotheaire aanwending van onroerende goederen, schepen en vaartuigen, die hierna worden besproken. Ze bestaan niet inzake BTW.

De BTW-wetgeving regelt enkel het geval van openbare verkoping van roerende goederen na faillissement. In dit geval moet de notaris de verschuldigde BTW ontvangen voor rekening van de curator⁸.

II. VERPLICHTINGEN GEMEENSCHAPPELIJK AAN DIRECTE BELASTINGEN EN BTW

De verplichtingen van de notaris bij de vervreemding of hypotheaire aanwending van onroerende goederen, schepen en vaartuigen, bestonden aanvankelijk uitsluitend inzake directe belastingen (artt. 324-331 WIB). Ze werden door de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980⁹ ingevoegd in het BTW-wetboek (art. 93ter-undecies BTW-Wb.).

BTW-administratie en administratie der directe belastingen treden evenwel volledig onafhankelijk van elkaar op¹⁰.

Inzake BTW is de notaris verplicht vóór het verlijden van een akte van vervreemding of hypotheekstelling aan de eigenaar of vruchtgebruiker van het goed te vragen of hij BTW-belastingplichtige is. In principe staat de hoedanigheid van BTW-belastingplichtige los van het bezit van een BTW-registratienummer. De wet verplicht evenwel iedereen die BTW-werkzaamheden wil uitoefenen, hiervan vooraf aangifte te doen op het BTW-controlekantoor waaronder hij zal ressorteren, waarna de betrokkene een BTW-nummer wordt toegekend. Het bezit van een BTW-nummer biedt dus toch wel enige aanwijzing.

Elke weigering inlichtingen te verstrekken en elke onjuiste inlichting wordt gestraft met een administratieve sanctie, een vaste geldboete van 1.000 tot 10.000 fr.

De notaris wijst de BTW-belastingplichtige eveneens op het feit dat diegene die, met bedrieglijk opzet of met het oogmerk te schaden, zijn BTW-verplichtingen overtreedt, naast fiscale geldboeten ook een strafrechtelijke sanctie riskeert, namelijk een gevangenisstraf van acht dagen tot twee jaar en een geldboete van 10.000 tot 500.000 fr.

De notaris vermeldt in zijn akte dat de nodige kennisgevingen zijn geschied, en vermeldt het antwoord van de belastingplichtige, op straffe van een administratieve boete van 200 fr.

Wanneer hij bij de vervreemder of vruchtgebruiker niet naar hun hoedanigheid van BTW-belastingplichtige informeert, is hij bovendien persoonlijk aansprakelijk voor de betaling van de verschuldigde BTW. Dit is een specifiek fiscale aansprakelijkheid, die hierna besproken wordt.

De wetteksten die de verplichtingen van de notaris bij het

⁸ KB nr. 1 van 23 juli 1969, B.S., 30 juli 1969.

⁹ B.S., 15 augustus 1980.

¹⁰ Parl. Vr. d'Alcantara van 16 februari 1980, Bull. Bel., nr. 592, 1981, 275 e.v., en Rec. Gén., 1981, nr. 22590.

⁶ Art. 333 WIB.

⁷ Artt. 313 en 314 WIB.

verlijden van akten van vervreemding en hypotheekstelling regelen, zijn zoals de hele fiscale wetgeving van openbare orde, hetgeen betekent dat men er niet door overeenkomst van kan afwijken. Contractuele bedingen die de notaris vrijstellen van zijn verplichting om de fiscale toestand van de schuldenaars na te gaan en hem van alle aansprakelijkheid hiervoor vrijstellen, zijn zonder enige uitwerking¹¹. De notaris heeft niet het recht af te zien van de kennisgevingen die hij dient te verrichten omdat hij zulks niet nuttig of nodig acht¹².

A. De eerste kennisgeving aan de ontvanger¹³

De notaris moet de bevoegde ontvangers op de hoogte brengen van de akte die men hem vraagt te verlijden, indien deze akte een vervreemding of hypotheecaire aanwending van een onroerend goed, schip of vaartuig tot voorwerp heeft.

Hij vermeldt de aard van de op handen zijnde akte, de eigenaar of de vruchtgebruiker van het goed, zijn woonplaats of maatschappelijke zetel, een beschrijving van het goed, en inzake directe belastingen geeft hij eveneens een bondige oorsprong van eigendom.

1. Voorwaarden voor de verzending van de kennisgeving

a) Uit de bewoordingen van de wet blijkt dat de wetgever uitsluitend heeft gedacht aan authentieke akten, dus akten die de notaris als openbaar officier verlijdt, en die wegens hun verhoogde bewijswaarde krachtens de Hypotheekwet dienen te worden in- of overgeschreven in de registers van de hypotheekbewaarder. Vanaf de in- of overschrijving kan de akte, en bijgevolg de overdracht van het zakelijk recht die ze bevat, worden tegengeworpen aan derden, onder andere aan de staat.

In die gedachtengang doet een onderhandse verkoopovereenkomst op zich reeds de eigendom overgaan van verkoper naar koper, maar deze overdracht kan niet worden tegengeworpen aan derden en de ontvanger hoeft er in voorkomend geval geen rekening mee te houden bij het inschrijven van de wettelijke hypotheek ten laste van de verkopers, zelfs al heeft hij kennis van het bestaan van de onderhandse verkoop vóór de inschrijving van de wettelijke hypotheek¹⁴.

b) De geplande akte dient daarenboven de vervreemding of hypotheecaire aanwending van een onroerend goed, schip of vaartuig tot voorwerp te hebben.

Een vervreemding is een translatieve rechtshandeling, onder bezwarende titel of om niet.

Indien een vervreemding een goed tot voorwerp heeft dat vatbaar is voor hypotheek zal de ontvanger verwittigd moe-

ten worden. Dit is het geval voor : (a) onroerende goederen, in België gelegen ; (b) rechten van vruchtgebruik, erfpacht of opstal op deze onroerende goederen, en (c) schepen en vaartuigen, ingeschreven in het kantoor van scheepshypotheek te Antwerpen. Er zal een kennisgeving moeten verzonden worden bij verkopen, ook bij gerechtelijke verkopen zoals verkopen op uitvoerend beslag en na faillissement. Ook bij schenking, inbreng in vennootschap, inbetalinggeving, overdracht van onverdeelde parten, ruil met of zonder opleg.

Een niet-openbare «licitatie» of afstand van onverdeelde rechten, waarbij een goed wordt toegekend aan een medeëigenaar is geen vervreemding, maar een verdeling, waarvoor geen bericht moet worden verzonden. Doet de notaris het toch, dan begaat hij een beroepsfout, inzonderheid wanneer naar aanleiding van het bericht een hoge belastingsschuld wordt genotificeerd, waardoor de akte niet kan worden verleden¹⁵. Bij openbare veiling daarentegen kan het goed toegewezen worden aan een niet-medeëigenaar. In dit laatste geval ontstaat toch een overdragende akte, zodat voor openbare veiling wel een bericht zal moeten worden verzonden.

Met hypotheecaire aanwending wordt de hypotheekstelling bedoeld. Het zijn de akten die een hypotheecaire lening of kredietopening tot voorwerp hebben, en de akten van hypotheekstelling.

2. De bevoegde ontvanger

De kennisgeving moet gezonden worden aan de ontvanger der directe belastingen in wiens ambtsgebied de eigenaar of vruchtgebruiker van het goed zijn woonplaats of hoofdindrichting heeft. Dit is de ontvanger die belast is met de inning van de personenbelasting, vennootschapsbelasting, belasting der niet-verblijfhouders of rechtspersonenbelasting van de eigenaar of vruchtgebruiker. Er moet eveneens een bericht gezonden worden aan de ontvanger in wiens ambtsgebied het goed gelegen is indien het om een onroerend goed gaat (niet om een vaartuig). Dit is de ontvanger die belast is met de inning van de onroerende voorheffing.

Vaak zal slechts één bericht dienen verzonden te worden, maar dit is niet altijd zo. Inzonderheid bij vervreemding of hypotheecaire aanwending van onverdeeldheden of van verscheidene goederen tegelijk en in het geval dat vruchtgebruiker en blote eigenaar in verschillende ambtsgebieden wonen, moet men ervoor waken elke bevoegde ontvanger te verwittigen.

Indien de verkoper of hypotheeksteller een BTW-belastingplichtige is, moet daarenboven een kennisgeving gezonden worden aan het hoofd van het BTW-ontvangkantoor waaronder de belastingplichtige ressorteert¹⁶.

3. Geldingsduur

De kennisgeving aan de ontvanger blijft drie maanden geldig.

¹¹ Brussel, 30 juni 1965, *T.P.R.*, 1970, 50, en *Rec. Gén.*, 1967, nr. 21014; GENIN, E., «Traité des hypothèques et de la transcription», *Rép. Not.*, deel X, boek I, Larcier, Brussel, 1980, nr. 1955, p. 708.

¹² GENIN, o.c., nr. 1960, p. 711.

¹³ Kennisgeving 249.3 inzake directe belastingen en 560 inzake BTW. Het gebruik van deze formulieren is verplicht : z. M.B. 29 april 1969, *B.S.*, 13 mei 1969 inzake directe belastingen en M.B. nr. 15 en 17 oktober 1980, *B.S.*, 30 oktober 1980 inzake BTW.

¹⁴ Cass., 28 mei 1976, *Bull. Bel.*, nr. 551, 1977, 1119.

¹⁵ WEYTS, L., «De fiscale notificatie inzake directe belastingen en het notariaat», *T. Not.*, 1977, 161-177 en 193-204, p. 169, nr. 6.

¹⁶ K.B. nr. 11 van 12 maart 1970, *B.S.*, 18 maart 1971.

Deze termijn wordt op de gebruikelijke manier bepaald¹⁷: de «dies a quo» telt voor de berekening niet mee, de «dies ad quem» wel. Indien de vervaldag op een zaterdag, zondag of een feestdag valt, wordt de termijn verlengd tot de eerstvolgende werkdag.

Indien de akte niet binnen drie maanden verleden is, dient een nieuwe kennisgeving verzonden te worden.

Vanuit de notariële praktijk werd reeds opgemerkt dat het om praktische redenen wenselijk ware deze termijn van drie maanden in overeenstemming te brengen met die voor de registratie van een onderhandse verkoopovereenkomst¹⁸, een termijn die thans vier maanden bedraagt¹⁹.

B. De notificatie aan de notaris

Binnen twaalf werkdagen volgend op de verzending van het bericht door de notaris stelt de ontvanger de notaris in kennis van het bedrag aan belastingen en bijbehoren, waarvoor de wettelijke hypotheek kan worden genomen op de goederen, voorwerp van de geplande akte²⁰. Indien de belastingsschuldige deze belastingen spontaan betaalt, zijn aan de notificatie geen verdere gevolgen verbonden. In het andere geval geldt de notificatie als beslag onder derden in handen van de notaris op de bedragen en waarden die hij krachtens de akte onder zicht houdt voor rekening of ten bate van de belastingsschuldige.

1. Kenmerken en inhoud van de notificatie

De notificatie legt de verhouding tussen de belastingsschuldige-vervreemder (of inlener) ten opzichte van de verkrijger (of hypothecaire schuldeiser) definitief vast.

De notificatie is echter geen automatisme. Ze mag slechts verzonden worden indien het belang van de schatkist zulks vereist. Dit betekent dat de ontvanger niet mag optreden als hij overtuigd is dat de akte geen nadelige invloed zal hebben op de invordering van de fiscale vordering²¹. Het is de ontvanger zelf die hierover soeverein oordeelt, gezien zijn aansprakelijkheid ter zake. De wet stelt in dit verband geen minimum.

De ontvanger zou wel burgerlijk aansprakelijk kunnen worden gesteld ten opzichte van de belastingsschuldige voor lichtzinnige betekenissen²².

De opsomming, in de notificatie vervat, is limitatief. De ontvanger zal, *vanaf de verzending van de kennisgeving door de notaris*, slechts een hypothecaire inschrijving kunnen nemen voor de belastingen die hij notificeert. De belastingen waarvoor inschrijving is genomen voordat de notaris zijn bericht heeft verzonden, hoeven in de notificatie niet te worden opgenomen. Deze moeten blijken uit de hypothecaire staat, die de notaris voor het verlijden van de akte dient te lichten.

Het feit dat belastingen worden genotificeerd waarvoor reeds een hypothecaire inschrijving is genomen, betekent niet dat de administratie van de gevolgen van de notificatie afziet. De hypothecaire inschrijving waarborgt de belastingen waarvoor inschrijving is genomen en de notificatie zal haar volle gelding hebben wat de andere belastingsschuld betreft²³.

Slechts belastingen en bijbehoren waarvoor de wettelijke hypotheek kan worden ingeschreven in de zin van art. 316 WIB en art. 88 BTW-Wb. kunnen in de notificatie worden opgenomen. Dit zijn: de inkomstenbelastingen in hoofdsom en opcentiemen, de met inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen, de aanvullende belastingen op de personenbelasting, de BTW en de met al deze belastingen verband houdende interesten en kosten. De bij wijze van straf opgelegde belastingverhogingen en boeten mogen niet worden opgenomen.

Inzake directe belastingen worden de nalatigheidsinteresten meestal uitgerekend tot drie maanden na de verzending van de kennisgeving door de notaris. De ontvanger der directe belastingen kan immers nog niet vervallen interesten, waarvan hij vermoedt dat ze verschuldigd zullen worden, notificeren, aangezien hiervoor de wettelijke hypotheek kan worden ingeschreven met toepassing van art. 320 WIB²⁴.

Indien de genotificeerde belastingen onmiddellijk betaald worden, is dit een bijkomend werk voor de ontvanger, die dan immers teruggave zal moeten doen van een vaak zeer bescheiden som interest. Daarom notificeren sommige ontvangers slechts interesten tot en met het einde van de maand van de verzending van de notificatie, met de vermelding: «Het vermelde bedrag van de belastingen dient te worden verhoogd met 0,8% nalatigheidsinterest per maand vanaf...».

Inzake directe belastingen mogen geen belastingen worden genotificeerd die nog niet in uitvoerbaar verklaarde kohieren begrepen zijn²⁵. Sommige ontvangers vermelden in de notificatie niettemin de onroerende voorheffing voor het lopend jaar, die weliswaar reeds uitgerekend kan worden, maar die niettemin nog niet verschuldigd is omdat het desbetreffende kohier nog niet uitvoerbaar is verklaard.

2. Termijnen

De termijn van twaalf werkdagen wordt in principe berekend zoals de termijn van drie maanden, die geldt voor de kennisgeving door de notaris. Aangezien de wet hier preciseert dat het om een termijn in werkdagen gaat, dienen zon- en feestdagen buiten beschouwing gelaten te worden. De laatste dag van de termijn moet een werkdag zijn. Tussen die laatste dag en de dag van verzending van de kennisgeving door de notaris dienen elf werkdagen te liggen²⁶. De

¹⁷ Art. 52-54, Ger. W.

¹⁸ WEYTS, L., *art. cit.*, p. 177, nr. 15.

¹⁹ Artt. 31, 1°, en 33 Wb. Reg.

²⁰ Kennisgeving 249.4 inzake directe belastingen en 562 inzake BTW.

²¹ Com. IB 325/3.

²² THIRY, E., «L'hypothèque légale du trésor en matière d'impôts sur les revenus», *Rec. Gén.*, 1951, nr. 18986, p. 122.

²³ WATELET, *La rédaction des actes notariés*, Larcier, Brussel, 1980, p. 84.

²⁴ Parl. Vr. de Clippele van 15 oktober 1984, *Parl. Vr. en Antw.*, *Senaat*, 1984-85, 20 november 1984, 233.

²⁵ Com. IB 325/1; zie Parl. Vr. Defraigne van 26 juli 1968, *Bull. Bel.*, nr. 556, 1968, 1708-1709, en Parl. Vr. Gillet van 19 augustus 1980, *Bull. Bel.*, nr. 588, 1980, 1899.

²⁶ Brussel, 14 februari 1968, *Bull. Bel.*, 1970, 426 e.v. en *Rec. Gén.*, 1969, nr. 21303; cassatieberoep verworpen door Cass., 13

administratie beschouwt ook de zaterdag als een werkdag, zodat er normaal zes werkdagen per week zijn.

Volgens de administratie moet de ontvanger de notificatie verzenden²⁷ uiterlijk de twaalfde werkdag volgend op de neerlegging ter post van de kennisgeving van de notaris. Volgens het notariaat dient de notificatie binnen twaalf werkdagen na de verzending van de kennisgeving van de notaris in het bezit van de instrumenterende notaris te zijn²⁸. Ter zake bestaat er één vonnis dat de administratie gelijk geeft²⁹.

3. Beslag

Het beslag waartoe de notificatie aanleiding geeft, is een bewarend beslag onder derden sui generis. Hoewel het niet onderworpen is aan de pleegvormen van het Gerechtelijk Wetboek³⁰, moeten we aannemen dat de grondbeginselen betreffende het bewarend beslag, in het Gerechtelijk Wetboek vervat, wel van toepassing zijn. Zo houdt overeenkomstig art. 1492 Ger. W. de rechterlijke beslissing, waarbij de vordering van de administratie wordt verworpen, tevens de beslissing tot opheffing van het beslag in³¹.

Het beslag betreft de fondsen die de notaris onder zich houdt en is op zich geen beletsel voor het verlijden van de akte.

Na het verlijden van de akte dient met twee mogelijkheden rekening gehouden te worden: ofwel wordt de ontvanger met akkoord van de belastingschuldige betaald met de opbrengst van de akte, in welk geval de notificatie zonder verder gevolg blijft, ofwel verzet de belastingschuldige zich tegen de betaling, in welk geval de notaris de fondsen die hij onder zich houdt niet mag vrijgeven. Doet hij dit toch, dan komt zijn aansprakelijkheid als derde-beslagene in het gedrang.

In dit laatste geval blijven de fondsen immers eigendom van de belastingschuldige³², en zullen ze geblokkeerd moeten blijven totdat een oplossing in der minne wordt bereikt of totdat een beslissing van de rechter of van de directeur de knoop doorhakt.

Naar aanleiding van een notificatie wordt geen bericht van beslag opgemaakt.

Indien de belastingen die zijn genotificeerd, moeten worden verminderd ingevolge ontheffingen of tussentijdse betalingen van de belastingschuldige zelf, dient de ontvanger de notaris hierover in te lichten en te vermelden in welke mate de aanvankelijk genotificeerde belastingen nog verschuldigd blijven³³.

4. Het vereenvoudigd fiscaal beslag

De notificatie aan de notaris vertoont enige gelijkenis

met de notificatie die betekend wordt met toepassing van de regeling betreffende het vereenvoudigd fiscaal beslag³⁴. Deze laatste notificatie wordt vooral gebruikt voor loonbeslag.

Inzake directe belastingen geldt de notificatie aan de derde-houder als aanmaning met verzet tegen de afgifte van de inkomsten, sommen en zaken, toebehorend aan de belastingschuldige, die de derde onder zich houdt. Wordt aan de aanmaning geen gevolg gegeven, dan geldt de notificatie eveneens als beslag onder derden³⁵. Dit beslag heeft een eerder uitvoerend karakter.

De derde-houder moet de verklaring van de derde-beslagene (art. 1452 Ger. W.) afleggen indien hij aan de aanmaning geen gevolg kan geven. De aanmaning wordt na een maand als niet bestaande beschouwd indien uit de verklaring van de derde-houder moeilijkheden blijken die de invordering verhinderen, en indien binnen een maand geen uitvoerend beslag is gelegd overeenkomstig het Gerechtelijk Wetboek³⁶.

Inzake BTW is het praktisch verloop van deze procedure ietwat verschillend, maar ook hier dient binnen een maand na de verklaring van de derde-beslagene uitvoerend beslag overeenkomstig het Gerechtelijk Wetboek gelegd te worden indien uit de verklaring van de derde-beslagene blijkt dat de invordering moeilijkheden met zich meebrengt.

In tegenstelling met dit alles behoudt de notificatie bij de akte van vervreemding of hypotheekstelling haar bewarend effect zolang de betwisting aanhoudt³⁷.

C. De tweede kennisgeving aan de ontvanger

Het is mogelijk dat een bewarend beslag onder derden voor de ontvanger niets oplevert, bijvoorbeeld bij schenking. De betaling kan geschieden voor of na het verlijden van de akte³⁸ of in de vorm van een rente. Ten slotte kan de ontvanger in samenloop komen met schuldeisers van de verkoper of hypotheeksteller.

Indien de sommen en waarden, die de notaris onder zich houdt, niet volstaan om alle schuldeisers, onder andere de ontvanger te voldoen, dient de notaris de ontvanger van deze omstandigheid in kennis te stellen door middel van een aparte kennisgeving³⁹.

1. Kenmerken

a) De tweede kennisgeving is gedeeltelijk louter informatief: ze moet de ontvanger op de hoogte brengen van de ontstane situatie. In die zin is ze te vergelijken met de verklaring die de derde beslagene moet afleggen bij bewarend beslag onder derden en bij vereenvoudigd fiscaal beslag.

maart 1969, *Bull. Bel.*, 1970, 429, en *T. Not.*, 1970, 134-5; zie ook *Com. IB* 325/8.

²⁷ *Com. IB* 325/8.

²⁸ WEYTS, L., *art. cit.*, nr. 12.

²⁹ Rb. Brussel, 25 februari 1965, niet gepubliceerd, maar aangehaald in *Com. IB* 325/8.

³⁰ Inzake directe belastingen moeten de belastingen wel ingekoörd zijn; z. WATELET, o.c., p. 84.

³¹ *Com. IB* 326/2.

³² WEYTS, L., *art. cit.*, nr. 16.

³³ *Bull. Bel.*, nr. 529, 1975, p. 727.

³⁴ Notificatie 247.7 inzake directe belastingen en 6767 inzake BTW; artt. 315 WIB en 85bis BTW-Wb.

³⁵ KBWIB art. 215, § 4.

³⁶ KBWIB artt. 215, § 4, en 216, § 2.

³⁷ Overeenkomstig art. 1492 Ger. W.: zie Gent, 16 januari 1976, *Bull. Bel.*, nr. 543, 1976, 1647.

³⁸ VAN HOUTTE, «Impôt sur les Revenus», *Rép. Not.*, deel XV, boek XIII, Larcier, Brussel, 1978, p. 263, nr. 501.

³⁹ Kennisgeving 249.5 inzake directe belastingen en 561 inzake BTW.

De notaris moet de kennisgeving verzenden, ook al komt de ontvanger in samenloop met hypothecaire schuldeisers en/of houders van een onroerend voorrecht, wier gezamenlijke vordering groter is dan de som die de notaris onder zich houdt. De kennisgeving heeft in dit geval evenwel geen verder praktisch gevolg. De eerder in- of overgeschreven schuldeisers zijn derden in de zin van de wet⁴⁰, die de ontvanger zal moeten laten voorgaan.

b) De verzendingsdatum van de tweede kennisgeving vormt het beginpunt van een termijn van acht dagen waarbinnen de ontvanger een wettelijke hypotheek kan laten inschrijven op het goed, voorwerp van de akte, en dit tegen de oorspronkelijke eigenaars in geval van vervreemding of alsof er geen hypothecaire aanwending was geweest in geval van hypotheekstelling.

De wettelijke hypotheek heeft hier nog een beperkt occult karakter, een soort overblijfsel uit de tijd dat de occulte hypotheek van de schatkist een nog veel grotere draagwijdte had. De wettelijke hypotheek waarvan hier sprake is, werd overigens ingevoerd door dezelfde wet die de occulte hypotheek van de schatkist inzake directe belastingen principieel afschafte⁴¹. Het bijzondere aan deze regeling is niet dat de ontvanger kan voorbijgaan aan de gevolgen van de authentieke akte op zich, want dat kan elke derde te goeder trouw vooraleer de hypothecaire in- of overschrijving heeft plaatsgehad. De ontvanger kan evenwel ook, binnen de grenzen van zijn wettelijke bevoegdheden, voorbijgaan aan de hypothecaire in- of overschrijving zelf van de akte. Bovendien versterkt hij zijn vordering in het geval dat hij in samenloop komt met gewone schuldeisers.

In dit laatste geval heeft de wettelijke bevoegdheid van de ontvanger haar volle uitwerking. Zonder bijkomende hulp van de wetgever zou deze slechts beschikken over het voorrecht van de schatkist, dat niet alleen een zwakke hoedanigheid heeft, maar zelfs beperkt is in de tijd wat de directe belastingen betreft⁴². Hij kan evenmin een hypotheekrecht doen gelden op de verkoopopbrengst van een onroerend goed indien de wettelijke hypotheek niet is ingeschreven⁴³. Doordat de wet hem in de gelegenheid stelt de wettelijke hypotheek alsnog te laten inschrijven, is de kans groter dat zijn vordering toch nog, al dan niet volledig, wordt voldaan, aangezien hij dan de gewone schuldeisers achter zich kan laten.

2. Het lot van de beslagleggende schuldeisers

Over de vraag of inschrijving van een wettelijke hypotheek nog mogelijk is nadat een schuldeiser een beslagexploot of een bevel voorafgaand aan een uitvoerend beslag heeft laten overschrijven, heerst soms enige onzekerheid⁴⁴.

Inzake bewarend beslag geldt een specifieke regeling, althans wat de directe belastingen betreft⁴⁵. Hier moet de

instrumenterende gerechtsdeurwaarder de overschrijving van het exploot signaleren aan de bevoegde ontvanger, die de wettelijke hypotheek van de schatkist alsnog zal kunnen laten inschrijven, alsof er geen overschrijving geweest is.

In de andere gevallen kan de inschrijving van een hypotheek na overschrijving van een beslagexploot of een bevel voorafgaand aan een uitvoerend beslag aan de beslagleggende schuldeiser, ook de chirografaire, niet tegengeworpen worden. Dit geldt niet alleen voor de bedongen hypotheek maar ook voor de wettelijke⁴⁶. De hypotheek op zich bestaat, zodat de inschrijving ervan door de hypotheekbewaarder niet geweigerd kan worden. Het pand van de beslagleggende schuldeiser mag echter niet meer aangetast worden door zakenrechtelijke aanspraken die niet vóór de overschrijving van het exploot van de beslagleggende schuldeiser zijn ingeschreven⁴⁷. Volgens De Page volgt een en ander uit de aard zelf van de rechten van de beslagleggende schuldeiser⁴⁸.

Een verzet of beslag tegen de vervreemder of hypotheeksteller, dat de notaris wordt betekend binnen acht werkdagen na verzending van de tweede kennisgeving aan de ontvanger, kan aan de ontvanger niet tegengeworpen worden. De ontvanger kan dus binnen de wettelijke termijn niet alleen de vervreemding of hypothecaire aanwending zelf, maar ook het verzet of beslag vanwege de schuldeisers van de belastingschuldige voorbijgaan.

Signaleren we nog dat volgens een zekere rechtsleer de inschrijving van de wettelijke hypotheek na een kennisgeving aan de ontvanger een noodzakelijke voorwaarde zou zijn om toegelaten te worden tot de rangregeling na verkoop op uitvoerend beslag. Een notificatie van de ontvanger zou hiertoe op zich niet volstaan⁴⁹.

3. Termijnen

De kennisgeving aan de ontvanger dient te worden verzonden uiterlijk de eerste werkdag die volgt op het verlijden van de akte, binnen 24 uur dus. Het heeft geen belang of er een termijn van hoger bod is of niet⁵⁰.

De wettelijke hypotheek dient te worden ingeschreven binnen acht werkdagen na de verzending van de kennisgeving aan de ontvanger. De berekening van deze termijn geschiedt op dezelfde manier als de berekening van de termijn van twaalf werkdagen waarbinnen de notificatie aan de notaris moet worden verzonden. Deze termijn vangt evenwel aan de dag zelf van de afgifte ter post van de kennisgeving aan de ontvanger.

4. Bevoegdheid van de ontvanger

Het antwoord op de vraag of de wettelijke hypotheek al dan niet moet worden ingeschreven, behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van de ontvanger.

⁴⁰ Art. 326, 3e lid, WIB en art. 93 *quinquies*, 3e lid, BTW-Wb.

⁴¹ W. 27 december 1950, *B.S.*, 30 december 1950.

⁴² Inzake BTW: artt. 86 en 87 BTW-Wb.

⁴³ Com. IB 325/29.

⁴⁴ WATELET, *o.c.*, p. 58; VAN HOUTTE, *o.c.*, p. 353, nr. 788; WEYTS, *art. cit.*, nr. 18.

⁴⁵ Artt. 1432 en 1444 Ger. W.; zie hierover CHABOT-LÉONARD, *Saisies conservatoires et saisies-exécutions*, Brussel, 1979, p. 372-373.

⁴⁶ Inzake directe belastingen z. Cass., 9 juli 1961, *Pas.*, 1961, I, 1102.

⁴⁷ Luik, 20 juni 1901, *Pas.*, 1902, II, 5.

⁴⁸ DE PAGE, *Traité*, VII, nr. 761.

⁴⁹ DEBLAUWE, «De fiscale notificaties bij verkoop op onroerend beslag», *T. Not.*, 1984, 65-71.

⁵⁰ VAN HOUTTE, *o.c.*, p. 266, nr. 515.

Inzake directe belastingen handelt deze overeenkomstig art. 318 WIB, met dien verstande dat hij geen wachtermijn van zes maanden vanaf de uitvoerbaarverklaring van het kohier in acht moet nemen om de inschrijving te laten verrichten⁵¹. Hypothecaire inschrijving kan niet worden gevorderd voor niet ingekohierde belastingen. Krachtens art. 319 WIB kan een inschrijving immers slechts gebeuren op voorlegging van een aanslagbiljet met vermelding van de datum van uitvoerbaarverklaring van het kohier.

Inzake BTW kan inschrijving van de wettelijke hypotheek slechts geschieden nadat aan de belastingschuldige een dwangbevel is betekend, dat gevisceerd en uitvoerbaar verklaard is door de gewestelijke directeur van de BTW, registratie en domeinen of door de ambtenaar die hij heeft gedelegeerd.

Zowel inzake directe belastingen als inzake BTW kan geen hypothecaire inschrijving geschieden voor belastingen die niet zijn vermeld in de notificatie aan de notaris, gezien het limitatief karakter van de opsomming in de notificatie vervat. Geschiedt een dergelijke inschrijving toch, dan zal aan de ontvanger opheffing gevraagd kunnen worden op zijn kosten. Hetzelfde geldt indien de ontvanger nog inschrijving neemt na zijn wettelijke termijn van acht dagen.

D. De aansprakelijkheid van de notaris

De notaris die gevorderd wordt een akte van vervreemding of hypotheekstelling te verlijden wordt met een veelheid van aansprakelijkheden geconfronteerd. Naast zijn normale beroepsaansprakelijkheid is er nog zijn aansprakelijkheid als derde-beslagene, en een specifieke fiscale aansprakelijkheid.

Inzake directe belastingen kan hij daarenboven een administratieve boete oplopen van 200 tot 10.000 fr.⁵².

1. De aansprakelijkheid als derde-beslagene

Vanaf de ontvangst van de akte houdende derdenbeslag kan de notaris niet meer bevrijdend betalen aan de vervreemder of de hypotheeksteller. Het beslag heeft de volledige onbeschikbaarheid van de som, voorwerp van het beslag, tot gevolg.

De sanctie is in principe dat de derde-beslagene gewoon schuldenaar kan worden verklaard voor de oorzaken van het beslag. Daarenboven kan hij door de beslagrechter tot schadevergoeding worden veroordeeld.

In afwijking van de algemene beginselen inzake beslagrecht⁵³ moet de aansprakelijkheid van de notaris ter zake evenwel beperkt worden, gezien de uitdrukkelijke bewoordingen van de wet⁵⁴.

2. De specifiek fiscale aansprakelijkheid

De specifiek fiscale aansprakelijkheid van de notaris komt in het gedrang wanneer de notaris verzuimt een of

beide kennisgevingen aan de ontvanger te verrichten. Dit betekent dat hij ofwel de ontvanger niet op de hoogte heeft gebracht van de geplande akte, ofwel de ontvanger niet in staat heeft gesteld een hypothecaire inschrijving te nemen met de eerder besproken bijzondere eigenschappen.

In dit laatste geval is de positie van de notaris enigszins te vergelijken met die van de derde beslagene, die de verklaring, opgelegd door art. 1452 Ger. W., niet of niet nauwkeurig aflegt. Deze verklaring is ook vereist in de persoon van de derde houder bij vereenvoudigd fiscaal beslag. Art. 1456 Ger. W. bepaalt dat de derde beslagene, die de vereiste verklaring niet of niet nauwkeurig aflegt, geheel of gedeeltelijk schuldenaar kan worden verklaard voor de oorzaken en de kosten van het beslag. Volgens het Gerechtelijk Wetboek is dit evenwel facultatief («kan»). De fiscale wet daarentegen voorziet zonder meer in de persoonlijke aansprakelijkheid van de notaris, die de vereiste kennisgeving niet verzendt. Er bestaat ter zake weliswaar een procedure tot aansprakelijkstelling van de notaris, maar deze is louter administratief.

a) *Aard en kenmerken van de aansprakelijkheid van de notaris.* Rechtspraak en rechtsleer zijn het erover eens dat de aansprakelijkheid van de notaris weliswaar zijn oorsprong vindt in de wet, maar niettemin een burgerlijk karakter heeft. Krachtens zijn fiscale aansprakelijkheid is de notaris ertoe gehouden de door zijn verzuim ontstane schade voor de schatkist te herstellen⁵⁵.

De aansprakelijkheid van de notaris onderstelt het voorhanden zijn van de drie klassieke bestanddelen van de civielrechtelijke aansprakelijkheid: de fout, schade en het causaal verband tussen beide⁵⁶. De administratie zal het voorhanden zijn van deze bestanddelen moeten bewijzen⁵⁷.

De aansprakelijkheid van de notaris bestaat voorts niet ten opzichte van de ontvanger, maar ten opzichte van de Staat zelf. In voorkomend geval zal de notaris in rechte worden aangesproken «ten verzoeken van de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de minister van Financiën»⁵⁸.

De aansprakelijkheid van de notaris is persoonlijk. De notaris wordt geen rechtstreekse schuldenaar van de verschuldigde belasting, maar slechts persoonlijk aansprakelijk voor de betaling ervan⁵⁹. Net zoals een borg heeft hij een voorrecht van uitwinning. Hij kan pas worden aangesproken nadat de administratie heeft bewezen dat de belastingschuldige is uitgewonnen en dat deze onvermogen is⁶⁰. De administratie heeft geen voorrecht op de goederen van de notaris.

De situatie van de notaris is echter niet helemaal dezelfde als die van een borg. Inzonderheid dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden tussen het lot van de vordering van de schatkist ten opzichte van de belastingschuldige enerzijds, en het lot van de vordering van de schatkist ten opzichte van de notaris ten gevolge van diens verzuim

⁵¹ Parl. Vr. Defraigne van 26 juli 1968, *Bull. Bel.*, nr. 456, 1968, 1708; VAN HOUTTE, p. 351, nrs. 775 en 780.

⁵² Art. 335 WIB; GENIN, *o.c.*, nr. 1960bis, p. 711; VAN HOUTTE, *o.c.*, p. 268, nr. 524.

⁵³ Art. 1451 Ger. W.; zie CHABOT-LÉONARD, *o.c.*, p. 272-273.

⁵⁴ Artt. 328 WIB en 93septies BTW-Wb.

⁵⁵ HARMEL, *o.c.*, p. 125, nr. 226-6.

⁵⁶ Gent, 8 januari 1976, *Bull. Bel.*, nr. 559, 1978, 271.

⁵⁷ VAN HOUTTE, *o.c.*, p. 267, nr. 520.

⁵⁸ Com. IB 328/2.

⁵⁹ WATELET, *o.c.*, p. 86.

⁶⁰ Brussel, 7 oktober 1981, *Rec. Gén.*, 1983, nr. 22848.

anderzijds. Zo heeft de verjaring van de belastingschuld aan de zijde van de belastingschuldige niet tot gevolg dat de rechtsvordering tegen de notaris ook verjaard is. Voldoende is dat het invorderingsrecht van de schatkist niet verjaard was voordat de notaris het tegen hem aangevoerde verzuim beging⁶¹. Anderzijds is de notaris niet bevoegd om de belastingschuld van de belastingschuldige te betwisten⁶².

b) *Begrenzing van de aansprakelijkheid*. De notaris is aansprakelijk, al naar gelang van het geval, hetzij tot het bedrag der belastingen en bijbehoren die aanleiding hadden kunnen geven tot inschrijving van de wettelijke hypotheek, indien hij de ontvanger niet in de gelegenheid heeft gesteld zijn notificatie te verzenden of de wettelijke hypotheek te nemen, hetzij tot het bedrag van de oorzaak van het beslag indien hij de notificatie van de notaris miskent.

Anderzijds bepaalt de wet dat de aansprakelijkheid van de notaris in voorkomend geval beperkt is tot de waarde⁶³ van het vervreemde goed, of het bedrag van de hypotheecaire inschrijving, na aftrek van de sommen en waarden waarop in zijn handen beslag onder derden is gelegd. Dit vloeit voort uit het burgerlijk karakter van de aansprakelijkheid van de notaris, krachtens welke hij slechts gehouden is tot betaling van de sommen die door zijn verzuim aan de greep van de schatkist ontsnappen.

c) *De procedure tot aansprakelijkheidsstelling*. Eveneens in de lijn van dit burgerlijk karakter van de aansprakelijkheid van de notaris zal de ontvanger in voorkomend geval eerst dienen na te gaan of de met de wet strijdige handeling van de notaris geen nadeel heeft berokkend aan de schatkist. Indien dit het geval is, vraagt hij de notaris naar de redenen van zijn handelwijze, en indien deze redenen hem geen voldoening geven, geeft hij de notaris de gelegenheid het door hem begane verzuim spontaan te herstellen.

Slechts indien dit alles zonder resultaat blijft geeft de ontvanger het dossier door aan zijn directie, die de gerechtelijke veroordeling van de notaris zal uitlokken. De concrete tenuitvoerlegging van het vonnis of arrest dat de notaris veroordeelt geschiedt door de administratie van de BTW, registratie en domeinen.

Hoewel de negatieve gevolgen voor de schatkist van een verzuim van de notaris bij het verlijden van een akte van hypotheekstelling slechts bij de latere realisatie van het hypotheeksteek goed tot uiting zullen komen, dient de ontvanger reeds onmiddellijk na de vaststelling van het verzuim met de notaris contact op te nemen⁶⁴. Indien nodig

zal bij de latere realisatie de procedure tot aansprakelijkstelling ingesteld worden.

d) *Verjaring*. De vordering van de administratie tegen de notaris verjaart na dertig jaar⁶⁵.

BESLUIT

In de notariële praktijk hebben steeds een aantal bezwaren bestaan bij de verplichtingen en de aansprakelijkheid van de notaris bij het verlijden van akten van vervreemding of hypotheekstelling⁶⁶. Inzonderheid het betekenen van kleine bedragen belastingschuld, waartoe soms wordt overgegaan blijkt wrevel te wekken. Ook het ongenueanceerd karakter van de opgelegde wettelijke verplichtingen wordt aangeklaagd. Zo moet de notaris de hem opgelegde wettelijke verplichtingen ook naleven bij een akte van ruiling, die weliswaar juridisch een eigendomsoverdracht inhoudt, maar economisch gezien geen verarming van de belastingschuldige tot gevolg heeft. Zo ook bij een akte van verkoop met een belastingschuldige-verkoper die meerdere andere onroerende eigendommen bezit, lastens welke een belastingschuld kan worden ingevorderd.

Veel van deze bezwaren kunnen door enkele eenvoudige ingrepen opgelost worden. Eventuele maatregelen tot verijning van het systeem zullen het onbehagen vanwege het notariaat evenwel nooit kunnen wegnemen. De kern van het probleem is het feit dat de wet de notaris een rol oplegt van agent van de fiscus, en dat deze rol in conflict komt met die van raadsman en vertrouwensman van alle partijen die bij de akte zijn betrokken: verkopers, uitleners, kopers en inleners.

Anderzijds moet worden gewezen op de zware aansprakelijkheid van de ontvanger van de belastingen, die de pendant vormt van de notariële aansprakelijkheid. De ontvanger is persoonlijk aansprakelijk voor de sommen waarvan de inning hem is toevertrouwd. Wanneer de invordering niet mogelijk is, wordt hij slechts ontslagen van zijn aansprakelijkheid wanneer bewezen is dat de niet-invordering geenszins aan zijn nalatigheid te wijten is en dat hij alle nodige maatregelen heeft genomen om de betaling te kunnen verzekeren.

De wet speelt de aansprakelijkheid van beiden tegen elkaar uit om de inning van de belasting te verzekeren. Het is daarbij zonder meer duidelijk dat de rol van de notaris ter zake de minst dankbare is.

F. DESTERBECK

⁶¹ Com. IB 328/1; Gent, 8 januari 1976, *Bull. Bel.*, 1978, nr. 559, 271, en *Rec. Gén.*, 1980, nr. 22455.

⁶² WATELET, o.c., p. 87.

⁶³ Dit is niet de verkoopprijs: zie VAN HOUTTE, o.c., p. 268, nr. 522.

⁶⁴ Com. IB 328/5.

⁶⁵ Gent, 8 januari 1976, reeds aangehaald; Brussel, 30 juni 1965, *Rec. Gén.*, 1966, nr. 21014; VAN HOUTTE zegt vijf jaar: o.c., p. 268, nr. 523.

⁶⁶ Zie *Notarius*, december 1975.

SOCIAAL EN TOCH BURGERLIJK RECHT

TWEË ARRESTEN VAN HET EUROPEES HOF VAN DE RECHTEN VAN DE MENS

1. Inleiding

In twee arresten van 29 mei 1986 heeft het Europees Hof van de Rechten van de Mens te Straatsburg geschillen i.v.m. sociale-zekerheidsaanspraken tot betwistingen betreffende de vaststelling van burgerlijke rechten in de zin van artikel 6, lid 1, E.V.R.M. verklaard en aldus de weg geopend voor een nieuwe uitbreiding van de procedurele rechtsbescherming gewaarborgd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, door België geratificeerd bij de wet van 13 mei 1955 (B.S., 19 augustus 1955). Artikel 6, lid 1, E.V.R.M. luidt: «Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de grondigheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgning, heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie welke bij de wet is ingesteld. Het vonnis moet in het openbaar worden gewezen maar de toegang tot de rechtszaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd, gedurende het gehele proces of een deel daarvan, in het belang van de goede zeden, van de openbare orde 's lands veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privé leven van partijen bij het proces dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bepaalde omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden.» Het kan hier niet in onze bedoeling liggen deze voor de praktijk zeer belangrijk gebleken verdragsbepaling te analyseren. Ook de gehele problematiek van het al dan niet toepasselijk zijn van deze bepaling in niet sociaalrechtelijke geschillen, bv. in tuchtzaken, laten we hier onbesproken. Wij willen ons evenmin wagen aan een voorspelling van de mogelijke gevolgen van de toepassing van artikel 6, eerste lid, op het gehele sociale-zekerheidscontentieux. We zullen ons thans beperken tot een ontleding van de twee arresten van 29 mei 1986 en daarin met name nagaan op welke gronden het Europese Hof er toe gekomen is bepaalde sociale-zekerheidsrechten als burgerlijke rechten in de zin van artikel 6 E.V.R.M. te erkennen. Deze analyse zal ons dan wel uiteindelijk in staat moeten stellen de reikwijdte van deze arresten in een juist perspectief te zien.

2. Achtergrond van de zaken

In de eerste zaak, de zaak Feldbrugge (8/1984/80/127), vocht de Nederlandse mw. Feldbrugge een voor haar nadelige beschikking van de voorzitter van de Raad van Beroep te Haarlem aan.

De Raad had het beroep verworpen tegen de beslissing van de bevoegde bedrijfsvereniging om mw. Feldbrugge arbeidsgeschied te verklaren. De voorzitter van de Raad van Beroep had deze beslissing conform de Beroepswet genomen na eerst het advies ingewonnen te hebben van de vaste medisch deskundige verbonden aan de Raad, die zelf drie

confraters, waaronder de behandelende arts van mw. Feldbrugge, consulteerde. Mw. Feldbrugge was wel in de mogelijkheid haar situatie aan deze artsen uiteen te zetten; door de voorzitter van de Raad van Beroep werd ze echter niet gehoord. Ze werd evenmin in de mogelijkheid gesteld haar dossier in te zien, noch kon ze antwoord geven op de daarin tegen haar aangebrachte argumenten. Verzet bij de Raad van Beroep tegen deze beschikking van de voorzitter van de Raad werd in voorliggend geval, conform de Beroepswet, onontvankelijk verklaard. Een dergelijk verzet is immers alleen mogelijk in vier gevallen: indien de geconsulteerde vaste deskundige reeds in een andere hoedanigheid van het geval kennis nam; indien de vaste deskundige bepaalde van zijn verplichtingen niet nagekomen is; indien de beschikking van de voorzitter zich niet beperkte tot het geschil; of indien de voorzitter het advies van de vaste medische deskundige niet heeft gevolgd. Geen van voornoemde vier gevallen deed zich in casu voor. Tegen de beslissing van niet-ontvankelijkheid van het verzet staat geen hoger beroep bij de Centrale Raad van Beroep open.

Feldbrugge beriep zich te Straatsburg op een schending van artikel 6, lid 1, E.V.R.M.

De Commissie van de Rechten van de Mens was van oordeel dat artikel 6 hier niet toepasselijk was en dat, ware zulks wel het geval geweest, toch geen schending van deze bepaling voorlag. Na besloten te hebben tot toepasselijkheid van artikel 6 in deze zaak, kwam het Europese Hof van de Rechten van de Mens tot de conclusie dat inderdaad een schending van artikel 6 diende te worden vastgesteld. De uiteindelijke beslissing in de zaak berustte niet bij de vaste medisch deskundige, maar uitsluitend bij de voorzitter van de Raad van Beroep, aldus het Hof. Nu impliceerde de gevolgde procedure weliswaar op zich nog geen miskenning van het principe der wapengelijkheid, besloten in de notie van eerlijke behandeling van artikel 6 E.V.R.M.; het niet contradictoir karakter van de procedure, op zijn minst tijdens zijn ultieme en beslissende fase, bood volgens het Hof in ontoereikende mate een van de belangrijkste waarborgen van een gerechtelijke procedure. De zeer beperkende voorwaarden om toegang te krijgen tot de Raad van Beroep (op verzet) en tot de Centrale Raad van Beroep, maakten het betrokkene onmogelijk de beschikking van de voorzitter van de Raad van Beroep ten gronde aan te vechten; meteen werd het onmogelijk het manco vastgesteld op het niveau van de voorzitter van de Raad van Beroep, alsnog later op te vangen.

Het Hof kwam tot deze uitspraak bij tien stemmen tegen zeven; de dissidente rechters betwistten de toepasselijkheid van artikel 6 E.V.R.M. Op dit geschil wordt hierna uitvoerig ingegaan.

In de tweede zaak, de zaak Deumeland (9/1984/81/128), ging het om een (afgewezen) aanvraag van een overlevingspensioen («Hinterbliebenenrente») ten laste van de wettelijke arbeidsongevallenverzekeraar. Dhr. Deumeland was op 25 maart 1970 gestorven, naar beweerd wordt door mw. Deumeland, aan de gevolgen van een zowat twee maanden voordien opgelopen breuk. Dhr. Deumeland was op 12

januari 1970 op de terugweg naar huis van de oto-rhinolaryngoloog, die hij had bezocht na het werk, over een ingesneeuwd voetpad uitgegleden en had toen o.m. een dijbeenbreuk opgelopen. Toen op 7 december 1977 mw. Deumeland stierf, werd de zaak door haar zoon voortgezet. Tussen 1970 en 1981 ontwikkelde zich een bijzonder gecompliceerde en incidentrijke procesgang voor de sociaalrechtelijke gerechten (Sozialgericht en Bundessozialgericht) evenals voor het Bundesverfassungsgericht. Deze procedure kan hier buiten beschouwing blijven.

Deumeland beriep zich voor de Commissie te Straatsburg op schending van artikel 6, lid 1, E.V.R.M. omdat zijn moeder en daarna hem een eerlijke behandeling binnen een redelijke termijn geweigerd zou zijn.

De Commissie voor de Rechten van de Mens was van oordeel dat artikel 6 E.V.R.M. hier niet toepasselijk was en dat, mocht zulks wel het geval geweest zijn, toch geen schending van deze bepaling voorlag.

Na de toepasselijkheid van artikel 6, lid 1, E.V.R.M. vastgesteld te hebben, besloot het Europese Hof van de Rechten van de Mens tot vaststelling van een schending van artikel 6 E.V.R.M., wegens overschrijding van de voor behandeling redelijke termijn. Daarbij stelde het Hof dat, om het redelijk karakter van de duur van een procedure uit te maken, rekening gehouden moet worden met de omstandigheden van de zaak, evenals met de criteria vroeger door het Hof reeds ontwikkeld. Het Hof stelde, wat de complexiteit van de zaak betrof, vast dat het om een feitenkwestie ging, niet om een ernstig rechtsprobleem. Verder constateerde het Hof dat het gedrag van Deumeland mede de voortgang van de rechtsgang vertraagd had; uit sommige van zijn initiatieven bleek aldus zo niet een wil tot obstructie, dan toch minstens een niet-coöperatieve houding. De procedure duurde echter zo'n elf jaar; het Hof oordeelde dit in zijn totaliteit een onredelijke termijn, ook al hebben elk van de zes afzonderlijke processen die tijdens deze periode gevoerd werden, nooit onredelijk lang geduurd.

Het Hof kwam tot deze uitspraak bij negen stemmen tegen acht. De dissidente rechters betwistten de toepasselijkheid van artikel 6, lid 1, E.V.R.M. Op de cruciale vraag van de toepasselijkheid van deze verdragsbepaling wordt hierna nader ingegaan.

3. De toepasselijkheid van artikel 6, lid 1, E.V.R.M.

Over het bestaan van betwistingen over de vaststelling van rechten leek hier weinig betwisting mogelijk; in de twee zaken ging het er echter in de eerste plaats om of al dan niet het vaststellen van *burgerlijke* rechten in het geding was.

Het Hof begint bij de beantwoording van deze cruciale vraag, die bepalend is voor de al dan niet toepasselijkheid van artikel 6, lid 1, E.V.R.M., met het in herinnering brengen van een aantal principes vastgelegd in zijn eerdere jurisprudentie. Zo wordt erop gewezen dat het begrip «burgerlijke rechten en verplichtingen» («droits et obligations de caractère civil») niet door eenvoudige verwijzing naar het interne recht van de verwerende staat geïnterpreteerd kan worden. Eveneens in het arrest König van 28 juni 1978, werd bepaald dat artikel 6 niet louter slaat op betwistingen van privaatrecht in de klassieke zin, daaronder verstaan betwistingen tussen particulieren of tussen een particulier en de staat in de mate laatstgenoemde aan het rechtsverkeer

deelnam als een privaatrechtelijke persoon en niet als drager van openbaar gezag. Alleen de aard van het recht is van belang, zo nog hetzelfde arrest. Uit het arrest Ringeisen van 16 juni 1971 herhaalt het Hof de principes dat de aard van de wet overeenkomstig welke de betwisting beslecht dient te worden, noch het gemeenrechtelijk dan wel administratiefrechtelijk karakter van de bevoegde rechtsmacht hier relevant zijn. Het Hof weigert evenwel, net zoals vroeger, een abstracte definitie te bieden van het begrip «burgerlijke rechten en verplichtingen». Daar het echter voor de eerste keer is dat het Hof zich uit te spreken krijgt over het burgerlijke karakter van rechten op het domein van het sociale-zekerheidsrecht (in de zaak Feldbrugge de sector ziekteverzekering, in de zaak Deumeland de sector arbeidsongevallen in overheidsdienst), dient het Hof nieuwe beginselen te ontwikkelen in de lijn van zijn vroegere rechtspraak op andere gebieden van het recht.

Allereerst stelt het Hof in beide zaken vast dat het Nederlandse c.q. het Duitse recht de litigieuze rechten als publiekrechtelijke rechten kwalificeert; het Hof voegt er evenwel meteen aan toe dat hierin slechts een eerste aanknopingspunt gezien kan worden, gegeven de onmogelijkheid uit de grote verscheidenheid die ter zake tussen de lidstaten bij het E.V.R.M. bestaat, een grootste gemene deler voor het begrip van «burgerlijk» te destilleren.

Het Hof stelt vervolgens in beide zaken vast dat in de voorliggende betwistingen zowel elementen van publiekrecht als van privaatrecht aanwezig zijn.

Het Hof somt als publiekrechtelijke aspecten op:

- de aard van de betrokken wetgevingen: de staat legt het kader vast van de betrokken sociale-zekerheidssector en controleert de werking ervan; toch acht het Hof de staatsinterventie telkens onvoldoende om het litigieuze recht volledig door het publiekrecht te laten vatten;

- het plichtkarakter van de verzekering: de betrokkenen kunnen zich niet aan de voordelen (en plichten) voortvloeiend uit deze sociale-zekerheidsstelsels onttrekken; het Hof wijst er evenwel op dat in andere takken van het recht gelijkaardige situaties bestaan, die er evenwel niet toe leiden de daar bestaande prestaties als publiekrechtelijk te bestempelen (men denke bv. aan de verplichte burgerlijke aansprakelijkheidsverzekering);

- het ten laste nemen door de overheid van de sociale bescherming: deze impliceert weliswaar in eerste instantie een uitbreiding van het domein van het publiekrecht; maar ter zake bestaan toch ook heel wat affiniteiten met het gemeenrechtelijk verzekeringsrecht, wat traditioneel beheerst wordt door het privaatrecht.

Als privaatrechtelijke aspecten schuift het Hof naar voren:

- het persoonlijk en patrimoniaal karakter van de getroffen rechten: in beide zaken worden de betrokkenen niet geraakt in hun betrekkingen met de overheid als dusdanig (m.a.w. als drager van discretionaire bevoegdheden), doch wel in hun persoonlijk leven als particulier; daarbij wordt in de zaak Feldbrugge tevens gewezen op het vaak wezenlijk karakter van deze prestaties voor de betrokkenen;

- verknoctheid met de arbeidsovereenkomst: de betrokken verzekeringen enten zich in beide zaken op een arbeidsovereenkomst, beheerst door het privaatrecht, en maken aldus in zekere zin deel uit van de arbeidsrelatie tussen werknemer en werkgever; de litigieuze ziekteuitke-

ring en het betwiste pensioen kunnen gezien worden als vervanging, c.q. verlengsel van de onbetwistbaar burgerrechtelijke beloning voor geleverd werk;

— verwantschap met een gemeenrechtelijke verzekering: dekkingstechnieken en bestuurswijzen zijn geïnspireerd door die van de private verzekeringen. Het wezen van de band tussen verzekerde en verzekeraar wordt niet gewijzigd door verschillen die mogelijk bestaan tussen een particuliere verzekering en een verzekering vallende onder de sociale zekerheid. In de zaak Feldbrugge onderbouwt het Hof zijn stelling verder door erop te wijzen dat hetzelfde risico als dat gedekt door de plichtsverzekering ook gedekt wordt door aanvullende verzekeringen, die onbetwistbaar van burgerlijke aard in de zin van artikel 6 zijn. Ook wordt in de Nederlandse zaak gewezen op een participatie van de verzekerden aan de financiering van (een deel) van de sociale-zekerheidsstelsels, vanwaar een eng verband tussen de gevraagde bijdragen en de toegekende prestaties.

Op grond van voorgaande afweging van publiek- en privaatrechtelijke aspecten van de litigieuze rechten, komt het Hof in de twee zaken tot het besluit dat de privaatrechtelijke elementen duidelijk het overwicht toekomt; ook al blijkt geen enkel element op zich doorslaggevend, samen en gecumuleerd verlenen ze aan de betwiste rechten een burgerlijk karakter in de zin van artikel 6, lid 1, E.V.R.M.

Het lijkt me thans niet mogelijk een uitvoerige kritische bespreking aan deze arresten te wijden. Toch lijken mij, als sociale-zekerheidsjurist, bij de motivering van het toepasselijk verklaren van artikel 6, lid 1, E.V.R.M. enkele kritische aantekeningen ongetwijfeld gepast. Het resultaat van de twee besproken arresten kan anderzijds slechts met vreugde onthaald worden, aangezien het een belangrijke levens- en rechtssfeer binnen de bescherming van de verdragsbepaling brengt en zo de zaak van de rechten van de mens ongetwijfeld dient. Veeleer dan over een en ander zelf verder uit te weiden, wil ik tot besluit van deze bijdrage nog enkele belangrijke «dissenting opinions» uit de twee behandelde zaken kort weergeven. De lezer vergete immers niet dat beide arresten op smalle meerderheden steunen, waarbij de meerderheid in de zaak Deumeland slechts bereikt kon worden met de steun van de concordante, doch verschillende opinies van de rechters Pettiti en Russo.

Eerst deze concordante opvatting: de twee voornoemde rechters waren van mening dat in de zaak Deumeland het al dan niet burgerlijk karakter van de arbeidsongevallenregeling niet aan de orde was; het ging hun veeleer om de onredelijke duur van de betwisting over het oorzakelijk verband tussen het ongeval en de dood van dhr. Deumeland, en van de procedurele incidenten die zich voordeden. Welnu, deze betwisting en de procedurele wederwarigheden vertoonden voor beide rechters duidelijk een burgerlijk karakter, vanwaar toepassing van artikel 6 E.V.R.M.

Voor rechter Pinheiro Farina wordt het al dan niet burgerlijk karakter van sociale-zekerheidsrechten bepaald door de wijze van financiering van deze rechten: hebben de be-

trokkenen (bedoeld worden blijkbaar de latere uitkeringsgerechtigden) tot deze financiering bijgedragen, dan zijn de uit het stelsel voortvloeiende rechten als burgerlijke rechten aan te merken. Dit was bv. het geval in de zaak Feldbrugge. Waar daarentegen niet door de betrokkenen bijgedragen wordt, maar het stelsel volledig door de publiekrechtelijke werkgever gefinancierd wordt, zoals in de zaak Deumeland het geval was, is er geen sprake van een burgerlijk recht. Deze rechter volgde dus de meerderheid in de zaak Feldbrugge, doch stemde tegen in Deumeland.

De belangrijkste betwisting van de besproken meerderheidsopvatting gaat echter in beide zaken uit van de gezamenlijke dissidente opinie van de rechters Ryssdal, Bind-schedler-Robert, Lagergren, Matscher, Vincent-Evans, Bernhardt en Gersing. Hierin vinden we telkens een uitvoerige bespreking van de tekst van artikel 6, lid 1 (in beide officiële versies), van de voorbereidende teksten ervan en van het voorwerp van deze bepaling. Op basis daarvan komen voornoemde rechters tot het principiële besluit dat er domeinen bestaan die onder de overheid ressorteren en die aan bijzondere institutionele regimes onderworpen zijn, zoals die van de sociale zekerheid, waar rechten en plichten van het individu die geen privaatrechtelijk karakter hebben, om verscheidene redenen rechtmatig bepaald kunnen worden overeenkomstig bijzondere regelingsprocedures, veeleer dan door rechterlijke instanties die aan alle eisen van artikel 6, lid 1, voldoen. Artikel 6, lid 1, E.V.R.M. is volgens hen op deze domeinen niet van toepassing, tenzij, overeenkomstig de vroegere jurisprudentie van het Hof, het uiteindelijk resultaat van de regelingsprocedure rechtstreeks bepalend is voor privaatrechtelijke rechten. De motivering van de meerderheid wordt tevens door de dissidente rechters op verscheidene punten tegengesproken.

De vraag of artikel 6, lid 1, E.V.R.M. al dan niet toepassing vindt op rechten en plichten vallend onder het sociale zekerheidsrecht, werd in de zaken Feldbrugge en Deumeland op basis van een smalle meerderheid door het Europees Hof van de Rechten van de Mens, dat voor het eerst met deze kwestie geconfronteerd werd, op positieve wijze beantwoord. De al bij al zwakke motivering van de opvatting van de toch krappe meerderheid, enerzijds, en het grote praktische impact van de sociale-zekerheidsregelingen en -procedures, anderzijds, laten mijns inziens voorspellen dat in de nabije toekomst menig nationaal rechter en wellicht ook de Commissie en het Hof van Straatsburg zich over de toepasselijkheid en de al dan niet inachtneming van artikel 6, lid 1, E.V.R.M. in sociale-zekerheidszaken opnieuw zullen dienen uit te spreken.

Pas dan zal ten volle blijken in welke mate de betrokken «sociale» rechten als voldoende «burgerlijk» bevonden zullen worden om de procedurele mensenrechtenwaarborgen van artikel 6, lid 1, E.V.R.M. te kunnen genieten.

*Prof. dr. Danny PIETERS
K.U. Brabant te Tilburg*

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 4 FEBRUARI 1986

Voorzitter : de h. Boon

Raadsheer-rapporteur : de h. D'Haenens

Advocaat-generaal : de h. Declercq

Advocaat : mr. Bützler

Hof van assisen — Beraadslaging over de straf — Verbinding met buitenwereld.

Art. 343 Sv., krachtens hetwelk het aan de gezworenen verboden is hun beraadslagingskamer te verlaten, is alleen van toepassing op de beraadslaging van de gezworenen voor het opmaken van hun verklaring omtrent de schuld-vraag.

Art. 364 Sv., dat betrekking heeft op de beraadslaging over de straf door de gezworenen samen met het hof, bepaalt niet dat de gezworenen de beraadslagingskamer niet mogen verlaten vooraleer de beraadslaging is beëindigd.

Het voorschrift van de artt. 312 en 353 Sv., krachtens hetwelk de gezworenen geen verbinding mogen hebben met de buitenwereld, geldt enkel tot na hun verklaring.

S. e.a.

Gelet op de bestreden arresten, nummers 5827, 5828, 5829 en 5830, op 28 november 1985 door het Hof van Assisen van de provincie Oost-Vlaanderen gewezen ;

(...)

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 364, inzonderheid het eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, als vervangen door artikel 4 van de wet van 23 augustus 1919, en voor zoveel nodig 343 van het Wetboek van Strafvordering, waarvan het tweede lid vervangen is bij het enig artikel van de wet van 14 juli 1931, en het vierde lid ingevoegd is bij wet van 10 oktober 1967, en van het algemeen beginsel volgens hetwelk beraadslagingen van de jury in assisenzaken in het geheim dienen te geschieden en zonder beïnvloeding van buitenuit,

doordat het hof van assisen in de bestreden beslissing van 28 november 1985, inzonderheid arrest nummer 5828, oordeelt en vaststelt dat het vierde jurylid, de heer Van S., de beraadslagingskamer heeft verlaten, nadat het hof en de jury zich hadden teruggetrokken om te beraadslagen over de strafmaat, dat hij dit gedaan heeft op een ogenblik waarop het hof zich nog niet had gevoegd bij de jury ten einde over te gaan tot de beraadslaging over de straf, en beslist dat er geen reden was om dit jurylid te vervangen daar op geen enkel ogenblik het geheim van de beraadslaging werd geschonden, alzo de vraag van eiseres, tot wraking van het jurylid, met retroactieve kracht, verwerpend, en eiseres op grond van een beraadslaging waaraan dit jurylid heeft deelgenomen, veroordeelt tot levenslange dwangarbeid, tot de kosten en tot afzetting en ontzetting van rechten, titels en graden,

terwijl, na de schuldverklaring van de beschuldigten,

de pleidooien en het requisitorium van het openbaar ministerie over de strafmaat, de strafjury gevormd wordt, zoals voorgeschreven door artikel 364 van het Wetboek van Strafvordering, op het ogenblik waarop het hof zich, na schorsing van de debatten, samen met de jury, uit de gehoorzaal verwijderd om over de strafmaat te beraadslagen ; het vanaf dat ogenblik, aan het hof weliswaar volkomen vrij staat één of meer tussenarresten te vellen, doch de jury, waarbij het hof zich in beginsel onmiddellijk dient aan te sluiten, alleszins het verbod tot enige samenspraak, consultatie of dialoog met derden, hetzij onbekenden, hetzij plaatsvervangende gezworenen, in acht dient te nemen, zoals dit eveneens geldt voor de beraadslaging over de schuld-vragen, en voorgeschreven wordt door artikel 343 van het Wetboek van Strafvordering ; het verlaten van de beraadslagingskamer, waarnaar de jury zich heeft begeven om over de strafmaat te beraadslagen, ook al gebeurt dit vooraleer het hof zich bij de jury heeft aangesloten, met het oog op het telefoneren met derden (zoals vastgesteld in het proces-verbaal van terechtzitting, p. 70), of om met een plaatsvervangend gezworene te spreken derhalve dit verbod mis-kent, ongeacht de inhoud van het gesprek dat deze personen naar eigen zeggen zouden hebben gehad ; de enkele mogelijkheid dat het jurylid, na de pleidooien en het requisitorium inzake de strafmaat, en vooraleer de eigenlijke beraadslaging over de op te leggen straf beëindigd is, heeft kunnen dialogeren met een persoon die niet tot de beraadslagende jury behoort, derhalve stemmingen, gevoelens of overtuigingen daardoor kan laten beïnvloeden, tot gevolg heeft dat niet langer sprake is van een beslissing «op grond van de aangevoerde bezwaren en de middelen van verdediging naar geweten en overtuiging», zoals opgelegd door artikel 312 van het Wetboek van Strafvordering, ongeacht de door de betrokkene zelf beweerde inhoud van de dialoog ; de enkele omstandigheid dat het geheim van de beraadslaging niet werd geschonden, nu deze beraadslaging nog niet was aangevat, aangezien het hof zich nog niet had gevoegd bij de gezworenen, niet voldoende is om te besluiten dat het betrokken jurylid zijn oordeel niet zou hebben laten vormen of hervormen door opinies, stellingen of overtuigingen van derden waarmee hij, nadat de strafjury gevormd was, in contact is geweest, zodat het hof van assisen door de enkele overweging dat, gelet op het feit dat het hof zich nog niet bij de gezworenen had gevoegd, ten einde de beraadslaging aan te vatten, er geen schending van het geheim van de beraadslaging kon zijn, zijn beslissing, waarbij geoordeeld wordt dat er geen reden bestond om het jurylid Van S. te vervangen, niet wettig verantwoordt en de in het middel aangehaalde wetsbepalingen en het algemeen rechtsbeginsel schendt :

Overwegende dat artikel 343 van het Wetboek van Strafvordering, krachtens hetwelk het aan de gezworenen verboden is hun beraadslagingskamer te verlaten, alleen van toepassing is op de beraadslaging van de gezworenen voor het opmaken van hun verklaring omtrent de schuld-vraag ; dat de door eiseres aangevoerde onwettigheid afgeleid uit de omstandigheid dat ten deze een gezworene, nadat de ver-

klaring over de schuld was opgemaakt en voorgelezen en nadat de gezworenen de zittingszaal hadden verlaten om samen met het hof te beraadslagen over de straf, de beraadslagingskamer heeft verlaten en verbinding heeft gehad met een plaatsvervangende gezworene geen schending van artikel 343 van het Wetboek van Strafvordering kan opleveren;

Overwegende dat artikel 364 van het Wetboek van Strafvordering, dat betrekking heeft op de beraadslaging over de straf door de gezworenen samen met het hof, niet bepaalt dat de gezworenen de beraadslagingskamer niet mogen verlaten vooraleer de beraadslaging beëindigd is;

Overwegende dat het voorschrift van de artikelen 312 en 353 van het Wetboek van Strafvordering, krachtens hetwelk de gezworenen geen verbinding mogen hebben met de buitenwereld, enkel geldt tot na hun verklaring;

Overwegende weliswaar dat de gezworenen, zoals ieder rechter, ertoe gehouden zijn het geheim van de beraadslaging te bewaren en hun onpartijdigheid eist dat zij zich niet door derden laten beïnvloeden;

Overwegende dat het arrest constateert, zonder op dit punt te worden aangevochten, dat toen de vierde gezworene de beraadslagingskamer verliet en contact had met een plaatsvervangende gezworene, de beraadslaging over de straf door de gezworenen samen met het hof nog niet was aangevangen, zodat het geheim van de beraadslaging niet kon worden geschonden;

Overwegende dat verder uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat de verbinding die de vierde gezworene had met een plaatsvervangende gezworene voor de aanvang van de beraadslaging over de straf van aard kon zijn om de beslissing op enigerlei wijze te beïnvloeden;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

NOOT—Verbod aan de gezworenen de beraadslagingskamer te verlaten

1. Na het verdict dat de beschuldigde schuldig verklaart, vordert de procureur-generaal overeenkomstig art. 362 Sv. de toepassing van de wet en wordt de beschuldigde gehoord in zijn middelen van verdediging.

Indien het feit door een strafwet verboden is, doet de voorzitter de beschuldigde verwijzen uit de gehoorzaal en begeeft het hof zich met de gezworenen naar hun kamer om te beraadslagen over de straf.

2. Art. 364 Sv., dat betrekking heeft op de procedure die moet worden gevolgd bij de beraadslaging over de straf, vermeldt niet dat de gezworenen de beraadslagingskamer niet mogen verlaten vooraleer de beraadslaging is beëindigd; dit verbod geldt alleen bij de beraadslaging van de jury over de schuldigverklaring (Cass. fr., 15 oktober 1847, *Bull. crim.*, nr. 425; Cass., 24 januari 1955, *Pas.*, 1955, I, 547; Ch. Nougier, *La cour d'assises*, IV, nr.; 3116; G. Le Poittevin, *Code d'instruction criminelle annoté*, art. 353, nrs. 76-77).

3. Zelfs als een gezworene tijdens de beraadslaging over de schuldigverklaring de beraadslagingskamer verlaat, brengt deze inbreuk op de voorschriften van art. 343 Sv. niet noodzakelijk de nietigheid van de beslissing mee (Cass. fr., 3 april 1818, *Bull. crim.*, nr. 49; Cass. fr., 28 december 1832, *Sir.*, 1833, I, 869; Cass., 28 maart 1843, *Pas.*, 1843,

I, 165; J; Anspach, *De la procédure devant les cours d'assises*, p. 217; G. Beltjens, *Le code d'instruction criminelle belge*, art. 343, nr. 2; *Pand. B.*, tw. «Cour d'assises», nr. 2824).

Zelfs dan nog moet worden aangetoond dat de overtreding van de voorschriften enige invloed kan hebben gehad op het resultaat van de beraadslagingen.

4. Het spreekt vanzelf dat het geheim van de beraadslaging niet kan worden geschonden als de beraadslaging over de straf nog niet was aangevangen. Men kan zich trouwens afvragen of de schending van het geheim van de beraadslaging de nietigheid van de beslissing van het hof van assisen meebrengt: de onkiesheid van een gezworene of van een lid van het hof tast de waarde van het arrest niet aan en levert geenszins het bewijs dat er beïnvloeding van buitenuit was.

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 10 FEBRUARI 1986

Voorzitter: de h. Soetaert

Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaten: mrs. Bützler en Simont

Werkloosheid — Recht op uitkeringen — 1. Gerechtigde — Bewijs — Verlenging van referentieperiode — Onderbreking van loondienst om zelfstandig beroep uit te oefenen — 2. Behoud van hoedanigheid van uitkeringsgerechtigde werkloze — Beëindigen van werkloosheid om zelfstandig beroep uit te oefenen — Voorafgaande aangifte — Latere wijziging van de reglementering.

1. De verlenging van de referentieperiode met het aantal dagen tijdens welke de werknemer zijn arbeid in loondienst heeft onderbroken om een zelfstandig beroep uit te oefenen, geldt slechts voor werknemers die niet werkloos maar tewerkgesteld zijn wanneer zij met de uitoefening van het zelfstandig beroep beginnen.

2. De hoedanigheid van gerechtigde kan niet worden behouden wanneer zij is verloren gegaan alvorens op het behoud ervan aanspraak wordt gemaakt.

B. t/ R.V.A.

Gelet op het bestreden arrest, op 20 december 1984 door het Arbeidshof te Antwerpen, afdeling Hasselt, gewezen; (...)

Overwegende dat, luidens het toenmalige vijfde lid van artikel 118 van het koninklijk besluit van 20 december 1963, de in het eerste lid bedoelde referentieperiode mag worden verlengd met het aantal dagen tijdens welke de werknemer zijn arbeid in loondienst heeft onderbroken om een zelfstandig beroep uit te oefenen, en deze periode niet minder mag bedragen dan zes maanden en niet meer dan zes jaar te rekenen vanaf de verandering van activiteit;

Dat deze bepaling, nu zij ervan uitgaat dat de arbeid in loondienst wordt onderbroken en zij de verandering van

activiteit in aanmerking neemt, alleen toepassing vindt op werknemers die niet werkloos maar tewerkgesteld zijn wanneer zij met de uitoefening van het zelfstandige beroep beginnen;

Dat het arrest vaststelt dat eiseres gerechtigd was op werkloosheidsuitkering toen zij op 30 september 1978 een zelfstandige bedrijvigheid begon; dat artikel 118, vijfde lid, op haar derhalve geen toepassing vindt;

(...)

Overwegende dat artikel 123, § 2, eerste lid, van het koninklijk besluit van 20 december 1963 de voorwaarden bepaalt waaronder de uitkeringsgerechtigde werkloze de hoedanigheid van gerechtigde behoudt, wanneer hij aan zijn werkloosheid een einde maakt om een beroep uit te oefenen waardoor hij niet als werknemer onder de sociale zekerheid valt;

Dat de hoedanigheid van gerechtigde niet kan worden behouden wanneer zij is verloren gegaan alvorens op het behoud ervan aanspraak wordt gemaakt;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat eiseres op 30 september 1978 een zelfstandige bedrijvigheid begon zonder daarvan vooraf aangifte te doen; dat zij dus de hoedanigheid van gerechtigde op die datum heeft verloren, nu het alsdan toepasselijke artikel 123, § 2, eerste lid, deze aangifte vereiste;

Dat eiseres derhalve geen aanspraak op behoud van de hoedanigheid van gerechtigde kon maken toen zij op 1 juli 1983 werkloosheidsuitkering aanvroeg;

(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 14 FEBRUARI 1986

Voorzitter-rapporteur: de h. Janssens

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaat — Tucht — Bewarende maatregelen genomen door de stafhouder — Hoger Beroep.

Tegen de bewarende maatregelen door de stafhouder tegenover een advocaat genomen met toepassing van art. 464 Ger. W., staat geen hoger beroep open bij de tuchtraad van beroep (art. 468 Ger. W.).

Procureur-generaal in het Hof van Cassatie t/ V.

Gelet op de hierna volgende vordering van de procureur-generaal in het Hof van Cassatie:

«Aan het Hof van Cassatie,

De ondergetekende procureur-generaal heeft de eer, in het belang van de wet en overeenkomstig de artikelen 612, 1089 tot 1091 en 1117 van het Gerechtelijk Wetboek, de beslissing aan te brengen die op 19 juni 1985 is gewezen door de Tuchtraad van Beroep van de balies van het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Gent in zake V.

Tegen deze in laatste aanleg gewezen beslissing is geen cassatieberoep ingesteld.

Bij beslissing van 21 juni 1984 neemt de stafhouder van de balie te Veurne tegenover V. bewarende maatregelen

voor een termijn van drie maanden met toepassing van artikel 464 van het Gerechtelijk Wetboek. Tegen deze beslissing stelt V. hoger beroep in bij de tuchtraad van beroep. De aangebrachte beslissing verklaart het hoger beroep toelaatbaar maar ongegrond en bevestigt derhalve de beslissing van de stafhouder.

Het hoger beroep wordt toelaatbaar verklaard op grond dat, hoewel de maatregelen genomen met toepassing van artikel 464 van het Gerechtelijk Wetboek verschillen van de sancties genoemd in artikel 460 van dit wetboek, zij niettemin tuchtmaatregelen zijn die voor de betrokken advocaat een grondige wijziging van zijn toestand meebrengen, zodat deze het recht heeft hiertegen hoger beroep in te stellen met toepassing van het algemeen beginsel van het recht op een dubbele aanleg; dit beginsel wordt bevestigd door artikel 1050 van het Gerechtelijk Wetboek, welke bepaling, krachtens artikel 2, in beginsel van toepassing is op de rechtspleging voor de tuchtraden van beroep van de balies.

Een 'algemeen rechtsbeginsel van de dubbele aanleg' bestaat niet (Cass., 3 oktober 1983, AR 6764, A.C., 1983-84, nr. 59), ook niet in tuchtzaken (Cass., 21 januari 1983, AR 3621, A.C., 1982-83, nr. 294).

Overigens heeft artikel 1050 van het Gerechtelijk Wetboek niets gewijzigd aan de regels waarbij wordt bepaald tegen welke beslissingen hoger beroep kan worden ingesteld (Cass., 25 september 1970, A.C., 1971, 85). Uit deze wetsbepaling kan derhalve niet worden afgeleid dat tegen een beslissing hoger beroep openstaat.

Luidens artikel 468 van het Gerechtelijk Wetboek kan hoger beroep worden ingesteld tegen alle beslissingen in tuchtzaken, gewezen door de raad van de Orde en houdende veroordeling of vrijspraak.

Beslissingen in tuchtzaken zijn niet alleen die welke uitspraak doen over een tuchtmaatregel genoemd in artikel 460 van het Gerechtelijk Wetboek. Een tuchtmaatregel is onder meer ook de intrekking van de machtiging tot het voeren van de titel van ere-advocaat, overeenkomstig artikel 436, vijfde lid, van dit wetboek. Om die reden is die intrekking vatbaar voor hoger beroep krachtens artikel 468 (Cass., 25 oktober 1973, A.C., 1974, 232).

Voor de toepassing van dit artikel 468 is vereist dat het om een tuchtmaatregel gaat en dat deze genomen is door de raad van de Orde. De bewarende maatregelen bedoeld in artikel 464 van het Gerechtelijk Wetboek worden niet door de raad, maar door de stafhouder genomen. Bovendien zijn zij geen tuchtmaatregel (Cass., 20 september 1979, A.C., 1979-80, 77).

Uit geen wetsbepaling volgt dat tegen de beslissing van de stafhouder genomen op grond van artikel 464 van het Gerechtelijk Wetboek hoger beroep open staat en dat de tuchtraad van beroep bevoegd is om kennis te nemen van het hoger beroep tegen andere beslissingen dan tuchtmaatregelen die door de raad van de Orde zijn genomen.

Tegen de bewarende maatregelen door de stafhouder genomen met toepassing van artikel 464 van het Gerechtelijk Wetboek staat derhalve geen hoger beroep open bij de tuchtraad van beroep,

Om die redenen,

Vordert de ondergetekende procureur-generaal dat het Hof de aangebrachte beslissing van 19 juni 1985 van de Tuchtraad van Beroep van de balies van het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Gent in het belang van de wet

vernietigt, in zoverre het hoger beroep tegen de beslissing van de stafhouder toelaatbaar wordt verklaard, en dat het beveelt dat van zijn arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijke vernietigde beslissing.

Brussel, 18 september 1985,
Voor de procureur-generaal,
De advocaat-generaal,
(get.) H. Lenaerts»;

Overwegende dat artikel 464 van het Gerechtelijk Wetboek luidt: «Wanneer het wegens de aan een advocaat ten laste gelegde feiten te vrezen is dat zijn latere beroepswerkzaamheid nadeel kan toebrengen aan derden of de eer van de Orde kan schaden, kan de stafhouder de bewarende maatregelen nemen die de voorzichtigheid eist en zelfs aan de advocaat verbieden het gerechtsgebouw te betreden gedurende ten hoogste drie maanden. Deze termijn kan worden verlengd bij een met redenen omklede beslissing van de raad van de Orde. Deze is bij voorraad uitvoerbaar, niettegenstaande het hoger beroep waarvoor zij vatbaar is»;

Dat ten deze de vraag is of hoger beroep kan worden ingesteld tegen de bewarende maatregel van de stafhouder;

Overwegende dat artikel 468 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt: «Tegen alle beslissingen in tuchtzaken, gewezen door de raad van de Orde en houdende veroordeling of uitspraak, kan de betrokken advocaat of procureur-generaal hoger beroep instellen»;

Dat artikel 468 geen toepassing vindt, nu de maatregelen bedoeld in artikel 464 geen sancties maar bewarende maatregelen zijn en nu de maatregel ten deze uitgaat van de stafhouder en niet een beslissing van de raad van de Orde is;

Overwegende dat artikel 464 een onderscheid maakt naargelang de stafhouder dan wel de raad van de Orde optreedt, en het hoger beroep enkel toelaat tegen de beslissing van de raad van de Orde;

Overwegende dat uit het voorgaande tevens blijkt dat de wetgever de stafhouder niet voor een rechter houdt en zijn voorlopige maatregel niet voor een vonnis in de zin van artikel 616 dat luidt: «Tegen ieder vonnis kan hoger beroep worden ingesteld, tenzij de wet anders bepaalt»;

Om die redenen, vernietigt, doch enkel in het belang van de wet, de aangeklaagde beslissing; beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

HOF VAN BEROEP TE GENT

12e KAMER — 11 JUNI 1985

Voorzitter: de h. Roose

Raadsheren: de hh. Snoeck en Wauters

Advocaat-generaal: de h. Declercq

Advocaten: mrs. Vallaëys en Heughebaert

Faillissement — Verkoop van onroerend goed vóór faillietverklaring — Niet overgeschreven.

De verkoop van een onroerend goed bij vóór het faillissementsvonnis ondertekende onderhandse akte die niet

overgeschreven is, kan niet worden tegengeworpen aan de gezamenlijke schuldeisers als dezen de niet overgeschreven verkoop niet hebben gekend vóór de faillietverklaring. Of de koopovereenkomst al dan niet vaste datum had op de dag van het vonnis van faillietverklaring, is niet ter zake dienend.

L. t/ Faillissement P.V.B.A. M.

Appellant vorderde als oorspronkelijke eiser tegenover geïntimeerde dat hij gedwongen zou worden een authentieke akte te verlijden van de onderhandse koop-verkoopovereenkomsten die tussen de P.V.B.A. M., thans in staat van faillissement en hem en zijn echtgenote werden overeengekomen met betrekking tot: een garage op 7 juli 1984 en een appartement op 7 augustus 1981.

De eerste rechter heeft deze vordering terecht als ongegrond afgewezen.

De vordering tot het gedwongen verlijden van een authentieke verkoopakte strekt niet tot het vernietigen of herroepen van de verkoopakte, zodat deze vordering niet ten kantore van hypotheek dient te worden overgeschreven om ontvankelijk te zijn.

De curator van een faillissement heeft niet alleen de hoedanigheid van vertegenwoordiger van de gefailleerde maar is tevens vertegenwoordiger van de massa der schuldeisers.

Het is in deze laatste hoedanigheid dat het hem toegelaten is zich te verzetten tegen de vraag tot gedwongen verlijden van een authentieke akte koop-verkoop, waarvan slechts een onderhandse overeenkomst bestaat tussen de koper en de gefailleerde.

Uit de combinatie van artikel 4 van de Hypotheekwet en de artikelen 444 en 447, eerste lid, van de Faillissementswet volgt dat een verkoop van een onroerend goed, zelfs al is deze vastgesteld door een door de gefailleerde nog vóór het faillissementsvonnis ondertekende onderhandse akte, niet kan worden tegengeworpen aan de massa der schuldeisers — die als derden dienen te worden beschouwd in de zin van artikel 1 van de Hypotheekwet — wanneer deze akte niet op het kantoor van hypotheek is overgeschreven vóór het faillissementsvonnis, op voorwaarde dat de schuldeisers zonder bedrog hebben gecontracteerd, d.w.z. dat zij niet op de hoogte waren van de verkoop die nog niet was overgeschreven voor het faillissementsvonnis (Cass., 5 maart 1982, *Pas.*, 1982, I, 803).

Dat de koopovereenkomst op de dag van de uitspraak van het faillissementsvonnis al of niet een vaste datum zou hebben gehad in de zin van art. 1328 B.W. is niet ter zake dienend, nu dit artikel voor de verkoop van onroerende goederen geprimeerd wordt door artikel 1 van de Hypotheekwet.

De verkoopakte betreft een concurrerende titel met het pand dat de boedel, waarvan het beheer aan de gefailleerde is ontnomen, voor de schuldeisers vormt ingevolge de algemene beslaglegging op de goederen van de gefailleerde door de uitspraak van het faillissementsvonnis en waarvan het verloren gaan van een onroerend goed, zelfs al wordt het vervangen door een schuld, de schuldeisers schaadt, des te meer wanneer zoals ter zake reeds voorschotten aan de gefailleerde voor het faillissementsvonnis werden betaald.

Nu geen overschrijving van de verkoopakte vóór het faillissementsvonnis blijkt en appellant niet bewijst dat de

schuldeisers op de hoogte waren van de verkoop, kan deze niet worden tegengeworpen aan de curator.

(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

4e KAMER — 25 SEPTEMBER 1985

Voorzitter: de h. Spaas

Raadsheren: de h. Verschueren en mevr. Bertrand

Advocaten: mrs. Van Werveke en Huysmans loco Van der Graesen

Koop — Internationale koop van roerende lichamelijke zaken — Eenvormige Wet (EKW) — Toepasselijkheid — Rente — Uitstel van betaling.

De EKW is krachtens art. 1, lid 1, a, van toepassing op koopovereenkomsten betreffende roerende lichamelijke zaken, aangegaan tussen partijen die hun vestiging hebben op het grondgebied van verschillende Staten, wanneer de overeenkomst met zich meebrengt dat de zaak ten tijde van het sluiten van de overeenkomst of daarna vervoerd wordt van het grondgebied van een Staat naar dat van een andere. Daartoe is niet vereist dat de partijen een bijzondere overeenkomst hebben gesloten met betrekking tot het vervoer van de ene Staat naar de andere. Evenmin is vereist dat zich tevens de gevallen bedoeld onder b en c van art. 1, lid 1, voordoen.

Bij vertraging in het betalen van de koopprijs heeft de koper recht op rente berekend volgens art. 83 EKW over de volledige periode van de wanbetaling.

Art. 64 EKW, krachtens hetwelk de koper in geen geval van de rechter uitstel van betaling kan verlangen, verbiedt de rechter niet het voor hem uitgedrukte akkoord van de partijen te bekrachtigen wanneer de verkoper betalingsfaciliteiten toestaat.

F. t/ B.

Overwegende dat appelland als grieven tegen het bestreden vonnis aanvoert dat de eerste rechter eensdeels ten onrechte geïntimeerde veroordeeld heeft tot het betalen van vergoedende interesten à 12% per jaar van 1 februari 1983, hoewel appelland overeenkomstig artikel 83 van de Eenvormige Wet inzake internationale verkoop van lichamelijke roerende goederen (Verdrag van Den Haag van 1 juli 1964, goedgekeurd bij de wet van 15 juli 1970) verwijlinteressen had gevorderd vanaf de vervaldag van de onderscheidene onbetaald gebleven facturen tegen de rente zoals vermeld in voornoemd artikel, en anderdeels met miskennis van artikel 64 van de Eenvormige Wet uitstel van betaling heeft toegestaan;

Overwegende dat geïntimeerde als verweer tegen de eerste grief van appelland opwerpt dat de Eenvormige Wet ten deze niet van toepassing is omdat appelland niet bewijst dat de levering van de zaak diende te gebeuren op het grondgebied van een andere Staat dan die waar het aanbod en de aanvaarding heeft plaatsgevonden (artikel 1, 1, c, van de Eenvormige Wet) en dat verder, nu de Eenvormige Wet

slechts een aanvullend recht is, partijen minstens van de toepassing van de bepaling van artikel 83 van de wet in de algemene verkoops- en betalingsvoorwaarden van appelland zijn afgeweken;

Overwegende dat appelland evenwel zich terecht beroept op de toepassing van artikel 1, 1, a, van de Eenvormige Wet alwaar bepaald is dat de wet van toepassing is op de tot stand gekomen koopovereenkomsten van roerende lichamelijke zaken aangegaan tussen partijen die hun vestiging hebben op het grondgebied van verschillende Staten, wanneer de overeenkomst met zich meebrengt dat de zaak ten tijde van het sluiten van de overeenkomst of daarna vervoerd wordt van het grondgebied van een Staat naar dat van een andere; dat uit de feitelijke gegevens van het geding immers blijkt dat ten tijde van het sluiten van de overeenkomst (bestelbon 22 september 1982) de verkochte kledingstukken van de vestiging van de verkoper (appelland) gelegen in Italië naar de vestiging van de koper (geïntimeerde) in België vervoerd dienden te worden en ook vervoerd zijn; dat de ingeroepen bepaling van de Eenvormige Wet niet vereist, zoals geïntimeerde beweert, dat de partijen een bijzondere overeenkomst afgesloten hebben met betrekking tot dat vervoer van de ene Staat naar de andere;

Overwegende dat, nu aangetoond is dat de Eenvormige Wet ten deze van toepassing is met toepassing van artikel 1, 1, a, van de wet, het zonder verder belang blijft nog te onderzoeken of ten deze al dan niet toepassing moet worden gemaakt van artikel 1, b, en artikel 1, c, waarop partijen zich eveneens beroepen; dat immers om het toepassingsgebied van de Eenvormige Wet te bepalen niet vereist is dat voldaan wordt aan alle gezamenlijke gevallen vermeld in sub art. 1, 1, a, en 1, 1, b; dat artikel 1 duidelijk zegt dat het voldoende is dat voldaan is aan één van die gevallen, hetgeen ten deze alleszins het geval is voor artikel 1, 1, a;

Overwegende dat geïntimeerde zich anderdeels beroept op het aanvullend karakter van de Eenvormige Wet en stelt dat de gedingvoerende partijen minstens stilzwijgend zijn afgeweken van artikel 83 van de Eenvormige Wet, dat de toepasselijke rentevoet bepaalt in geval van vertraging in het betalen van de koopprijs; dat in dat verband verwezen wordt naar de algemene verkoops- en betalingsvoorwaarden van appelland geldend in de Benelux en in Frankrijk en waarvan de Franse tekst op de keerzijde van de bestelbon afgedrukt werd;

Overwegende dat de gedingvoerende partijen niet betwisten dat de algemene verkoops- en betalingsvoorwaarden van appelland de rechtsverhoudingen tussen partijen beheersen; dat evenwel bij het nazien van deze algemene verkoops- en betalingsvoorwaarden niet blijkt dat enig beding geformuleerd werd nopens het uitgangspunt of de rentevoet die van toepassing zal zijn in geval van vertraging in het betalen van de koopprijs; dat dientengevolge deze twee in de overeenkomst van partijen ontbrekende elementen dienen te worden aangevuld met de desbetreffende bepalingen van de Eenvormige Wet;

Overwegende dat appelland gewis in zijn inleidende dagvaarding verwijlinteressen heeft gevorderd vanaf de vervaldag der facturen berekend overeenkomstig de bepalingen van artikel 83 van de Eenvormige Wet en gerechtelijke interesten vanaf de dag van betekening van de dagvaarding; dat appelland evenwel in dat verband bij op tegenspraak genomen appelconclusies zijn eis wijzigt en uitbreidt door

thans te vorderen dat geïntimeerde veroordeeld wordt tot het betalen van verwijlinteressen tegen de rentevoet berekend als bepaald in artikel 83 van de Eenvormige Wet en dit voor de volledige periode van de wanbetaling;

Overwegende dat de uitdrukking «gerechtelijke Interessen» zowel op Interessen wegens vertraging (verwijl) als op vergoedende Interessen betrekking heeft; dat appellant dan ook door te vorderen dat de gerechtelijke Interessen berekend worden overeenkomstig artikel 83 van de Eenvormige Wet in wezen zijn eis niet uitbreidt noch wijzigt, doch als grief tegen het bestreden vonnis aanvoert dat de rentevoet van de gerechtelijke Interessen in het bestreden vonnis niet in overeenstemming zijn met hetgeen artikel 83 van de Eenvormige Wet als wettelijke Interessen bepaald heeft; dat de eis van appellant in dat verband dan ook ontvankelijk en gegrond is;

Overwegende dat nopens de tweede door appellant aangevoerde grief dient te worden beslist dat gewis artikel 64 van de Eenvormige Wet bepaalt dat de koper van de rechter geen uitstel van betaling kan verlangen, doch het wet-sartikel de rechter niet verbiedt, zoals ten deze, het voor hem uitgedrukte akkoord van partijen te bekrachtigen wanneer de verkoper instemt om betalingsfaciliteiten toe te staan; dat deze grief van appellant grond mist;

Om die redenen,

(...)

Veroordeelt geïntimeerde, oorspronkelijke verweerster, om aan appellant te betalen: 1) de verwijlinteressen op 85.227 fr. à 19% per jaar vanaf 30 november 1982 tot 8 april 1983, à 18% vanaf 9 april 1983 tot 15 februari 1984, aan 17% vanaf 16 februari 1984 tot 7 mei 1984, à 16,5% vanaf 8 mei 1984 tot 3 september 1984 en vanaf 4 september 1984 à 17,5% tot gehele betaling, met dien verstande dat de toepasselijke rentevoet aangepast dient te worden aan de fluctaties van de officiële discontovoet in Italië te vermeerderen met 1%; (...)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e KAMER — 12 FEBRUARI 1986

Voorzitter: de h. Van Malderen (rapporteur)

Raadsheren: de hh. Verougstraete en Lambeau

Advocaat-generaal: de h. Vanosmael

Inkomstenbelastingen — Indienen van bezwaarschrift — Begrip.

De woorden «ingediend worden» in art. 272 W.I.B. betekenen «ter hand gesteld worden, terechtkomen bij». Het bezwaarschrift is pas ingediend op het ogenblik dat de directeur er kennis van kan nemen.

O. t/ Belgische Staat

Overwegende dat de Belgische Staat opwerpt dat het bezwaarschrift niet ontvankelijk is wegens laattijdigheid omdat het niet ingediend werd binnen de termijn gesteld in artikel 272 W.I.B. (30 april);

Overwegende dat in casu het aanslagbiljet uitgereikt werd op 11 juli 1973 zodat het bezwaarschrift, om ontvankelijk te zijn «ratione temporis», had moeten zijn ingediend ten laatste op 30 april 1974;

Overwegende dat het bezwaarschrift pas op de directie ontvangen werd op 3 mei 1974, zijnde een vrijdag;

Overwegende dat de woorden «ingediend worden» in artikel 272 W.I.B. betekenen «ter hand gesteld worden», «terechtkomen bij» (Cass., 28 juni 1955, *Pas.*, 1955, I, 1179);

Overwegende dat het bezwaarschrift pas werkelijk ingediend is op het ogenblik dat de directeur er kennis van kan nemen (Cass., 14 januari 1953, *Arr. Cass.*, 1953, 293; Antwerpen, 4 september 1978, *R.W.*, 1979-80, 446);

Overwegende dat de termijn van zes maanden, gesteld in artikel 272 W.I.B., van openbare orde en van strikte uitlegging is en derhalve op straffe van rechtsverval moet worden vastgesteld behoudens overmacht (Cass., 5 november 1957, *Pas.*, 1959, I, 230; Antwerpen, 8 november 1982, *F.J.F.*, 1982, 270);

Overwegende dat bijgevolg het bezwaarschrift als niet ontvankelijk dient te worden afgewezen wegens laattijdig, zodat het beroep als ongegrond afgewezen dient te worden; (...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

8e KAMER — 20 FEBRUARI 1986

Voorzitter: de h. Vanderhoeft

Raadsheren: de hh. Vandeplas (rapporteur) en Van de Velde

Advocaat-generaal: de h. Van Camp

Openbaar ambt — Inneming — Aanmatiging van titel.

Hij die ten onrechte de titel aanneemt van politieofficier of die zich laat doorgaan voor politieofficier, mengt zich niet in een openbaar ambt, maar maakt zich schuldig aan het wederrechtelijk in het openbaar aannemen van de titel van een persoon die deelneemt aan de uitoefening van openbare macht.

S.

Overwegende dat de beklaagde vervolgd wordt uit hoofde van inneming in een openbaar ambt, door namelijk tegen de taxichauffeur tijdens een rit gezegd te hebben dat hij politieofficier was;

Overwegende dat hij die ten onrechte de titel aanneemt van politieofficier of die zich laat doorgaan voor politieofficier, zich niet innemt in een openbaar ambt, maar zich schuldig maakt aan het wederrechtelijk in het openbaar aannemen van de titel van een persoon die deelneemt aan de uitoefening van openbare macht (art. 227bis Sw.);

Overwegende dat er echter geen voldoende bewijs is geleverd dat de beklaagde de titel van politieofficier heeft aangenomen; dat de taxichauffeur dit terloops heeft vermeld in zijn getuigenis, maar dat de verbalisanten verzuimd hebben de beklaagde hieromtrent te verhoren en dat deze

kwestie ook achteraf nooit meer ter sprake is gekomen zodat méér dan vier jaar na de feiten bezwaarlijk nog enig betrouwbaar gegeven nopens dit feit kan worden verkregen;

(...)

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN

2e KAMER — 12 SEPTEMBER 1985

Voorzitter: de h. Boes

Raadsheren in sociale zaken: de hh. Van den Eede en Janssens

Advocaten: mrs. Peeters loco Bouveroux en Hendrickx

Arbeidsovereenkomst — 1. Overeenkomst voor bepaalde tijd — Opeenvolgende overeenkomsten — Onderwijzer — Vrij gesubsidieerd onderwijs — Aard van het werk — Onderbreking — 2. Beëindiging — Opzegging door werkgever — Onderwijs — Schoolvakantie — Schorsing.

1. Nu de aanwerving van de onderwijzer ten deze een leeropdracht betrof die in aanmerking kwam voor een aanwerving voor onbepaalde tijd, rechtvaardigde de aard van het werk geen opeenvolgende contracten voor bepaalde tijd (art. 10 W.A.O.).

Een vast gebruik in het vrij onderwijs om een aanwerving voor onbepaalde tijd te laten voorafgaan door twee contracten voor één jaar is geen wettige reden die opeenvolgende contracten voor bepaalde tijd rechtvaardigt.

Gelet op de tot in 1982 vigerende wedderegeling, vormde de onderbreking tijdens de vakantiemaanden juli en augustus geen reële onderbreking voor de toepassing van art. 10 W.A.O. t.a.v. een leerkracht van het vrij gesubsidieerd onderwijs gebonden aan een steeds hernieuwd contract voor de duur van een schooljaar.

2. De wettelijk geregelde schoolvakantie in het onderwijs schorst de loop van de opzegging door de werkgever gegeven (artt. 38, § 2, tweede lid, en 28, 1°, W.A.O.)

(...)

D. t/ V.Z.W. K.

Ten gronde

1. Feiten

Overwegende dat appellante bij schriftelijke overeenkomst van 1 december 1978 door geïntimeerde tijdelijk aangeworven werd als onderwijzeres in een gesubsidieerde vrije lagere jongensschool te Antwerpen voor de periode van 1 december 1978 tot 30 juni 1979; dat zij op 1 september 1979 wederom voor dezelfde functie tijdelijk aangeworven werd bij schriftelijke overeenkomst van 1 september 1979 voor de periode van 1 september 1979 tot 30 juni 1980; dat zij ten slotte voor dezelfde functie bij schriftelijke overeenkomst van 1 september 1980 door geïntimeerde tijdelijk aangeworven werd voor de periode van 1 september 1980 tot 30 juni 1981;

Overwegende dat bij proces-verbaal van 11 mei 1981, zoals bedoeld in artikel 12, § 4, van het Stabiliteits- en Tuchtstatuut van het Personeel van het Katholiek Onderwijs,

waarnaar in de voormelde schriftelijke overeenkomsten tussen partijen werd verwezen, geïntimeerde de arbeidsovereenkomst tussen partijen beëindigde met een opzeggingstermijn van drie maanden, ingaande op 1 juni 1981;

2. Aard van de arbeidsovereenkomst tussen partijen

Overwegende dat, naar luid van artikel 10 van de Arbeidsovereenkomstenwet van 3 juli 1978, de partijen, die verscheidene opeenvolgende arbeidsovereenkomsten voor een bepaalde tijd hebben gesloten zonder dat er een onderbreking is, toe te schrijven aan de werknemer, verondersteld worden een overeenkomst voor onbepaalde tijd te hebben aangegaan, behalve wanneer de werkgever het bewijs levert dat deze overeenkomsten gerechtvaardigd waren volgens de aard van het werk of wegens andere wettige redenen;

Overwegende dat, wat betreft «de aard van het werk», dient te worden vastgesteld dat het ten deze een normale leeropdracht betrof die voor een aanwerving voor een gewone loopbaan (van onbepaalde duur) in aanmerking kwam en die door haar aard zelf geen tijdelijke aanstelling noodzaakte;

Overwegende dat het vast gebruik dat in het vrij onderwijs vóór de inwerkingtreding van de wet van 3 juli 1978 en dat erin bestond de aanwerving voor onbepaalde tijd te laten voorafgaan door ten hoogste twee aanwervingen voor de duur van telkens één jaar, geen «wettige reden» is als bedoeld in voormeld artikel 10; dat de wet immers als rechtsbron op het gebruik primeert, zodat dit gebruik niet in stand kan worden gehouden tegen de dwingende bepalingen in van artikel 10 van de wet van 3 juli 1978;

Overwegende dat de stelling van geïntimeerde dat de voormelde overeenkomsten van bepaalde duur hun rechtvaardiging vinden in het feit dat de te begeven plaats vacant moest worden gehouden voor een mogelijke reffectatie, ten deze niet pertinent is;

Overwegende immers dat de tussen partijen gesloten aanwervingsovereenkomsten voor een beperkte tijd in artikel 10 bepalen dat, ongeacht de in artikel 1 bepaalde duur, de overeenkomst in ieder geval van rechtswege en zonder vergoeding een einde zal nemen zodra de inrichtende macht, met toepassing van het koninklijk besluit tot reglementering van de terbeschikkingstelling wegens ontstentenis van betrekking, de reffectatie en de toekenning van een wacht-weddetoelage in het gesubsidieerd onderwijs, de door het personeelslid beklede betrekking(en) moet toewijzen aan een wegens ontstentenis van betrekking ter beschikking gesteld personeelslid; dat partijen dus reeds in ieder geval elke verwikkeling hadden uitgesloten die zich ten gevolge van de reffectatieregels zou kunnen voordoen, zodat deze regels geen reden meer konden zijn om opeenvolgende contracten voor een bepaalde tijd te rechtvaardigen; dat overigens, nu het modelcontract voor een gewone loopbaan (van onbepaalde duur) dat in het katholiek onderwijs aan het personeel wordt voorgelegd, dezelfde ontbindende clausule inhoudt, de ingeroepen omstandigheid niet als wettige reden kan worden beschouwd;

Overwegende dat het argument van geïntimeerde met betrekking tot de onzekerheid van het eventuele behoud van de betrekking, rekening houdend met de daling van de schoolbevolking, ter zake niet dienend is; dat niet alleen

een aan deze eventualiteit aangepaste overeenkomst voor onbepaalde tijd zeer goed mogelijk is, zoals trouwens in de besluiten van 17 oktober 1978 van het Centraal Paritair Comité van het Katholiek Onderwijs oordeelkundig wordt gesteld, doch bovendien niet op afdoende wijze aangetoond is dat de ten deze te begeven betrekking in dat opzicht als bedreigd moest worden beschouwd (Arbeidshof Antwerpen, Afdeling Hasselt, 29 juni 1983, A.R. 487/81, niet gepubliceerd; H. Van Nuffel, «Beschouwingen bij het bediendenstatuut van de leerkrachten in het vrij onderwijs», nr. 12, *R.W.*, 1983-84, 1598);

Overwegende dat de eerste rechter als rechtvaardiging voor het aangaan van de overeenkomsten voor bepaalde tijd aanvaard heeft dat, zoals door geïntimeerde gesteld, die overeenkomsten elkaar niet opvolgden doordat er telkens een onderbreking is geweest van twee maanden die niet aan appellante toe te schrijven was;

Overwegende dat, hoewel een steeds hernieuwd contract voor de duur van het lopend schooljaar een onderbreking van twee vakantiemaanden, juli en augustus, behelst, deze onderbreking niet reëel is; dat de leerkracht die een volledig schooljaar in functie was (vóór de desbetreffende wijziging in 1982) immers een weddetoelage voor de zomervakantie ontving en overigens ten aanzien van de sociale zekerheid tijdens die periode als actieve werknemer wordt beschouwd, zodat toch bezwaarlijk gewag kan worden gemaakt van een onderbreking als die leerkracht op 1 september hetzelfde werk wederaantvatte; dat bovendien die kunstmatige onderbreking (zie Taquet en Wantiez, *Nouveaux visages du contrat de travail*, p. 31) door de partijen zelf als ononderbroken activiteit beschouwd wordt wanneer het personeelslid van een buitengewone loopbaan van beperkte duur overgaat naar een gewone loopbaan van onbepaalde duur (artikel 16, § 3, van het Statuut van 1977; H. Van Nuffel, *o.c.*, *R.W.*, 1983-84, 1599);

Overwegende dat er in casu wel een onderbreking is geweest in de zin van artikel 10 van de wet van 3 juli 1978 toen appellante, na in de loop van het schooljaar 1978, meer bepaald op 1 december 1978, te zijn aangeworven voor een beperkte tijd tot 30 juni 1979, bij de aanvang van het volgend schooljaar, te weten op 1 september 1979, opnieuw aangeworven werd voor een beperkte termijn tot 30 juni 1980; dat immers ten aanzien van de weddetoelage en de sociale-zekerheidsregeling de zomervakantie 1979 naar rata van de tijdens het schooljaar gepresteerde dagen met activiteitsdagen werd gelijkgesteld, in die zin dat, daar appellante in het schooljaar 1978-79 geen volledig schooljaar presteerde, er ten aanzien van het volgend schooljaar 79/80 tijdens de zomervakantie een onderbreking is geweest die geenszins aan haar te wijten was; dat er dientengevolge geen beletsel was voor geïntimeerde om op 1 september 1979 een contract voor bepaalde tijd voor een tweede maal met appellante te sluiten, dat dit beletsel wel bestond voor het sluiten van de overeenkomst van bepaalde duur op 1 september 1980;

Overwegende dat in het kader van een arbeidsovereenkomst van bepaalde duur, de opzegging van 11 mei 1981 evident geen zin had; dat geïntimeerde evenwel kennelijk in de loop van de uitvoering van de overeenkomst van 1 september 1980 geconstateerd heeft dat zij ten onrechte met appellante een tweede opeenvolgend contract voor bepaalde termijn ondertekende zonder dat hiertoe een wettige

reden aanwezig was, en hieruit de juiste conclusie getrokken heeft dat de verbintenis met appellante voor onbepaalde tijd was aangegaan; dat zij in deze omstandigheden dan overeenkomstig het artikel 12 van het Stabiliteits- en Tuchtstatuut van het Personeel van het Katholiek Onderwijs, waarnaar partijen in de schriftelijke overeenkomsten hebben verwezen, en welke tussen partijen dan ook als conventionele bepalingen dienden te worden gevolgd, regelmatig tot de beëindiging van de arbeidsovereenkomst is overgegaan met opzegging;

Overwegende dat het feit dat appellante reeds op 3 juli 1981 opnieuw haar kandidatuur stelde voor een eventuele betrekking als onderwijzeres in het Katholiek Onderwijs, geen afbreuk doet aan voormelde vaststellingen;

3. Opzeggingstermijn

Overwegende dat een opzeggingstermijn van drie maanden aangezegd werd, met aanvang op 1 juni 1981;

(...)

Dat (...) de aangezegde opzeggingstermijn van drie maanden gerechtvaardigd is;

4. Schorsing van de opzeggingstermijn

Overwegende dat de sluiting wegens jaarlijkse vakantie van de «schoolonderneming» geregeld wordt door specifieke besluiten die in principe gelden voor het rijks- en gesubsidieerd personeel krachtens de Schoolpactwetgeving; dat de jaarlijkse vakantie, de Kerst-, Paas- en zomervakantie behelst; dat deze wettelijke regeling van de voor het onderwijzend personeel geldende jaarlijkse vakantie schorsend effect heeft, als bedoeld in artikel 28 van de wet van 3 juli 1978;

Overwegende dat in artikel 22 van het Algemeen Reglement van het Personeel van het Katholiek Onderwijs, waarnaar in de schriftelijke overeenkomsten tussen partijen verwezen werd, en welke dan ook als conventionele bepalingen door partijen in acht dienden te worden genomen in zoverre deze bepalingen niet strijdig waren met de dwingende bepalingen van de wet op de arbeidsovereenkomsten, is gesteld dat zelfs tijdens de vakantieperiodes ambtsverrichtingen vanwege het personeel geleverd kunnen worden; dat dit voor het geheel van de Kerst-, Paas- of zomervakantie voor het onderwijzend personeel ten hoogste 3 à 4 dagen mag belopen; dat geïntimeerde in gebreke blijft het bewijs te leveren dat zulke ambtsverrichtingen tijdens de vakantieperiodes van appellante geleverd werden; dat mag worden aangenomen dat appellante geen arbeidsprestaties verricht heeft in de maanden juli en augustus 1981, maar toen volledige vakantie gehad heeft;

Overwegende dat de verwijzing van geïntimeerde in dit verband naar de wet van 5 augustus 1978 om te stellen dat de jaarlijkse vakantie van het onderwijzend personeel, als bedoeld in voormeld artikel 28, niet de volledige Kerst-, Paas- en zomervakantie betreft, elke grondslag mist aangezien de bepalingen van deze wet, meer bepaald artikel 83, volkomen los staan van de arbeidsrechtelijke regelen die de schorsing van de uitvoering van het contract en van de loop van de opzeggingstermijn regelen (H. Van Nuffel, *o.c.*, nr. 17, *R.W.*, 1983-84, 1604);

Overwegende dat in casu mag worden aanvaard dat de door geïntimeerde betekende opzeggingstermijn van drie maanden, ingaande op 1 juni 1981, slechts verliep op 1 november 1981, aangezien de loop van de opzeggingstermijn in de maanden juli en augustus geschorst was overeen-

komstig artikel 28, 1, van de wet van 3 juli 1978;

5. Opzeggingsvergoeding

Overwegende dat geïntimeerde de aangezegde opzeggings-termijn gedurende de maand juni 1981 in acht heeft genomen; dat, gelet op de schorsing van de loop van deze termijn van drie maanden, in de maanden juli en augustus 1981, appellante normaal nog had moeten worden tewerkgesteld in de maanden september en oktober 1981; dat, nu appellante het werk niet mocht hervatten op 1 september 1981, geïntimeerde toen de arbeidsovereenkomst verbroken heeft en dan ook de betaling verschuldigd is van een opzeggingsvergoeding van twee maanden loon en voordelen, zegge 486.220 fr. x 2/12 = 81.036 fr., vermeerderd met de wettelijke verwijsinteressen en de gerechtelijke interessen; (...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

1e KAMER — 7 NOVEMBER 1983

Voorzitter: mevr. Bertrand

Rechters: de hh. Raskin en Gutschoven

Advocaten: mrs. Jans en Mommeyer

Handelshuur — Uitzettingsvergoeding — 1. Art. 25, eerste lid, 3°, Handelshuurwet — Gewichtige reden — Economische crisis — 2. Art. 25, elfde lid, Handelshuurwet — Toepassingsgebied — Verlaten of vervallen toestand — Tijdstip — Begrip.

1. *De economische crisis kan niet worden aangevoerd als een gewichtige reden in de zin van art. 25, eerste lid, 3°, Handelshuurwet, als ze reeds een vaststaand feit was toen de verhuurder de huurhernieuwing weigerde, en er geen vooruitzicht was op spoedige verandering.*

2. *De verhuurder kan zich op de verlaten of vervallen toestand van de handel als bedoeld in art. 25, elfde lid, Handelshuurwet beroepen voor alle gevallen waarin aan de huurder een vergoeding wordt toegekend met toepassing van art. 25.*

De in die bepaling bedoelde toestand moet worden beoordeeld naar het tijdstip van de terugneming.

Voor een brouwerij-huurster schakelt de niet-exploitatie van de gehuurde herberg gedurende zeventien maanden het bestaan van de handelszaak met het daaraan verbonden verkooppunt volledig uit. De weigering van huurhernieuwing veroorzaakt voor haar geen schade aangezien zij bij de hernieuwing de handelszaak volledig opnieuw had moeten opbouwen, wat zij ook in een ander huurgoed kan realiseren.

N.V. Brouwerij H. t/ M.

Overwegende dat geïntimeerde de aanspraak van appellante op een vergoeding van drie jaar huur afwijst en haar argumentatie hiervoor baseert op artikel 25, 3°, en artikel 25, elfde lid, van de Handelshuurwet;

Overwegende dat het verweer van geïntimeerde, gebaseerd op artikel 25, 3°, ongegrond is;

dat geïntimeerde aanvoert dat zijn kleinzoon ten gevolge

van de economische toestand het risico van een handelszaak niet meer kon nemen;

dat de economische crisis reeds een vaststaand feit was toen geïntimeerde bij brief van 9 mei 1979 de huurhernieuwing weigerde en dat het vooruitzicht op spoedige verandering niet bestond;

dat een voortdurende economische crisis in de periode van 1 september 1980 tot 1 maart 1981 derhalve niet kan worden aangewend als gewichtige reden om het voornemen niet ten uitvoer te brengen;

Overwegende dat de door appellante gevorderde vergoeding bij de Handelshuurwet forfaitair bepaald is;

dat appellante haar vergoeding beperkt tot de vast bepaalde drie jaren huur, zodat zij geen bewijs moet leveren omtrent de omvang van de schade; dat de rechter zelfs niet mag nagaan of deze weigering enig nadeel aan appellante heeft veroorzaakt (A.P.R., *Handelshuur*, nr. 396, met geciteerde rechtspraak van het Hof van Cassatie, 25 maart 1966, *R.W.*, 1966-67, 391);

Overwegende dat geïntimeerde wel een afwijking van het forfaitair bedrag kan vorderen indien de vergoeding klaarblijkelijk overdreven is, gelet op de verlaten of vervallen toestand van de handel op het tijdstip van de terugneming (artikel 25, elfde lid, van de Handelshuurwet);

Overwegende dat de rechtsleer verdeeld is omtrent de gevallen waarop artikel 25, elfde lid, kan worden toegepast;

Overwegende dat artikel 25, tiende lid, duidelijk verwijst naar de gevallen voorzien bij artikel 25, 2° en 5°, omdat de huurder een vermeerdering van het forfaitaire bedrag kan bekomen wanneer een soortgelijke handel in het goed wordt gedreven en de vergoeding klaarblijkelijk ontoereikend is wegens het voordeel dat de verhuurder uit de uitzetting heeft getrokken;

Overwegende dat artikel 25, elfde lid, echter niet dezelfde beperking ten opzichte van de verhuurder inlast;

dat het recht van de verhuurder om een afwijking van het forfaitair bedrag te verkrijgen enerzijds beperkt is tot het inroepen van de toestand van verlating of verval van de handel doch anderzijds kan worden ingeroepen voor alle gevallen waarin aan de huurder een vergoeding wordt toegekend met toepassing van artikel 25 der Handelshuurwet;

Overwegende dat geïntimeerde tot staving van zijn verweer de toestand van verval of verlating moet aantonen en dat om die reden de forfaitaire vergoeding klaarblijkelijk overdreven is;

Overwegende dat de toestand van verval of verlating moet worden beschouwd op het tijdstip van de terugneming van het huurgoed, zijnde 31 augustus 1980; dat alle contacten tussen partijen na beëindiging van de lopende huur de beoordeling van voornoemde toestand niet beïnvloeden;

Overwegende dat appellante niet betwist dat de herberg sedert zeventien maanden niet meer werd geëxploiteerd;

dat een niet-exploitatie in een dergelijke lange periode het bestaan van een handelszaak met het daaraan verbonden verkooppunt volledig heeft uitgeschakeld;

Overwegende dat de weigering van huurhernieuwing aan appellante geen schade heeft veroorzaakt aangezien appellante bij huurhernieuwing de handelszaak volledig opnieuw moest uitbouwen, wat zij in een ander huurgoed eveneens kan realiseren;

dat appellante evenmin het verlies van welk voordeel

ook, verbonden aan het huurgoed, aantoon;

dat precies de niet-exploitatie gedurende zeventien maanden niet kan worden toegeschreven aan het zoeken van een onderhuurder doch aan het gebrek aan belangstelling van appellante om in het huurhuis, binnen de mogelijkheden van de lopende huur, nog een herberg te exploiteren;

Overwegende dat de gevorderde vergoeding voor het verlies van een handel die niet meer bestond, niet enkel overdren is doch volledig ongegrond (A.P.R., *op. cit.*, nr. 406);

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

2e KAMER — 18 MEI 1984

Voorzitter: de h. De Jonge

Rechters: de hh. Thienpondt en Beaucourt

Advocaat: mr. Deene

Burgerlijke rechtspleging — Uitgaven en kosten — Huur van goederen — Art. 1344bis Ger. W.

Het enkel toekennen van het rolrecht aan de winnende eiser ingeval een vordering inzake huur van goederen is ingeleid bij dagvaarding, zou indirect de door de wet toegestane keuzemogelijkheid uitschakelen, hetgeen zeker niet de bedoeling is geweest.

C. t/ H. e.a.

De oorspronkelijke vordering werd ingeleid door de appellante bij dagvaardingsexploot van 14 februari 1984 en strekte ertoe: 1) te horen zeggen voor recht dat de tussen de appellante en de geïntimeerden gesloten huurovereenkomst betreffende een appartement gelegen te Gent, Hector Van Wittenberghestraat 38 verbroken wordt ten nadele van de geïntimeerden;

(...)

De eerste rechter heeft de vordering volledig ingewilligd, met dien verstande evenwel dat de kosten van dagvaarding (rolrecht uitgezonderd) en pleidooirecht ten laste van de appellante werden gelegd.

Het hoger beroep van de appellante dat werd ingesteld bij dagvaarding, betekend op 11 april 1984 is beperkt tot dat gedeelte van het vonnis dat de kosten van dagvaarding en pleidooirecht ten laste van de appellante heeft gelegd.

Bespreking

De wet van 29 december 1983 betreffende de huur van onroerende goederen, die in werking is getreden op 1 januari 1984, heeft in een nieuw artikel 1344bis bij het Gerechtelijk Wetboek een vereenvoudigde procedure ingevoerd.

Deze vereenvoudigde procedure bestaat erin dat de vrederechter kan worden geadieerd met een verzoekschrift, hetgeen meteen impliceert dat de andere partij ook kan worden gedagvaard volgens de gewone regels van het Gerechtelijk Wetboek.

Er kan niet de minste twijfel bestaan over het feit dat deze procedure bij verzoekschrift louter facultatief is en dat de eisende partij dus de keuzemogelijkheid heeft de vorder-

ing in te leiden hetzij bij verzoekschrift, hetzij bij dagvaarding. Het enkel toekennen van het rolrecht ingeval de vordering wordt ingeleid bij dagvaarding, zoals de eerste rechter heeft gedaan, zou onrechtstreeks de door de wet voorziene keuzemogelijkheid uitschakelen, hetgeen zeker niet de bedoeling is geweest.

De vereenvoudigde procedure (inleiding bij verzoekschrift) kwam trouwens ook al in de Huurwet van 30 december 1982 voor (art. 8). In het verslag namens de commissie voor de Justitie dat werd uitgebracht door de heer Suykerbuyck (Parlementaire Bescheiden, Kamer van Volksvertegenwoordigers, 440 (1982-1983), nr. 5, blz. 24) naar aanleiding van voormelde wet van 1982 werd duidelijk gesteld: «Om de vorderingen ingesteld op een andere wijze dan door een verzoekschrift dat ter griffie van het vredege-recht wordt neergelegd of er per aangetekend schrijven aan wordt toegezonden (deurwaardersexploot) niet uit te sluiten, wordt in het eerste lid ten slotte het woord 'worden' vervangen door de woorden 'kunnen worden'». Dezelfde bemerking vindt men terug in het verslag namens de commissie van de Justitie uitgebracht door de heer Van Rompaey naar aanleiding van voormelde wet van 1982 (*Parlementaire Bescheiden, Senaat*, 374 (1982-1983), nr. 2, blz. 4): «Art. 8 voert niet de verplichting tot voorafgaande oproeping tot voorziening in maar wel de mogelijkheid van een procedure op verzoekschrift. Dat wil zeggen dat de vordering ook bij dagvaarding kan ingesteld worden. Immers artikel 8 bepaalt 'kunnen worden ingeleid bij verzoekschrift'».

Ten onrechte heeft de eerste rechter dan ook enkel de kosten van rolstelling toegekend, naast de rechtsplegings-vergoeding. De appellante kan tevens aanspraak maken op de overige kosten van dagvaarding, hetzij 2.671 fr. of 3.256 frank in totaal (kosten rolstelling inbegrepen).

NOOT—Zie in dezelfde zin: Rb. Antwerpen, 4 maart 1985, *R.W.*, 1985-86, 1086, met noot J. Vande Lanotte, «Dagvaarding of verzoekschrift in het huurrecht: wie betaalt de rekening (bis)?»; zie in andere zin: Vred. Antwerpen, 19 september 1984, *R.W.*, 1984-85, 2705, met noot J. Vande Lanotte, «Dagvaarding of verzoekschrift in het huurrecht: wie betaalt de rekening?»; Vred. Berchem, 24 november 1984, *T. Vred.*, 1986, 49, met noot R. Vancraenenbroeck (blz. 51-56); betreffende deze problematiek raadplege men voorts: A. Van Oevelen, *Overzicht van de recente ontwikkelingen in het huurrecht*, Antwerpen, Maklu, 1986, 110-112, nrs. 127-128.

VREDEGERECHT TE SINT-NIKLAAS

1e KANTON — 10 FEBRUARI 1986

Rechter: de h. Van Gysel

Advocaten: mrs. Heynderickx en Aps

Burgerlijke rechtspleging — Huurgeschillen — Exploot of verzoekschrift — Gerechtskosten.

In art. 1344bis Ger. W. heeft de wetgever een vrije keuze gelaten tussen verzoekschrift en dagvaarding. Het komt de

rechter niet toe die vrije keuze te doen betalen, ten nadele van de winnende partij, die als vragende partij ten onrechte de last van een proces moet dragen.

Van H. t/ De W.

Verwijzend naar art. 1344bis Ger. W. vraagt verweerder dat de kosten, ontstaan door geen gebruik te maken van de mogelijkheid de zaak in te leiden door middel van een verzoekschrift, ten laste van eiseres zullen vallen. Verweerder wil bij ongelijk in feite, alleen rolrecht betalen, verwijzend naar rechtspraak en rechtsleer.

Een goede samenvatting van de stand van zaken wordt weergegeven door J. Vande Lanotte, *R.W.*, 1985-86, 1087, waarbij verweerder ook een verwijzing zal vinden naar ons vonnis van 3 december 1984; zie ook Vred. Berchem, 27 november 1984; R. Vancraenenbroeck, *T. Vred.*, 1986, 49 e.v.

Op gevaar af in herhaling te vallen, toch deze losse bedenkingen:

a) Vande Lanotte schrijft: «... tenzij wordt aangetoond dat in het belang van de zaak een dagvaarding wenselijk of nodig was».

Als een verzoekschrift toch voldoende waarborgen biedt, waarom zouden er dan gevallen zijn, waarin een dagvaarding toch meer aangewezen zou zijn? Het is spijtig dat geen voorbeelden worden gegeven.

b) Hoe zal de rechter uitmaken dat deze partij wel gebruik mocht maken van een dagvaarding en een andere partij niet? Zal de rechter rekening moeten houden met:

— de graad van intelligentie van een partij?

— de afstand tussen de woning van de eiser en het verhuurde goed, bijvoorbeeld quid met iemand van Hasselt die in Oostende een woning verhuurt?

c) Kan men niet verder gaan en zeggen dat bepaalde mensen in feite geen advocaat hadden moeten raadplegen? Door een advocaat te raadplegen doen zij de verliezende partij rechtsplegingsvergoeding betalen.

d) Waarom dan ook in bepaalde gevallen niet de meerdere kosten doen dragen door die partij, die niet de dichtsbij wonende gerechtsdeurwaarder kiest?

e) Houden de verdedigers van het verzoekschrift rekening met het meerdere werk dat ten laste van de griffie komt?

f) Wij zijn niet tegen een verzoekschrift; wij helpen de mensen bij het opstellen van het verzoekschrift, maar in welke mate mag een rechter de mensen daarbij met raad bijstaan, zonder zich reeds in enige mate te binden?

g) Zou hetzelfde pleidooi ten voordele van het verzoekschrift ook ontstaan zijn, indien niet gewoonlijk de verhuurder maar wel de huurder, de verzoekende partij zou zijn.

Bij dit alles, is de slotsom voor ons dat de wetgever een vrije keuze heeft gelaten tussen verzoekschrift en dagvaarding, het behoort aan de rechter niet die vrije keuze te doen betalen, ten nadele van de winnende partij, die als vragende partij, ten onrechte de last van een proces moet schragen.

Men moet degene, die recht moet bekomen, het nog niet moeilijker maken dan nodig is.

(...)

NOOT—Zie Laenens, J., «Kroniek van het gerechtelijk recht», *R.W.*, 1985-86, (2523), 2535, nr. 35.

VREDEGERECHT TE WESTERLO

2 APRIL 1986

Rechter: de h. Stynen

Advocaten: mrs. Dans en Segers

Burgerlijke rechtspleging — Boedelbeschrijving — Eedaflegging — Verplichting — Dwangsom.

Bij de door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, zitting houdende in kort geding, bevolen boedelbeschrijving van de goederen afhangende van de huwelijksgemeenschap van partijen, heeft de man zonder enige ernstige reden geweigerd de in art. 1183, 11°, Ger. W. voorgeschreven eed af te leggen.

De beschikking van de voorzitter is slechts uitgevoerd voor zover volledig voldaan wordt aan art. 1183 Ger. W., ook wat de eedaflegging betreft. De man dient derhalve de eed af te leggen. Ten einde de hem opgelegde verplichting kracht bij te zetten komt het gepast voor daaraan een dwangsom te verbinden.

Notaris N. in zake van T. t/ D.

Bij beschikking in kort geding van 24 mei 1985 heeft de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout notaris N. te Westerlo aangesteld ten einde inventaris op te stellen van de roerende en onroerende goederen, afhangende van de huwelijksgemeenschap D.-T. Uit de beschikking blijkt dat beide partijen akkoord waren met het opstellen van de inventaris. Volgens mevr. T. zou de heer D. hierom zelfs hebben verzocht, wat door deze laatste niet wordt tegengesproken.

Nadat de boedelbeschrijving was aangevat in de woning te (...) op 9 juli 1985, werd hij voortgezet in het kantoor van de notaris op 29 november 1985. Toen de notaris de h. D. overeenkomstig art. 1183, 11°, Ger. W. verzocht de eed af te leggen, overeenkomstig de termen van dit artikel, werd dit door deze laatste geweigerd. Overeenkomstig art. 1184 Ger. W. heeft de notaris zich dan bij verzoekschrift van 10 januari 1986 tot de vrederechter gewend ten einde omtrent deze «moeilijkheid» tot een oplossing te komen.

Oplossing in rechte

De voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout, zitting houdende in kort geding, heeft een boedelbeschrijving van de goederen der huwelijksgemeenschap D.-T. bevolen.

Deze boedelbeschrijving dient te geschieden overeenkomstig de artikelen 1175 tot 1184 van het Gerechtelijk Wetboek. Art. 1183 Ger. W. schrijft duidelijk voor dat de boedelbeschrijving, naast de formaliteiten die gemeen zijn aan alle notariële akten, ook moet bevatten: de eed van degenen die in het bezit geweest zijn van de voorwerpen of die de plaatsen bewoond hebben, dat zij niets hebben verduisterd, en dat zij van zodanige verduistering geen kennis dragen.

Aangezien de heer D. deze eed weigerde en hiertoe niet de minste ernstige grond kon aanvoeren (hij ziet het nut er niet van in), heeft de notaris zich terecht met toepassing van art. 1184 Ger. W. tot de vrederechter gewend: de wei-

gering de eed af te leggen betekent immers een «moeilijkheid» als bedoeld bij artikel 1184 Ger. W. (cf. *Notarius*, 1971, 608: «En cas de refus de prêter serment, le notaire se borne à constater le refus: il en réfère au juge de paix par requête comme le prescrit l'article 1184 du Code judiciaire» (cf. tevens J.L. Rens, «Handboek van Gerechtelijk Recht», *Bijzondere Rechtsplegingen*, blz. 93).

In antwoord op een parlementaire vraag ter zake van senator Goffart van 21 september 1971 (Fr/blz. 1605) antwoordde de bevoegde minister dat, «indien er zich moeilijkheden voordoen, zoals weigering van eedaflegging, de vrederechter vrij oordeelt».

Welnu, art. 1183, 11°, Ger. W. in het sluitstuk van de boedelbeschrijving, aangezien de eed de morele en wettelijke garantie betekent van de getrouwe weergave van de goederen die in casu tot de huwelijksgemeenschap D.-T. behoren. Wanneer nu de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, zitting houdende in kort geding, de boedelbeschrijving heeft bevolen, dan is zijn beschikking slechts uitgevoerd voor zover volledig voldaan wordt aan de bepaling van art. 1183 Ger. W., voor wat de eedaflegging betreft.

D. dient bijgevolg de eed af te leggen, nadat hij eventueel vooraf en voor zover hij dit gepast oordeelt aanvullende verklaringen in verband met de getrouwe weergave van de boedel der huwelijksgemeenschap ten overstaan van de notaris heeft afgelegd.

Ten einde de hem opgelegde verplichting kracht bij te zetten, komt het gepast voor aan deze verplichting een dwangsom te verbinden, zoals gevorderd wordt door mevrouw T., die belang heeft bij de zaak.

Niets belet de rechtbank immers degene die gehouden is tot een wettelijke verplichting, tot medewerking hieraan te veroordelen onder verbeurte van een dwangsom.

De dwangsom is immers in het positieve recht ingevoerd om de tenuitvoerlegging van vonnissen of beschikkingen mogelijk te maken die veroordelingen inhouden tot een prestatie die niet het betalen van een geldsom betreft (cf. A.P.R., *De dwangsom*, door G.L. Ballon, blz. 16, nr. 40).

De dwangsom wordt in casu naar billijkheid op 1.000 fr. per dag vertraging bepaald en dit volgens de modaliteiten zoals hierna bepaald.

Om die redenen, veroordelen de heer D. om naar aanleiding van de boedelbeschrijving die notaris N. heeft opgesteld in aanwezigheid van partijen en dit ingevolge beschikking van de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout, zitting houdende in kort geding, van 24 mei 1984, de eed in handen van voornoemde notaris af te leggen overeenkomstig de bepaling van art. 1183, 11°, van het Gerechtelijk Wetboek, dit nadat hij eventueel vooraf en voor zover hij dit gepast oordeelt, aanvullende verklaringen in verband met de getrouwe weergave van de boedel van zijn huwelijksgemeenschap met mevrouw T. t.o.v. de notaris heeft afgelegd; en voor zover de heer D. aan deze beschikking geen gevolg zou geven binnen tien dagen nadat voornoemde notaris hem bij aangetekend schrijven heeft opgeroepen om deze eed af te leggen, veroordelen de heer D. voornoemd van nu af en voor alsdan om aan mevrouw T. per dag vertraging een dwangsom te betalen van 1.000 frank; leggen de kosten van de huidige procedure ten laste van de heer D.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 19 februari 1985

Onrechtmatige daad — Schade en schadeloosstelling — Materiële schade uit tijdelijke gehele arbeidsongeschiktheid — Vergoeding op basis van het brutoloon — Wettigheid — Voorwaarde.

Bij een door eiser veroorzaakt ongeval liep een werknemer van de N.M.B.S. een letsel op waardoor hij tijdelijk geheel arbeidsongeschikt was. De N.M.B.S., die aan de getroffen zijn loon betaalde en in zijn rechten was gesubrogeerd, vorderde het terug van eiser. Het bestreden arrest (Hof Gent, 18 mei 1983) kent de vordering voor 100% van het brutoloon toe met de overweging dat de bestemming die aan het loon wordt gegeven door de getroffene, ongeacht of deze wettelijk dan wel door vrije keuze van de «beneficiant» wordt bepaald, geen invloed kan hebben op de omvang van de vergoedingsverplichting die op de aansprakelijke derde rust. Eiser beweert dat het arrest aldus aan de N.M.B.S. meer toekent dan aan de getroffene in concreto toekwam.

«Overwegende dat het arrest benevens de in het middel vermelde redenen ook oordeelt: 'Tevergeefs brengen (de eisers) in dat het slachtoffer hoe dan ook zijn sociale voordelen blijft genieten. Dit laatste is immers afhankelijk van de uitvoering van de sinds de wet van 10 juli 1951 geldende verplichting bijdragen te betalen op de door de arbeidsongevallenverzekering uitgekeerde vergoedingen (cf. artikel 43 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 en de artikelen 31 tot en met 34 van het koninklijk besluit van 21 december 1979). De betaling van deze bijdragen laat het slachtoffer toe diverse sociale voordelen te genieten';

«Overwegende dat het arrest door deze door het middel niet bekritiseerde redengeving te kennen geeft dat de werknemersbijdragen aan de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid — waarover het ten deze gaat, zoals het arrest ook vaststelt — verder dienen te geschieden opdat het slachtoffer de sociale voordelen zou blijven genieten die het genoot en dat, bij niet-betaling ervan, de schade wegens het verlies van die sociale voordelen niet zou zijn vergoed zoals ze zich in concreto voordoet;

«Overwegende dat het arrest daarbij terecht oordeelt dat de bestemming die aan het loon wordt gegeven door het slachtoffer, ongeacht of deze wettelijk dan wel door de vrije keuze van de beneficiant wordt bepaald, geen invloed heeft op de omvang van de vergoedingsverplichting die op de aansprakelijke derde rust;

«Overwegende dat het arrest, dat zodoende aan de subrogatoire schuldeiser niet meer toekent dan datgene waarop de gesubrogeerde jegens de aansprakelijke derde recht heeft, geen der in het middel aangehaalde wettelijke bepalingen schendt, zijn beslissing wettelijk verantwoordt en regelmatig met redenen omkleedt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Boon — Advocaat-generaal: de h. Janssens de Bisthoven — Advocaten: mrs. Bützler en Dassel — In de zaak: V. t/ N.M.B.S.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 19 februari 1985

Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Verwondingen toegebracht aan personeelslid in overheidsdienst — Totaal aantal ziektedagen opgebruikt door afwezigheidsdagen ingevolge het ongeval — Mogelijkheid van toekomstig inkomstenverlies — Vergoedbare schade.

Wegens schending van de artikelen 1382 B.W. vernietigt het Hof een vonnis van de Correctionele Rechtbank te Hasselt van 3 februari 1983.

«Overwegende dat de eisers aanvoeren dat, nu door het ongeval een aantal dagen ziekteverlof waarop eiser aanspraak kon maken, werden opgenomen ingevolge het ongeval, de mogelijkheid bestaat dat bij een eventueel latere ziekte hij ter beschikking zou worden gesteld en hierdoor in de toekomst inkomstenverlies zou kunnen lijden;

«Overwegende dat eiser bij conclusie, op grond van een attest waaruit bleek dat het aantal dagen ziekteverlof waarop hij voor de hele duur van zijn loopbaan aanspraak kon maken werd opgebruikt onder meer door de afwezigheidsdagen ten gevolge van het ongeval, voorbehoud vroeg voor inkomstenverlies in de toekomst; dat hij bij aanvullende conclusie die vordering subsidiair herhaalde;

«Overwegende dat de mogelijkheid van inkomstenverlies in de toekomst reëel is, aangezien zolang de dagen afwezigheid wegens ongeval zullen worden ingerekend in de voor eiser beschikbare afwezigheidsdagen wegens ziekte, dit wil zeggen zolang het maximum van de beschikbare dagen niet bereikt wordt zonder inrekening van de dagen afwezigheid wegens ongeval, eiser in voorkomend geval van afwezigheid wegens ziekte schade zal ondergaan bestaande in het verschil tussen de voortlopende activiteitswedde enerzijds en de vergoeding wegens terbeschikkingstelling anderzijds.»

(Voorzitter: de h. Boon — Raadsheer-rapporteur: de h. D'Haenens — Advocaat-generaal: de h. Ballet — Advocaat: mr. Houtekier — In de zaak: S. en M. t/ E.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 25 april 1985

Overeenkomst — Kwalificatie — Bedoeling van partijen — Verplichting van de ene partij, op aanwijzing van de andere, een perceel grond te kopen en daarop door de tweede partij een benzinestation te laten bouwen — Werk gefinancierd door de eerste partij — Te betalen vergoeding en duur van de overeenkomst in verhouding tot de normale afschrijvingsduur van het benzinestation — Geen huur.

Op de volgende gronden verwerpt het Hof de voorziening tegen een arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 22 februari 1983:

«Overwegende dat het arrest, na te hebben gezegd dat de partijen hun contract een huurovereenkomst hebben genoemd, maar dat de rechter de overeenkomst dient te kwalificeren volgens de bedoeling van de partijen, zoals ze onder meer tot uiting is gekomen in hun overeenkomst, erop wijst dat de essentiële verplichting van de 'verhuurder' er

ten deze in bestond, op aanwijzing van de 'huurder' een bepaald stuk grond te kopen en daarop door de 'huurder' een benzinestation te laten bouwen volgens de specifieke behoeften van laatstgenoemde, welke werkzaamheden door de 'verhuurder' gefinancierd maar niet geleid of bepaald werden, dat de essentiële verplichting van de 'huurder' erin bestond gedurende een onverminderbare termijn van 27 jaar een vergoeding te betalen volgens de investering van de 'verhuurder' die aldus in 27 jaar zijn kapitaal kon terugkrijgen met interest, en dat de duur van de huurovereenkomst trouwens overeenstemt met de normale duur voor de afschrijving een een in licht materiaal gebouwd benzinestation; dat het arrest vaststelt dat alle andere clausules van het contract enkel dienen als een regeling van die hoofdvverbintenissen en dat de 'huurder' zich er aldus toe verbindt op de door de aankoop van de grond uitgegeven bedragen een interest te betalen tot op het ogenblik van de ingetreding van het goed; het daaruit afleidt dat de tegenprestatie van de vergoedingen niet de terbeschikkingstelling van het goed maar de financiering van de belegging was en dat de overeenkomst van de partijen geen huur van goederen is;

«Dat het arrest aldus oordeelt dat ten deze de elementen van de overeenkomst onverenigbaar zijn met de kwalificatie die eraan is gegeven, enerzijds, door de partijen in de onderhandse akte en de authentieke akte waarvan sprake is geweest, en, anderzijds, door de verweerders in hun brief van 5 januari 1970;

«Dat het arrest antwoordt op de in het eerste onderdeel van het eerste middel weergegeven conclusie en aan die stukken geen uitlegging geeft die onverenigbaar is met de zin en de draagwijdte ervan;

«Overwegende dat, voor het overige, het arrest, door op grond van bovenvermelde elementen te beslissen dat de overeenkomst van de partijen geen huur van goederen is, omdat ze er essentieel niet toe strekte het genot van een zaak te doen hebben en de bedongen vergoeding niet daarvan de tegenprestatie was, zijn beslissing naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Mahillon — Advocaat-generaal: de h. Ballet — Advocaten: mrs. Van Ryn en Simont — In de zaak: N.V. C. t/ C. en V.)

NOOT — Zie Cass., 22 oktober 1982, R.W., 1984-85, 611, met noot.

Hof Antwerpen (4e Kamer), 23 januari 1985

Medeëigendom — Appartementsgebouw — Basisakte — Afstand van onderling verhaal voor waterschade — Vordering van huurder tegen eigenaar van bovenverdieping — Huurovereenkomst waarin de huurder zich tot nakoming van de basisakte verbonden heeft.

In de winkel die F. van de N.V. Antwerp Tower huurde in de Antwerp Tower, werd schade aangericht ten gevolge van waterdoorzijpeling uit een bovenliggend appartement dat toebehoort aan appellante. Geëtimeerde eist, als gesubrogeerde verzekeraar van F., betaling van de vergoeding die zij aan F. heeft uitgekeerd. Het vonnis van de eerste

rechter (Kh. Antwerpen, 28 oktober 1982), dat de eis heeft ingewilligd, wordt om de volgende redenen tenietgedaan :

«Overwegende dat appellante, eigenares en bovendien exploitante van de verdieping waarin de ondichte verbinding van de vuilwaterafloop zich bevond, op basis van artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek aansprakelijk is voor de door de gebrekkige vuilwaterafloop ontstane schade, daar zij deze gebrekkige zaak onder haar bewaring had ;

«Overwegende dat appellante zich echter terecht op een tussen de gebruikers en eigenaars van de Antwerp Tower onderlinge afstand van verhaal beroept om terugbetaling van het gevorderde bedrag te weigeren ;

«Overwegende dat de verzekerde van geïntimeerde door voornoemde huurovereenkomst zich verbonden heeft het reglement van inwendige orde en de basisakte van het gebouw na te leven ; dat appellante, als derde bij dit contract, zich op de gevolgen van deze huurovereenkomst mag beroepen om haar verweer tegen de vordering van geïntimeerde te staven ;

«Overwegende dat blijkens artikel 43 van de basisakte van de Antwerp Tower in de §§ 1, 2, 3 en 5 wordt bedongen dat een collectieve verzekeringspolis wordt afgesloten tegen de gevaren van beschadiging of vernieling van het gebouw door brand of storm en tegen waterschade en dat tevens het verzekerde risico wordt omschreven ; dat in de §§ 4 en 5 de onderlinge afstand van verhaal tussen eigenaars en gebruikers van hun kavels wordt bepaald ;

«Overwegende dat uit de samenhang van voornoemde paragrafen echter niet blijkt dat de afstand van verhaal enkel gold indien de collectieve verzekeringspolis werd gesloten : dat een dergelijke voorwaarde niet in artikel 43, §§ 4 en 5, is ingelast en de overlegging van de collectieve verzekeringspolis derhalve niet aan de orde is ;

«Overwegende dat blijkens artikel 43, § 5, de eigenaars zich verplichten ervoor te zorgen dat de gebruikers van hun kavels van alle verhaal afzien, zo tegen henzelf als tegen de andere bewoners voor schade aangericht in de omstandigheden omschreven in de vorige paragrafen ; dat de in artikel 43, § 5, bedoelde schade niet beperkt is tot de in artikel 43, § 4, omschreven schade doch tevens tot die welke in de vorige paragrafen nader wordt aangeduid ;

«Overwegende dat uit de lezing van het volledige artikel 43 van de basisakte volgt dat de verzekerde van geïntimeerde van haar verhaal ten opzichte van appellante heeft afgezien voor waterschade, zowel aan het gebouw (art. 43, § 1) als aan voorwerpen in het gebouw (art. 43, § 4) aangericht ; dat het geenszins de bedoeling van de contractanten was van ieder onderling verhaal af te zien alleen bij brandschade ;

«Overwegende dat geïntimeerde als gesubrogeerde in de rechten van haar verzekerde, door de afstand van verhaal van haar verzekerde ten opzichte van appellante betreffende waterschade, is gebonden en geen terugbetaling ten laste van appellante kan vorderen ; dat de eis van eerste geïntimeerde ten laste van appellante ongegrond is.»

(Voorzitter : de h. Spaas — Raadsheren : de h. Verschueren en mevr. Bertrand — Advocaten : mrs. Vroman, Elants loco Schoups en Diercxsens — In de zaak : N.V. U. t/ N.V. R.)

NOOT—Zie Philippe Bossard, «La force obligatoire des règlements de copropriété», *J.T.*, 1986, 17-23.

Hof te Brussel (6e Kamer), 28 juni 1985

Onrechtmatige daad — Schade en schadeloosstelling — Verlies van studiejaar.

«Overwegende dat derde geïntimeerde in 1974 ingeschreven was als student in de eerste kandidatuur veeartsenijkunde en in juli 1975 en in september 1975 niet slaagde in de examens van deze eerste kandidatuur, en dat hij achteraf (juni 1976, juni 1977) wel slaagde in de eerste examensessie van de daaropvolgende studiejaar ;

«Overwegende dat de eerste rechter terecht oordeelt dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen de gevolgen van voormeld ongeval en het mislukken van de twee examens (juli en september 1975) van de eerste kandidatuur veeartsenijkunde ;

«Overwegende immers dat uit een attest van 26 november 1975 van dr. De C. blijkt dat derde geïntimeerde een gebrek aan concentratie vertoonde, hetwelk het studeren zeer bemoeilijkte ;

«Overwegende dat het bedrag, door de eerste rechter toegerekend (150.000 fr.), niet overdreven is (cf. Brussel, 11 januari 1979, *R.G.A.R.*, 1980, 10168 ; Luik, 26 maart 1975, *R.G.A.R.*, 1976, 9564 ; zie ook *T.P.R.*, 1977, 532 en 533).»

(Voorzitter : de h. Van Malderen — Raadsheren : de hh. del Carril en Winnen — Advocaten : mrs. Vlassak en Deman loco Detroux — In de zaak : V. t/ H., L. en H.)

Hof Gent (10e Kamer), 28 juni 1985

Stedebouw — Vordering tot betaling van een geldsom gelijk aan de meerwaarde — Ontvankelijkheidsvereisten — Bepaling van de te betalen som — Interest.

Beklaagde heeft onwettig een houten prefab woning opgericht en in stand gehouden. De directeur bij het Bestuur van Stedebouw en Ruimtelijke Ordening vordert als burgerlijke partij betaling van een geldsom gelijk aan de meerwaarde die het goed door het misdrijf heeft gekregen.

Ontvankelijkheid van de vordering

«Als herstelmaatregel wordt door de B.P. toepassing gevraagd van artikel 65, § 1, C, nl. betaling van een geldsom gelijk aan de meerwaarde die het goed door het misdrijf heeft verkregen.

«Daarvoor dient er een gezamenlijk akkoord te bestaan tussen de gemachtigde ambtenaar en het C.B.S. (college van burgemeester en schepenen). Dit gezamenlijk akkoord blijkt principieel te bestaan uit de vordering van het C.B.S. gevoegd bij de brief van de gemachtigde ambtenaar van 11 december 1980. De wet eist echter niet dat beide overheden optreden als burgerlijke partijen vóór de strafrechter. De vordering van de burgerlijke partij is dan ook ontvankelijk.

De meerwaarde

«In de Stedebouwwet wordt niet bepaald op welke wijze de meerwaarde dient te worden begroot.

«De gemachtigde ambtenaar heeft die waarde laten schatten door ambtenaren van zijn diensten die, in het schattingsverslag van 13 december 1979, deze meerwaarde bepalen op 741.240 frank, welk bedrag door de B.P. gevorderd wordt. De eerste rechter heeft een deskundige aangesteld, architect Jacques Antoine, die zijn verslag neergelegd heeft op 9 juni 1982, en op grond van andere normen en beschouwingen dan die aangenomen in het verslag van de administratie van Stedebouw, tot een meerwaarde komt van 356.985 frank. De beklaagde was aanvankelijk van oordeel (zie conclusie in eerste aanleg) dat de meerwaarde niet hoger lag dan 75.000 frank + 35.745 frank = 110.745 frank, maar voegt zich nu bij de schatting van de eerste rechter die deze in het bestreden vonnis op 50.000 frank geraamd heeft.

«Het hof kan na die opgave enkel vaststellen dat het praktisch niet mogelijk is met mathematische juistheid die meerwaarde te bepalen, maar het is toch overtuigd dat de door de gerechtsdeskundige bepaalde meerwaarde het meest juist en volledig gemotiveerd is en het dichtst de werkelijkheid benadert. Het is dan ook op die meerwaarde dat het hof zich zal baseren om de te betalen geldsom te bepalen. Het is echter verder van oordeel dat, om redenen van billijkheid, in het onderhavige geval, de te betalen geldsom als herstelmaatregel slechts op een deel van de door het goed verkregen meerwaarde bepaald dient te worden — zoals de wet die mogelijkheid soeverein verstrekt aan de rechter (art. 65, § 1, derde lid) — en het verwijst daarvoor naar de overwegingen vervat in het evenwichtig advies verleend door het C.B.S. van de Gemeente Kruishoutem op 12 maart 1980 en gevoegd bij zijn vordering, en vooral naar de laatste drie zinnen waarmee het akkoord gaat en tot zijn eigen overwegingen maakt.

«De te betalen geldsom wordt aldus bepaald op 200.000 frank zoals dit gesuggereerd werd door het C.B.S.

De interest

«De B.P. vordert boven het bedrag van de meerwaarde de veroordeling van beklaagde tot de verwijlinterest op die som vanaf 6 juni 1979. De veroordeling op grond van artikel 65, § 1, C, van de Stedebouwwet, tot een bedrag gelijk aan de gehele som door het goed verkregen meerwaarde of een deel daarvan, die als doel beoogt door de wetgever gewild, het algemeen belang van de gemeenschap te beschermen, met name de verwezenlijking van een goede ruimtelijke ordening, strikt tot herstel van het tenietdoen van de gevolgen van de wetsovertreding, in dit geval een onwettige verrijking, en behoort tot de strafvordering. Deze wetsbepaling dient wegens haar strafrechtelijke aard strikt geïnterpreteerd te worden. De te betalen geldsom is niet gelijk te stellen met een geleden nadeel, maar met het geheel of een deel van de verrijking.

«Uit dit alles volgt dat op zodanige geldsommen, bij gebrek aan wettelijke bepalingen in die zin, geen interest loopt en de vraag van de B.P. tot het toekennen van een verwijlinterest af te wijzen is.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Casier — Raadsheren: de hh. Decorte en Staessens — Advocaat-generaal: de h. Colpaert — Advocaten: mrs. Decordier en Van Ommeslaghe — In de zaak: D. t/D.)

Arbh. Antwerpen (4e Kamer), 3 december 1984

Werkloosheid — 1. Recht op uitkeringen — Beperking — Koloniaal pensioen — Aard — 2. Terugvordering van werkloosheidsuitkeringen — Cumulatie met andere sociale-zekerheidsuitkeringen — Koloniaal pensioen — Geen sociale-zekerheidsuitkering.

«Overwegende dat in de administratieve beslissing is gesteld dat geïntimeerde bij zijn aanvraag om werkloosheidsuitkeringen op 1 juli 1977 geen aangifte had gedaan van het koloniaal rustpensioen dat hij sinds 28 mei 1966 genoot, en dus krachtens artikel 146 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 vanaf 1 juli 1977 slechts recht had op het verschil tussen de met 40% verhoogde werkloosheidsuitkeringen en het bedrag van het pensioen, en het te veel ontvangene diende terug te betalen;

(...)

«Overwegende dat geïntimeerde, geboren op 21 september 1920, in koloniale dienst was van 19 september 1949 tot 30 november 1960, en nadien aanspraak kon maken op de bepalingen van artikel 9 van het koninklijk besluit van 21 mei 1964 tot coördinatie van de wetten betreffende het personeel in Afrika (B.S., 26 mei 1964);

«Overwegende dat hij de twee opeenvolgende regelingen kon genieten, eerst een maandelijks wachtgeld gedurende een periode van maximaal zes jaren, en nadien een rustpensioen;

«Overwegende dat voor geïntimeerde dit koloniaal rustpensioen aanving op 28 mei 1966 met een jaarbedrag van 48.726fr. (index 110), wat op 1 juli 1977 91.129fr. + index 70,69% was;

«Dat hij op 1 juli 1977 een aanvraag deed om werkloosheidsuitkeringen, maar geen aangifte deed van het koloniaal rustpensioen dat hij genoot;

«Overwegende dat geïntimeerde op 6 maart 1981 verklaarde een koloniaal pensioen te genieten dat voor de maand maart 1981 15.801fr. beliep;

«Overwegende dat geïntimeerde, die werkloosheidsuitkeringen ontving sinds 1 juli 1977 en een bijzonder brugpensioen sedert 18 september 1980, slechts op 18 september 1980 een eerste maal melding maakte van een koloniaal rustpensioen;

«Overwegende dat hij op 21 mei 1981 verklaarde van oordeel te zijn dat het geen eigenlijk pensioen betrof maar een compensatie voor het verlies van rechten voor mensen die in Congo werkzaam waren geweest, en dat ook volgens de mening van zijn vakorganisatie en zijn laatste werkgever in 1977, deze vergoeding kon worden gecumuleerd met zijn werkloosheidsuitkeringen;

«Overwegende dat uit inlichtingen verkregen bij het Ministerie van Financiën bleek dat geïntimeerde ten laste van de schatkist een koloniaal rustpensioen genoot, vanaf 28 mei 1966 overeenkomstig de bepalingen van artikel 9, § 2, van het koninklijk besluit van 21 mei 1964;

«Overwegende dat de gewestelijke werkloosheidsinspector besloot tot uitsluiting en terugvordering met toepassing van de artikelen 146 en 210 van het koninklijk besluit van 20 december 1963;

«Overwegende dat de vergoeding die geïntimeerde genoot door het Ministerie van Financiën als een rustpensioen wordt betiteld, terwijl artikel 145, §2, van het koninklijk

besluit van 20 december 1963 als pensioen aanmerkt de ouderdoms-, rust- of anciënniteitspensioenen en andere als zodanig geldende voordelen, toegekend door of krachtens een Belgische, Congolese of buitenlandse wet;

«Overwegende dat, nu de litigieuze vergoeding aan geïntimeerde werd toegekend zowel wegens het verlies van zijn betrekking in Belgisch Congo als wegens zijn jaren anciënniteit, deze onbetwistbaar een pensioen uitmaakt;

«Overwegende dat in de artikelen 144 en 145 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 wordt bepaald dat geen werkloosheidsuitkeringen meer betaald worden aan mannen vanaf hun 65e verjaardag en aan vrouwen vanaf hun 60e verjaardag, en, wanneer vóór die leeftijd aanspraak op een pensioen bestaat, geen recht op uitkering meer bestaat vanaf die leeftijd, terwijl indien nog niet aan alle voorwaarden is voldaan, nog recht op uitkering bestaat totdat daaraan is voldaan;

«Overwegende dat echter in al deze gevallen geen sprake is van het werkelijk genieten of ontvangen van een pensioen en dus evenmin van een aldan niet beperkte of onbeperkte cumulatie met een werkloosheidsuitkering;

«Overwegende dat in artikel 146 van het koninklijk besluit van 20 december 1963 wel sprake is van werknemers die werkelijk een pensioen genieten, zoals geïntimeerde, en bepaald is dat het rustpensioen slechts in de mate als door bedoeld artikel bepaald verenigbaar is met de werkloosheidsuitkeringen, namelijk dat de betrokkene alsdan slechts recht heeft op het verschil tussen de met 40% verhoogde werkloosheidsuitkeringen en het bedrag van zijn pensioen;

«Overwegende dat terecht ten deze tot de vermindering van de werkloosheidsuitkering werd beslist;

«Dat de betrokkene niet tijdig en op de voorgeschreven wijze aangifte had gedaan van het feit dat hij genoemd pensioen genoot, en de sanctie van minstens één week uitsluiting moest worden toegepast;

«Overwegende dat uit de gegevens van het dossier voldoende gebleken is dat betrokkene te goeder trouw was, en het ten deze niet gaat om een cumulatie met een andere uitkering toegekend krachtens een regeling van sociale zekerheid, zodat de terugvordering voor het verschil kan worden beperkt tot de laatste 150 dagen.»

(Voorzitter: de h. Lannie — Raadsheren in sociale zaken: de hh. Baek en Van Horck — Substituut-generaal: mevr. De Jaeger — Advocaten: mrs. Vermeulen en Cuypers — In de zaak: R.V.A. t/ V.)

Rb. Antwerpen (beslagrechter), 28 maart 1986

Burgerlijke rechtspleging — Uitvoerend beslag op roerend goed — Revindicatie op grond van art. 1514 Ger. W. — Vordering voor de beslagrechter — Toepassing van de regel «Le criminel tient le civil en état».

In een vordering op grond van art. 1514 Ger. W. beroept eiseres zich op aankoopfacturen. Verweester meent dat die facturen vals zijn en heeft bij de onderzoeksrechter klacht ingediend met aanstelling als burgerlijke partij; zij vraagt dat de vordering wordt geschorst totdat het vonnis van de strafrechter in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

«Overwegende dat de eisende partij opmerkt dat het ada-

gium 'Le criminel tient le civil en état' niet geldt inzake bewarende beslagen;

«Overwegende dat de procedure voor de beslagrechter een rechtspleging is 'zoals in kort geding'; dat bijgevolg, aangezien de beslagrechter in de regel uitspraak doet zonder de zaak nadeel toe te brengen, zoals in kort geding, het genoemd adagium in de regel ook niet van toepassing is bij de procedure voor de beslagrechter; dat er evenwel op 'de regel' uitzonderingen zijn en met name de gevallen waarin de beslagrechter een geschil behandelt dat aanleiding geeft tot een uitspraak ten gronde, hetgeen juist het geval is voor de vorderingen op grond van artikel 1514 Gerechtelijk Wetboek (revindicatie);

«Overwegende dat dan ook de vordering van de eisende partij inzake revindicatie en schadevergoeding geschorst dient te worden overeenkomstig artikel 4 W. Sv.»

(Rechter: de h. Carette — Advocaten: mrs. Vandendriessche en Wijffels — In de zaak: B.V.B.A. A. t/ B.B. en A.)

NOOT—Vgl. inzake het kort geding: Antwerpen, 6 november 1984, *R. W.*, 1985-86, 689.

Arbrb. Veurne (1e Kamer), 5 september 1985

Onrechtmatige overheidsdaad — Vernietiging door de overheid van stukken uit een administratief dossier — Stukken die als bewijs konden dienen voor de geadmistreerde — Werkloosheid — Administratief dossier — Verplichte aangifte op formulier C. 160 — Beslissing van de R.V.A. gegrond op het ontbreken van aangifteformulier — Schending van de rechten van de werkloze.

«Volgens eiseres wist verweerder sinds 8 november 1972 dat haar echtgenoot, beroepsmilitair, overleden was. Hierdoor diende verweerder te weten dat zij een overlevingspensioen ging genieten. Deze redenering gaat echter niet op aangezien de aangifteplicht op de werkloze rust (artikel 186, derde lid, van het koninklijk besluit van 20 december 1963).

«Eiseres stelt verder dat verweerder niet meer in het bezit is van de stukken van het dossier zoals het werd aangelegd sinds 1972. Aldus kan de rechtbank thans niet meer nagaan of eiseres al dan niet aangifte heeft gedaan van het overlevingspensioen dat zij genoot. Zij beroept zich op de beginselen van behoorlijk bestuur die de R.V.A. als administratie dient na te leven, meer bepaald de beginselen van fair-play. Hiermee wordt bedoeld dat het bestuur normen in acht moet nemen als waarborg voor onpartijdigheid en die aan de burger de gelegenheid moeten geven zijn belangen te verdedigen (De Jaeger, D., 'Rechtsbescherming tegen overheidsoptreden: toetsingsrecht en bevoegdheid van de Arbeidsgerechten', Rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Antwerpen op 3 september 1985, *R. W.*, 1984-85, 1190).

«Uit een kopie van een brief door verweerder gericht aan zijn raadsman op 3 januari 1985 blijkt dat de diensten enkel nog beschikken over een oud formulier C.1. De stukken van 1972 zijn niet meer in hun bezit. Wegens de vigerende

reglementaire onderrichtingen werden deze stukken uit het dossier van eiseres genomen en vernietigd.

«Een van de meest elementaire beginselen ter vrijwaring van de rechten van de betrokkenen bestaat erin dat de rechtbank moet kunnen oordelen op basis van een volledig administratief dossier.

«Ter zake blijkt dat het oorspronkelijk administratief dossier over de periode 1972 tot 1980 vernietigd werd. De rechten van eiseres werden geschonden wanneer de stukken waaruit het bewijs van de beweerdte overtreding moet blijken, vernietigd werden.

«Betreffende de periode in kwestie werd het eventuele bewijs van aangifte van het genot van het overlevingspensioen vernietigd.

«Eiseres kan hiervan niet het slachtoffer worden, zodat er voor deze periode geen terugvordering meer kan geschieden.»

(Voorzitter: de h. Peense — Rechters in sociale zaken: de hh. Leye en Saubain — Eerste-substituut-arbeidsauditeur: de h. Libert — Advocaten: mrs. Vandenbussche en Landuyt loco Deduytsche — In de zaak: D. / R.V.A.)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van het Departement Rechten U.I.A.

Aan het nazien van het Belgisch Staatsblad van april 1986 verleenden hun medewerking: W. Lambrechts, J. Laenens, F. Reyntjens en M. Rigaux.

Verzegeling

Voorwerpen die tot een nalatenschap behoren, worden verzegeld, indien de echtgenoot, de erfgenamen of een van hen afwezig is of niet tegenwoordig is. Art. 1154 Ger. W. bepaalt evenwel dat het de vrederechter vrij staat niet te verzegelen, wanneer de waarde van het huisraad van de nalatenschap dat gevonden is ter plaatse waar hij optreedt, naar zijn schatting niet meer bedraagt dan 10.000 frank. Bij wet 3 maart 1986 (B.S., 4 april 1986) werd voormeld bedrag op 50.000 frank gebracht. Het bedrag van 10.000 frank werd vastgesteld in 1960. Een herziening was dan ook hoogstnoodzakelijk. Wanneer een belangrijke aanpassing van het bedrag van 50.000 frank nodig is, kan het worden gewijzigd bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

J.L.

Onderwijs — Bezoldigingsregeling

Het K.B. van 15 april 1958 bevat de bezoldigingsregeling van het onderwijzend personeel van de inrichtingen met volledig leerplan. Er zijn leerkrachten die nevenactiviteiten hebben zodat zij geen bezoldiging in hoofdamt, maar wel in bijamt ontvangen. In bepaalde omstandigheden worden leerkrachten met een waardevolle inbreng uit de praktijk,

aangetrokken zonder dat zij hun bezoldiging in hoofdbetrekking verliezen, op voorwaarde dat hun beroepspraktijk niet meer bedraagt dat 60% van de wekelijkse prestaties van iemand die dat beroep voltijds uitoefent. Het probleem van hoofdamt en bijamt heeft aanleiding gegeven tot moeilijkheden bij de toepassing in de praktijk. Op dat punt werd het basis-K.B. van 15 april 1958 al enkele malen gewijzigd, o.m. door het K.B. van 10 maart 1965 en de wet van 8 februari 1974. In dit domein heeft de Raad van State zich moeten uitspreken in het belangrijk arrest Steeman, nr. 20.538 van 22 juli 1980. Bovendien werden enkele artikelen op uiteenlopende wijze geïnterpreteerd en toegepast door de beide ministers van onderwijs. Met o.m. de bedoeling de oorspronkelijke oogmerken van de wet van 8 februari 1974 te verduidelijken, werd de wet van 27 februari 1986 afgekondigd (B.S., 12 april 1986).

De vaststelling van hoofdamt of bijbetrekking wordt duidelijker bepaald.

De rechten van de betrokken leerkrachten worden beter beschermd omdat de door de wet ingestelde commissie een omstandig gemotiveerd ontwerp-advies opstelt dat aan de betrokkene wordt voorgelegd, die kan reageren met een bezwaarschrift. Dan wordt een eindadvies uitgebracht en ten slotte beslist de minister. Blijkbaar heeft hier het reeds geciteerde arrest Steeman, gevolgd door verscheidene andere arresten, inspirerend gewerkt.

De wet heeft terugwerkende kracht tot op de dag van de inwerkingtreding van de wet van 8 februari 1974, en alle beslissingen waarvan blijkt dat zij in strijd met deze wet zijn genomen, zijn, op verzoek van de betrokkene, voor herziening vatbaar. De wet heeft voor deze herziening geen termijn bepaald ofschoon in de toelichting bij het wetsvoorstel gesuggereerd werd een herzieningstermijn van zes maanden vast te stellen.

W.L.

Arbitragehof — Vernietiging decreet Lepaffe

In het Belgisch Staatsblad van 17 april 1986 verscheen het arrest van het Arbitragehof van 26 maart 1986 houdende vernietiging van het decreet van de Franse Gemeenschapsraad van 26 juni 1984 tot verzekering van de bescherming van het Frans taalgebruik door de Franstalige overheidsmandatarissen. Men leze een uitgebreide commentaar over dit arrest van J. Velaers, «Het taalgebruik en de taalkennis van gemeentelijke overheid in het Nederlands taalgebied na het arrest van het Arbitragehof van 26 maart 1986», T.B.P., 1986, nr. 4, 343-360.

W.L.

Experimenten aanpassing arbeidstijd

De wet van 14 maart 1986 tot wijziging van het K.B. nr. 179 van 30 december 1982 betreffende de experimenten van aanpassing van de arbeidstijd in de ondernemingen met het oog op de herverdeling van de beschikbare arbeid (B.S., 24 april 1986) bevat een beperkte wijziging die ertoe strekt een soepeler regeling uit te werken voor de consolidatie van gunstig geëvalueerde experimenten. Wellicht wordt in het

najaar 1986 het K.B. nr. 179 door een meer omvattende wettelijke regeling vervangen. Een wetsontwerp werd met dit doel in de Kamers ingediend.

M.R.

Verkiezingen — Aantal kandidaat-opvolgers

Toen Ecolo-senator mevrouw Jortay overleed in 1984 werd de Senaat geconfronteerd met het probleem dat haar enige opvolger, de heer Hamelle, aan geen van de in art. 56bis Grondwet opgesomde kiesbaarheidsvoorwaarden voldeed; bijgevolg werden zijn geloofsbrieven na de parlementsverkiezingen van 1981 niet gevalideerd. Bij ontstentenis van een geldige opvolger moest normaal een tussentijdse verkiezing worden georganiseerd in het arrondissement Charleroi-Thuin. De Senaat wilde zulks echter vermijden, o.m. omdat het «onmogelijk (is) de (grondwettelijk voorziene) regel van de evenredigheid na te leven wanneer tussentijdse verkiezingen moeten plaatshebben met het oog op het begeven van één enkele zetel» (*Parl. St., Senaat*, 1984-85, nr. 752/1) en omdat het «evident (is) dat verkiezingen — zelfs tussentijdse verkiezingen — duur zijn» (*Parl. St., Kamer*, 1984-85, nr. 1021/1).

Volgens de indieners van wetsvoorstellen (de heer Lagae in de Senaat, de heer Petitjean in de Kamer) kon aan dit probleem worden tegemoetgekomen door te garanderen dat er voldoende opvolgers beschikbaar zijn. Dit is het voorwerp van de wet van 25 maart 1986 houdende wijziging van de artikelen 117, 123 en 171 van het Kieswetboek (*B.S.*, 25 april 1986), die door beide Kamers werd aangenomen zonder discussie. Waar voorheen werd bepaald dat kandidaat-opvolgers *mochten* worden voorgedragen, luidt art. 117 Kiesw. nu: «Bij het voordragen van kandidaten voor de mandaten van volksvertegenwoordiger of senator *moeten* tegelijkertijd en met inachtneming van dezelfde vormen kandidaat-opvolgers worden voorgedragen.» Verder bepaalt dit artikel thans dat er ten minste drie (en ten hoogste zes) kandidaat-opvolgers moeten zijn.

Hoewel uiteraard nog steeds niet geheel ondenkbaar, is de kans hiermee een stuk kleiner dat moet worden overgegaan tot tussentijdse verkiezingen.

Herinneren wij er nog aan dat, wat de Senaat betreft, art. 56bis Grondwet werd opgeheven bij de wet van 3 juni 1985 (*B.S.*, 5 juli 1985), hetgeen er eveneens toe moet bijdragen van tussentijdse verkiezingen een uiterst zeldzame gebeurtenis te maken.

F.R.

BOEKEN

R.C. VAN CAENEGEM, *Geschiedkundige inleiding tot het privaatrecht*, Gent, Story-Scientia, 1985, 259 blz.

Dit werk is de tot handboek uitgegroeide cursustekst die de auteur aan de kandidaatsstudenten in de Rechten van de R.U. Gent doceert. Met dit werk beoogt de auteur na te gaan hoe het privaatrecht is ontstaan waarmee de Belgische en Nederlandse jurist thans werkt. De praktische uitwerking reikt evenwel iets verder, want ook de ontwikkeling van het Duitse en het Engelse recht komt ruimschoots aan bod. Bij het schetsen van deze ontwikkeling

wordt hoofdzakelijk aandacht besteed aan de rol en de invloed die daarbij is uitgegaan van de verschillende formele bronnen van het recht, de wetgeving, de gewoonte, de rechtspraak en de rechtsleer. De auteur beschouwt dit evenwel niet als een louter technisch-rechtshistorisch onderzoek; de rol en de betekenis van deze rechtsbronnen wordt telkens geplaatst tegen de achtergrond van de politieke, economische, intellectuele en maatschappelijke factoren die de opeenvolgende periodes van de geschiedenis hebben gekenmerkt en die mede de rechtsontwikkeling hebben beïnvloed.

De belangrijkste fase in de historische groei van het Belgische en Nederlandse privaatrecht is ongetwijfeld die van de grote Napoleontische codificaties, in het bijzonder de *Code civil* van 1804. In het eerste hoofdstuk schetst de auteur de totstandkoming van dit wetboek en gaat hij in op de politieke en maatschappelijke ideeën die eraan ten grondslag liggen. Voorts geeft hij een beknopt overzicht van de voor- en nadelen van codificaties in het algemeen. De auteur neemt de *Code civil* dan als uitgangspunt voor een bespreking, in de volgende hoofdstukken, van de historische anteceden ten van dit wetboek en dus ook van het hedendaagse recht: het gewoonterecht, het Romeinse recht, het canonieke recht, het recht van de revolutionaire periode, de koninklijke ordonnances van Lodewijk XIV en Lodewijk XV, en de rechtspraak van de Parlemen ten, vooral die van het Parlement van Parijs.

In het tweede hoofdstuk worden de vroeg-middeleeuwse (ca. 500 - ca. 1100) anteceden ten van de Napoleontische codificatie onderzocht. Deze periode wordt in het Germaans-Romeinse Westen gekenmerkt door het naast elkaar bestaan van het ongeschreven Germaanse gewoonterecht in het Noorden en van het geschreven Romeinse recht in het Zuiden. Dit recht, waarin de wetgeving een zeer geringe rol speelde en de rechtsleer nagenoeg niet bestaande was, draagt duidelijk de sporen van een archaïsche, feodaal-agrarische maatschappij.

Vanaf de late elfde eeuw tekenden zich belangrijke wijzigingen af in de Westeuropese samenleving: opkomst van de nationale vorstenstaten, centraliserende tendens in de kerkelijke structuur, overgang van een gesloten domaniale landbouweconomie naar een open markteconomie met internationale handel en nijverheid, tendens naar rationalisatie in de intellectuele ontwikkeling. In het derde (en omvangrijkste) hoofdstuk schetst de auteur de rechtsontwikkeling tijdens deze periode, die hij laat doorlopen tot omstreeks 1750, zonder een cesuur te maken bij het einde van de vijftiende eeuw.

Ook deze periode bleef nog voor een groot deel gekenmerkt door de coëxistentie van het Germaanse gewoonterecht en het Romeinse «geleerd» recht. Het gewoonterecht onderging echter een proces van concentratie en unificatie, werd meer en meer op schrift gesteld en werd het voorwerp van wetenschappelijke commentaren. Het Romeinse recht, vooral de Justiniaanse wetgeving, werd in het Westen vanaf 1100 «herontdekt» en ijverig bestudeerd door drie grote scholen met elk hun eigen methode, namelijk de glossatoren, de commentatoren en de humanisten. De intense studie van het Romeinse recht heeft een belangrijke invloed uitgeoefend op de ontwikkeling van het canonieke recht, o.m. op het vlak van het huwelijks- en het procesrecht. Het werk van de glossatoren heeft na verloop van tijd ook impact gehad op de rechtsleer en de rechtspraktijk. De graad van romanisatie verschilde echter van land tot land en was bijvoorbeeld groter in het Zuiden dan in het Noorden. Daarnaast stelt men vast dat bepaalde rechtstakken, zoals het handels- en het zeerecht, zich los van het Romeinse en het kerkelijk recht hebben ontwikkeld.

Vanaf het einde van de elfde eeuw is er een duidelijke herleving van de wetgeving, die van dan af een trage maar gestadige expansie heeft gekend. Tot aan het midden van de achttiende eeuw hebben voornamelijk de Kerk, de staten en de steden geëligificeerd en langs die weg hun stempel op de rechtsontwikkeling gedrukt. Van blijvende invloed voor het privaatrechtelijk procesrecht, het zeerecht en bepaalde onderdelen van het burgerlijk en handelsrecht, zijn hier de grote ordonnances van Lodewijk XIV en Lodewijk XV geweest.

In de periode van het einde van de elfde eeuw tot het midden van de achttiende eeuw was de rol van de rechtspraak als rechtsbron verschillend van land tot land. In Engeland is de rechtspraak tot op heden de belangrijkste rechtsbron gebleven, maar ook in Frankrijk ging toen reeds een aanzienlijke invloed van de rechtspraak uit, in het bijzonder van de vonnissen van het Parlement van Pa-

rijs. Zowel op het vlak van de rechterlijke organisatie als op het gebied van de rechtspleging is deze periode van fundamentele betekenis gebleven voor het hedendaagse recht. Hoofdenmerken van het procesrecht waren toen de centralisatie van de rechtbanken, de professionalisering en specialisatie van het gerechtelijk personeel, de geringere deelname van het volk aan de rechtspraak en de rationalisatie van het bewijsrecht.

De periode van de «Verlichting» («Aufklärung») en het natuurrecht (midden 18de - begin 19de eeuw) wordt in het vierde hoofdstuk besproken. De opvatting van de juristen die het natuurrecht beschouwden als een geheel van fundamentele normen waaruit de positieve wetten rechtstreeks voortvloeiden, is in de praktijk doorgedrongen door de afkondiging van een aantal nationale wetboeken, in het bijzonder in Pruisen, Oostenrijk en Frankrijk. Deze codificatiebeweging werd gedragen door de politieke factor van de eenmaking van de staten en door het economisch gegeven dat feodale belemmeringen en discriminaties werden opgeheven. Op gerechtelijk vlak werd deze periode gekenmerkt door een hiërarchische en democratische structuur, een aan de rechter opgelegde motiveringsverplichting en een gecodificeerd geheel van procesregels. Alleen aan de ontwikkeling van het Engelse recht is deze periode van de «Verlichting» nagenoeg geruisloos voorbijgegaan.

In het begin van de negentiende eeuw heeft het natuurrecht de plaats moeten ruimen voor de Exegetische en de Historische School. De eerste beweging ging ervan uit dat wet en recht samenvielen en dat de rechtswetenschap zich diende te beperken tot de precieze uitlegging van de wetten; de tweede beschouwde het recht als één van de organische en natuurlijke uitingen van het leven der volkeren die niet op een bepaald moment van haar ontwikkeling door een codificatie kon worden vastgelegd. In het vijfde hoofdstuk wordt de periode van de negentiende eeuw achtereenvolgens voor Frankrijk, België en Nederland, Duitsland en Engeland bestudeerd. Zoals bekend vormde deze periode in Frankrijk en België het hoogtepunt van de Exegetische School. In Nederland was dit veel minder het geval, mede omdat ook de Duitse doctrine daar weerklink vond. De discussies tussen de Historische School (von Savigny) en de School van de Pandectisten (Windscheid) hebben ertoe geleid dat in Duitsland pas op het einde van de negentiende eeuw een B.W. tot stand kwam. In Engeland bleef de fundamentele eenheid van de *common law* als ongecodeerd recht behouden, ofschoon er zich in deze periode wel een aantal accentverschuivingen hebben voorgedaan, zoals de afschaffing van een aantal verouderde wetten, de modernisatie van het procesrecht door de invoering van een eenvormige procesregeling, de codificatie van enkele deelgebieden van het burgerlijk en het handelsrecht.

In het zesde hoofdstuk wordt de chronologische opbouw van het werk doorbroken en worden de rol en de betekenis van de drie belangrijkste formele rechtsbronnen (wetgeving, rechtspraak en rechtsleer) op een meer systematische wijze ontleed. Met de auteur kan worden ingestemd wanneer hij schrijft «dat we hier niet staan voor willekeurige technieken die eerder accidenteel aan bod komen, maar voor fundamentele opties van de samenleving ten overstaan van het juridisch fenomeen. Als het recht een instrument van sociale controle is, is de vraag wie de bronnen van het recht controleert van grote betekenis en stijgt ze ver uit boven louter technische of geleerde discussies» (blz. 183). De voor- en nadelen van de drie genoemde formele rechtsbronnen worden op een overzichtelijke wijze uiteengezet. Voorts worden aan de hand van enkele historisch gekozen voorbeelden de onderlinge verhouding en de «naijver» tussen wetgeving, rechtspraak en rechtsleer geïllustreerd. Ten slotte worden in dit hoofdstuk enkele kritische bedenkingen geformuleerd bij de theorieën die voorhouden dat het recht een product is van het nationale leven en een uiting van de nationale geest.

In het zevende en laatste hoofdstuk worden enkele algemene beschouwingen gewijd aan de maatschappelijke factoren die de rechtsontwikkeling hebben beïnvloed, namelijk de politieke, sociaal-economische en morele gedachtenstromingen die in de samenleving heersen. De auteur weet dit op een treffende en boeiende wijze met enkele voorbeelden te illustreren. Zo heeft de interne solidariteit onder de leden van een bepaalde groep (familiale en feodale solidariteit) duidelijke gevolgen gehad in het privaatrecht, o.m. op het vlak van het erfrecht en de beschikkingsvrijheid over de onroerende eigendom. Een zich wijzigende mentaliteit bij de bevolking heeft verschuivingen teweeggebracht op de door het

recht toegelaten bewijsmiddelen. Morele en religieuze opvattingen hebben een diepgaande invloed uitgeoefend op het kredietwezen en op de juridische benadering van huwelijk en echtscheiding.

Prof. R.C. Van Caenegem verdient voor dit werk alle waardering. Hij is erin geslaagd op iets meer dan tweehonderd bladzijden een duidelijk en vlot geschreven overzicht te geven van vijftien eeuwen geschiedenis van het privaatrecht in West-Europa. Een overzichtelijke structuur, een uitgebreide algemene bibliografie, een bibliografie per hoofdstuk, een index van personen en plaatsen en een trefwoordenregister vergemakkelijken de consulteerbaarheid van het werk. De omstandigheid dat het hier in de eerste plaats gaat om een voor studenten geschreven cursus-handboek, heeft de auteur wellicht tot beknoptheid genoopt en hem verhindert wat dieper in te gaan op de historische evolutie van een aantal privaatrechtelijke instellingen. Zoals reeds eerder opgemerkt door G. Macours (recensie in *T.P.R.*, 1986, 748-749), zou dit laatste de waarde van het boek nog hebben vergroot, want thans blijft het werk hoofdzakelijk een uitwendige geschiedenis van het privaatrecht, met op sommige plaatsen als illustratie de historische interne ontwikkeling van enkele privaatrechtelijke instituten. Men kan in dit verband de vergelijking maken met de historische beschouwingen die men terugvindt in sommige positiefrechtelijke basiswerken over bepaalde onderdelen van het privaatrecht (zie bv. voor het erfrecht: Dillemans, R., *Erfrecht*, Deel 1, *Toewijzing van de nalatenschap*, in *Beginnelen van Belgisch Privaatrecht*, XI, Gent, Story-Scientia, 1984, 15-22, nrs. 4-6).

Dit neemt echter niet weg dat het voorliggend boek zeker grote diensten zal bewijzen bij de opleiding van de kandidaatsstudenten in de Rechten. Daarnaast is het ook een interessant werk voor al wie belangstelling heeft voor de rechtsgeschiedenis, zelfs als men er niet actief mee bezig is, omdat het de mogelijkheid biedt de oorsprong en de evolutie van een aantal privaatrechtelijke instellingen te kennen, bijvoorbeeld de beperking van het getuigenbewijs voor rechtshandelingen met een waarde boven de 3.000 frank (zie art. 1341 B.W.).

A. Van Oevelen

Eric DIRIX en G.L. BALLON, *De factuur*, Gent, Story-Scientia, 1985

Naast de al wat oudere werken van Cloquet, de handboeken waarin de factuur als een van de ettelijke onderwerpen wordt behandeld en de vrij schaarse tijdschriftartikelen die aan de factuur werden gewijd, was er een noodzakelijke plaats voor een zo volledig mogelijk overzicht van alle aspecten van de factuur. Eigenlijk is het zelfs moeilijk verklaarbaar dat over de factuur, waarmee letterlijk iedereen wel eens te maken krijgt, die iedereen kent, die in de dagelijkse praktijk van elke handelaar een belangrijke rol speelt; zo weinig is geschreven. Toch geeft de factuur aanleiding te over tot juridische problemen.

Dat hebben de twee auteurs, E. Dirix en G.L. Ballon, wier faam als vooraanstaande juristen en heldere publicisten niet meer moet worden gemaakt, ingezien en het resultaat van dat inzicht en van de daarop gevolgde arbeid mag gezien en moet gelezen worden.

Het meer dan waarderend voorwoord van prof. R. Vandeputte was hier ten volle op zijn plaats. Het boek is logisch gestructureerd, bondig geformuleerd, maar met een rijke bronnenopgave voor verdere opzoekingen, gemakkelijk hanteerbaar en zo volledig als nodig.

Beide auteurs zijn erin geslaagd om enerzijds de juridische grondslagen en twistpunten niet uit de weg te gaan en zeer duidelijk te verworpen en anderzijds dit alles te combineren met het schrijven van een boek waaraan elke praktijkjurist iets heeft, waarin hij snel kan vinden wat hij weten wil. Een stelsel van onderlinge verwijzingen van randnummer naar randnummer maakt het gevaar voor een onachtzaamheid bij het raadplegen vrijwel denkbeeldig en belicht de verscheidene aspecten van een zelfde probleem volledig.

In een korte boekbespreking is zelfs het louter opsommen van alle behandelde onderwerpen uitgesloten. De inhoudstafel vult trouwens zeven bladzijden kleine druk.

Opvallend en verheugend is, dat in de algemene bespreking en ook later, de zo belangrijke fiscale aspecten van de factuur — B.T.W. — terecht beklemtoond worden. Dat de stelling van de

BERICHTEN

auteurs betreffende de gevolgen van de fiscale onregelmatigheid der factuur (randnummer 41), niet door iedereen wordt gevolgd, kan hun niet verweten worden, maar wellicht hadden zij expliciet en volledigheidshalve het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 22 december 1982 (*R. W.*, 1983-84, 711) mogen vermelden, om de practici op de onenigheid in de rechtspraak te wijzen.

Bewijsproblemen worden voldoende belicht.

Waar het relevant is, worden telkens de sancties vermeld, zo bepaalde vermeldingen op de factuur werden nagelaten.

Van belang voor de praktijk is ook, dat allerlei wetgevingen, die bijzondere eisen aan het factureren stellen, — en dat kan gaan van reisdocumenten, schriftelijk onderwijs, het verhandelen van huisdieren, naar de Levantse bessen —, afdoende in het licht worden gesteld.

Het taalgebruik en de desbetreffende sancties komen aan bod en de factuur wordt vergeleken met andere, min of meer verwante, documenten.

Dat het zo belangrijke probleem van geldigheid en tegenwerpelijheid van de algemene voorwaarden en i.h.b. van de schadebedingen, grondig wordt bestudeerd, kan geen verwondering baren.

Het endossement en de inpandgeving van de factuur, materies waarmee niet elke praktijkjurist altijd vertrouwd is, krijgen volle aandacht.

De implicaties van de factuur op de W.H.P., de Hyp. W., het merkenrecht, de prijsreglementering, de douane- en accijnzenwet enz. en vice versa, worden indringend behandeld.

De wet van 1 mei 1913 is door heel wat rechtspractici niet gekend ofwel vergeten. Zo wordt bv. de interest, die krachtens artikel 2 begint te lopen, zelden gevraagd en ook de specifieke verjaringstermijn, bepaald in artikel 5, is vaak een grote onbekende. Aan deze wet wordt uitgebreid aandacht besteed.

Het boek bevat als bijlage een nuttig model van «Algemene voorwaarden» en eindigt met een zeer volledig en handig trefwoordenregister.

Taalkundig zijn er geen doodzonden te bespeuren. Wel staat er op bladzijde 125, eerste regel: «Ten indicatieve titel», waar het moest zijn: «Te indicatieven titel» en ook die «titel» niet zuiver op de graat is (cf. Van Haver, J., *Correcte rechtstaal*, Brussel, Swinnen, 1982, p. 135-136 en 138; Penninckx, W. en Buyse, P., *Vertaalgids*, UGA, 1979, p. 104-105).

De enkele minder belangrijke opmerkingen die de recensent zich veroorloofde, doen niets af aan de grote waarde van het boek. Wie, in welke hoedanigheid ook, enig probleem moet oplossen waarin de factuur hoe dan ook een rol speelt, zal het geciteerde boek met vrucht kunnen raadplegen.

A. Van Gelder

Aangekondigd

La banque dans la vie quotidienne, Editions du Jeune Barreau, Brussel, 506 p.

G.A. GROENDENDIJK, *Heeft wetgeving tegen discriminatie zin?* (inaugurele rede K.U. Nijmegen), Zwolle, Tjeenk Willink.

J. HALLEBEEK, *Quia natura nichil privatum: aspecten van de eigendomsvraag in het werk van Thomas van Aquino*, (diss. Utrecht), Nijmegen, G. Noodt Instituut, ca. 200 p.

T. HOLTERMAN, *Recht en politieke organisatie: een onderzoek naar convergentie in opvattingen omtrent recht en politieke organisatie bij sommige rechtsgeleerden en anarchisten*, (diss. Rotterdam), Zwolle, Tjeenk Willink, ca. 300 p.

Juridische aspecten van kunstmatige bevruchting, in-vitrofertilisatie en draagmoederschap, Zwolle, Tjeenk Willink, ca. 130 p.

H.C.F. SCHOORDIJK, *Vermogensrecht in het algemeen naar boek 3 van het N.B.W.*, Deventer, Kluwer, 550 p.

A. VAN OEVELEN, *Overzicht van de recente ontwikkelingen in het huurrecht*, Antwerpen, Maklu, 127 p.

G.J. WIARDA, *Verspreide geschriften*, Den Haag, Vuga, ca. 200 p.

Studiedag over alternatieve vormen van tewerkstelling in de lokale besturen

Het departement Rechten van de Universitaire Instelling Antwerpen organiseert in samenwerking met het Instituut-Administratie-Universiteit een studiedag over de alternatieve tewerkstellingsvormen in de lokale besturen. In de praktijk stelt men vast dat de tewerkstelling van B.T.K.-, D.A.C.ers, tewerkgestelde werklozen en stagiairs aanleiding geeft tot problemen van verschillende aard. Deze diverse alternatieve tewerkstellingsvormen, met uitzondering van de stage, zullen worden gegroepeerd in één enkel nieuwe tewerkstellingsvorm: de gesubsidieerde contractuelen.

De studiedag vindt plaats te Antwerpen, in de aula major van de U.I.A. op 9 december 1986 met het volgende programma:

- Voormiddagssessie:* voorzitter: prof. dr. W. Lambrechts
- 9.00 u.: Ontvangst en openingswoord door prof. dr. W. Lambrechts
 - 9.30 u.: Bedoeling van het nieuw systeem van de gesubsidieerde contractuelen door de heer P. Debremaeker (kabinetsmedewerker Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid)
 - 10.00 u.: Juridische aspecten van de regeling betreffende de gesubsidieerde contractuelen door de heer R. Wuyts (navorser I.A.U.)
 - 10.30 u.: Praktische aspecten van de regeling van de gesubsidieerde contractuelen door de lokale besturen en instellingen door de heer Fr. Bundervoet (secretaris O.C.M.W. Sint-Genesius-Rode)
 - 11.00 u.: Koffie
 - 11.30 u.: Sociale zekerheidsaspecten van de regeling van de gesubsidieerde contractuelen door de heer J. Gysen (adjunct-administrateur generaal R.S.Z. P.P.O.)
 - 12.00 u.: De overgang van het oude naar het nieuwe systeem door de heer P. Geerts (Bestuurssecretaris R.V.A.)
 - 12.25 u.: Kritische vraagstelling bij het stelsel van de gesubsidieerde contractuelen door de heer P. Maes (directeur personeelsdienst Stad Brussel)
 - 12.30 u.: Lunch.

Namiddagssessie: voorzitter: prof. dr. J. Van Steenberge (gewoon hoogleraar U.I.A.)

- 14.00 u.: Vragenronde m.m.v. de heren: Fr. Bundervoet (secretaris O.C.M.W. Sint-Genesius-Rode), P. Debremaeker (kabinetsmedewerker Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid), P. Geerts (bestuurssecretaris R.V.A.), J. Gysen (adjunct-administrateur-generaal R.S.Z. P.P.O.), J. Ide (bestuurssecretaris Provinciebestuur Antwerpen), Thijs (onderbureaucheef R.V.A.), P. Vereecke (nationaal secretaris V.S.O.A.), T. Ydens (secretaris C.C.O.D.), R. Wuyts (navorser I.A.U.)

Het inschrijvingsgeld van 1950 fr. te storten op rekeningnummer 001-0986467-53 voor U.I.A. Rechten/Studiedagen, met vermelding «project (028) 681 studiedag alternat. tewerkst.», voor uiterlijk 1 december 1986, omvat het boek «Alternatieve tewerkstellingsvormen» (± 600 blz.), een documentatiemap, koffie en lunch.

Verdere inlichtingen te verkrijgen bij de heer Wuyts R. of mevrouw G. Boone, departement Rechten, U.I.A., Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, tel. 03/828.25.28, toestel 449 of 471.

Lessen over verkeersveiligheid te Leuven

Van 18 november 1986 tot 10 februari 1987 worden in het College De Valk, Tiensestraat 41, Leuven - Lokaal 03.14 (O.G.) door dr. R. Poté, lector K.U.Leuven telkens te 14.00 uur de volgende lessen gegeven:

- 18 november 1986: Verkeersveiligheid en verkeerswetgeving.
- 25 november 1986: Toepassingsveld van de verkeerswetgeving: openbare wegen en openbare plaatsen.
- 2 december 1986: De openbare weg en de verkeerswetgeving.

- 9 december 1986: Bestuurders en begeleiders: rechten en plichten.
 16 december 1986: De voorrangsregeling: goed en kwaad.
 6 januari 1987: Snelheidsreglementering: meer dan de algemene snelheidsbeperkingen.
 13 januari 1987: Bevoegde agenten: bevoegdheden en niet-bevoegdheden.
 20 januari 1987: Vluchtmisdrijf.
 27 januari 1987: Alcoholmisbruik in het verkeer.
 3 februari 1987: Het gemeenschappelijk waarborgfonds: voor ongevallsslachtoffers?
 10 februari 1987: Woonerven - drempels - speelstraten - zone 30: voorschriften en achtergrondfilosofie.

Inlichtingen: prof. J. Herbots of mevr. G. Rummens (voormiddag). Tel.: 016/23.09.71.

Stichting Tolkencentrum te Utrecht

Ter gelegenheid van haar tweede lustrum organiseert de Stichting Tolkencentrum Utrecht op 19 november a.s. in de jaarbeurs congreszaal een symposium over: «Tolk, sleutel tot communicatie in het strafrecht».

Inschrijving en inlichtingen bij Stichting Tolkencentrum Utrecht, Servaasbolwerk 15, 3512 NK Utrecht (tel. 030-33.11.99).

Belgische Vereniging voor Europees Recht - Studiedag 15 november 1986

Op 15 november 1986 wordt door de Belgische Vereniging voor Europees Recht in samenwerking met de Association Française des Juristes Européens een studiedag georganiseerd over de artikelen 169 en 177 van het E.E.G.-Verdrag volgens de recente rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

Programma

- 10u00 De inbreukprocedure van artikel 169 E.E.G.
 De zitting wordt voorgezeten door Baron J. Mertens de Wilmars, voorzitter van de Belgische Vereniging voor Europees Recht.
 De preadviseurs zijn: mevrouw M.Cl. Vayssade, voorzitter van de Commissie juridische zaken en rechten van de burger van het Europees Parlement en de heer J.V. Louis, professor aan de Université Libre de Bruxelles.
 12u30 Lunch
 14u00 Actuele Aspecten van de prejudiciële procedure.
 De zitting wordt voorgezeten door de heer P.F. Ryziger, voorzitter van de Association des Juristes Européens.
 De preadviseurs zijn: Baron J. Mertens de Wilmars, oud voorzitter van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en de heer Chr. Roth, advocaat van de balie te Parijs.
 16u30 Slotbeschouwingen door de heer P.F. Ryziger.

De studiedag wordt gehouden in de Universitaire Stichting (zaal Cattier), Marsveldstraat 30, 1050 Brussel. Het inschrijvingsrecht bedraagt 1.500 Fr. over te maken op postrekening nr. 000-0038937-40 van de Belgische Vereniging voor Europees Recht met vermelding «Studiedag 15 november 1986».

Voor inschrijving en bijkomende inlichtingen kan men zich wenden tot F. Herbert, secretaris van de Belgische Vereniging voor Europees Recht, De Broquevillelaan 116, 1200 Brussel (tel. 02/762.70.70).

Honderd jaar Sociaal Recht in België

Op 12 november 1986 wordt in het Paleis voor Congressen, Zaal Albert I, Coudenberg 3, Brussel, door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en het Ministerie van Sociale Zaken een herdenkingsdag gehouden over «Honderd jaar sociaal recht in België».

Programma

- 9u30 Overzicht van de evolutie van het arbeidsrecht door de heer

J. Dequan, secretaris-generaal van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.

- 11u00 Honderd jaar sociaal recht gezien door de heren R. Pullinckx, gedelegeerd bestuurder van het V.B.O., A. Colle, nationaal voorzitter van de A.C.L.V.B., J. Houthuys, voorzitter van het A.C.V. en A. Vanden Broucke, voorzitter van het A.B.V.V.
 14u30 De toekomst van het arbeidsrecht door prof. R. Blanpain van de K.U.L. en De toekomst van het sociale zekerheidsrecht door de heer G. Perrin, van het departement sociale zekerheid van het I.A.B.
 16u00 Aankomst van Zijne Majesteit de Koning
 Toespraken door de Minister van Tewerkstelling en Arbeid en de Minister van Sociale Zaken.
 Van een laatste kwart eeuw naar de volgende door de professoren J. Van Steenberge van de U.I.A. en J. Puissant van de U.L.B.

Inlichtingen bij het secretariaat van de herdenkingsdag, Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, Belliardstraat 53, 1040 Brussel (tel. 02/233.40.12).

Symposium: De geldmarkt en de markt van de overheidsfondsen in België in de komende tien jaar

Naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van Bank- en Financieuzen organiseert het Studiecentrum voor het Financieuzen v.z.w. uitgever van het tijdschrift, op donderdag 6 november 1986 een studiedag over de geldmarkt en de markt van de overheidsfondsen in de komende tien jaar.

Inlichtingen: het Studiecentrum voor het Financieuzen v.z.w., Palmerstonlaan 2, 1040 Brussel, Tel.: 02/230.55.00.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, 1986

nr. 17, 26 april,

Snijders, H.J., Hogere voorziening naar behoefte; Van Den Heuvel, G.A.A.J., Nieuws over Sutherland; Gras, E. en Wiersma, H.W., Het nieuwe bewijsrecht, waaronder het wetsontwerp nr. 10.377 — nadert de eindstreep; Boas, S., Het een en ander over het ontwerp-nieuw bewijsrecht; Van Montfort, A.J., Aangifteplicht bij kindermishandeling is ongewenst. Reactie op «Juridische aspecten van kindermishandeling»; Adelaar-Hagendijk, E., Andere juridische aspecten van kindermishandeling (reactie); Huizer, A.W., Kindermishandeling naar het strafrecht (reactie); Van Herten, J.H.S., Nogmaals kindermishandeling (naschrift); Jaspas, E.P.J., Jaarvergadering Vereniging voor Onderwijsrecht; X., Wetgeving; X., Nieuws (tijdelijke wet Kroongeschillen; Raad van State wil spoedige invoering eerste instantie Arob-zaken); X., Kamervragen: het verwerven van volmachten door politieke partijen.

nr. 18, 3 mei

Holtrust, N. en Sevenhuijsen, S.L., Nieuw wetsvoorstel omgangsrecht; Polak, J.M., Wetgeving als visitekaartje; Froentjes, W., Operatie ademanalyse. Kanttekeningen bij een wetsvoorstel; Van Der Schans, A.C., De Italiaanse Raad voor de magistratuur; De Winter, R., Parlementair stelsel vergt openhartige regeringsvoorlichting; Van Genugten, W.J.M., «Regeringsberoep»: toch maar niet? (met naschrift van Van Maarseveen, H.); Wetgeving; Rechtspraak Hoge Raad (civiele kamer); X., Nieuws (toch invoering van Arob-rechtspraak in twee instanties; huurbeleid 1986; vrouwelijke oorlogsslachtoffers; ketens van onderaanneming zijn kort; de economische betekenis van het auteursrecht; tijdstippen verkiezingen worden verschoven); X., Kamervragen: fraus legis.